Berar Samachar.

वर्ष ४६] आकोला—सोमवार तारीख ६ माहे मार्च सन १९११ इ० [अंक १०

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील.
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.
सुचनाः— गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. त्यापुढें येणाऱ्या नोटिसास सेरळ चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या शर्तीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्या पैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल.

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपये प्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारांवरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक } G. A. Phillips.
आकोला ९।१२।०९ } एजंट
नं १

मुंबइ बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले व उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २९ ३/१ तोळे असतें. साधारण भाव दर्कोड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक } G. A. PHILLIPS.
आकोला २१९१०} एजंट
नो० न० २

NOTICE!

D. Y. Phatak oil-engine expert for Fielding oil engines (as supplied by Messrs. Duncan Stratton and Co. of Bombay) can be consulted as to the purchase condition and value of new and second-hand oil-engines, pumps, oil mills, grinding machines and cotton gins.

Address:- C/o N. G. Ketkar Esq.
Pleader
No. N. 3 Amraoti

WANTED.

Wanted Agents on salary and commission for the Bengal Provident Company Limited. The cheapest and most reliable Life and Marriage Assurance Company. Both sexes assured up to age 60. No proof of age nor Medical examination necessary. Monthly premium of Life-- Ist. class- Re one and ditto 2. nd. class annas eight and Marriage endowment Re one monthly. Life Benefit payable up to Rs 1000/- and Rs. 600/- respectively in first and second classes. Minimum benefit Rs. 110/- and Rs. 50/- respectively just after death Marriage-- at all ages, benefit payable before the ceremony.

SPECIAL FEATURE.

Agents commission hereditary and one Rupee to be deducted in the first two Months & two annas per rupee on renewal. Moreover, Policy holders entitled to elect two Directors to vote like share holders and to check the accounts.

Apply at once to S. M. DASGUPTA
Secretary,
1 Hari Mohon Bose's Lane, Calcutta.
नो. नं. ९४

जाहिरात.

टेक्स्ट बुक कमिटींत पसंत होऊन मे. डैरेक्टर सा. ब. मध्यप्रांत व व्हाड यांनीं व्ह. आणि अ. व्ह. शाळांतील बक्षिसें व लायब्ररीसाठीं मंजूर केलेले प्रसिद्ध पुस्तकें:-

१ व्यापारी वाचनपाठ. किं० ।॥ ; त्याच प्रमाणें २ शिवाजी पाटील किं० ॥; ३ उपाशी महाराष्ट्रांत उद्योग किं०. ।=; ४ धर्मांतील मार्मिक निबंध अंक १ ते १४; १०० बुकांस ।=रु० (पूर्वी १॥ किं० होती) १००० अगर ज्यास्त एकदम घेतल्यास .।– व त्याहून ज्यास्त घेतल्यास वरील प्रमाणें देऊं. निदान १०० तरी घेतलीं पाहिजेत.

नंबर १, २ व ३ यांच्या प्रती एकदम १० घेतल्यास अनुक्रमें ॥= व ।– व ज्यास्त घेतल्यास ॥– व .।. किंमतीस देऊं.

टपाल खर्च निराळा—व्ही. पी. नें मागिवल्यास निदान एक त्रितीयांश तरी किं० अगाऊ आली पाहिजे

ल. वें. मांजरेकर आणि कंपनी.
नो० नं० ८६ बेळगांव

नोटीस

रा. सिताराम वा। सखाराम कुणबी रा. जोगलखेड तालुके बाळापूर जिल्हा आकोला यांस:—

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तूं मजला खीजात समजून माझा दीर घरीं नसतांना मजला भुलथाप देऊन मजजवळून एक लेख ता० ९ जानेवारी सन १९११ इ. रोजीं लिहून घेतला. तो मजजवळ आल्यावर मीं दुसरे लोकांस तो दाखविला. त्यावरून मजला असें समजून आलें कीं तूं माझे जिनगीचा अपहार करावा ह्या हेतुनें मजला फसवून मजजवळून दत्तक पत्राचा लेख लिहून घेतला आहेस. परंतु या नोटीसीनें तुजला कळविण्यांत येते कीं तुजला आई-बाप नसून तूं पोरका आहेस सबब कायद्याप्रमाणें तुजला दत्तकपुत्र होतां येत नाहीं सबब तो दत्तकपत्राचा लेखही मजला कबूल नाहीं. मी खीजात असल्यामुळें मी तुझे बोलण्यावर फसून तूं मजजवळून तो लेख लिहून घेतला. तरी या नोटीसीनें तुजला कळविण्यांत येते कीं तो दत्तकपत्राचा लेख रद्द आहे. तूं माझे जिनगीचा कोणत्याही प्रकारें मालीक नाहींस. माझा साक्षात दीर माझे पश्चात त्या जिनगीचा वारस आहे सबब तूं त्या जिनगीचा कोणत्याही तऱ्हेनें [गहाण, खरेदी, बक्षीस) अफरातफर केल्यास तुजवर फौजदारी अगर दिवाणी कोर्टांत दावा करावा लागेल. व त्यासंबंधानें जो खर्च येईल तोही तुजजवळून घेतला जाईल. तरी तूं माझे जिनगीसंबंधीं कोणतेही तऱ्हेचा व्यवहार करूं नये. मजला तूं दत्तक कबूल नाहीं व तो लेखही कबूल नाहीं. ही नोटीस दिली सही कळावें. ता. २१।२।११.

दस्तुर नरहर लक्ष्मण कारंजकर रा. आकोला.

सही

गुजाई मर्द मारुती पाटील रा. जोगलखेड ता० बाळापूर पो० शेगांव ता० खास नि. खु. बांगडी असे

नो. नं.

जाहिर नोटीस.

खाली सही करणार हिजकडून सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येते कीं सिताराम वा सखाराम कुणबी राहणार जोगलखेड तालुका बाळापूर यांजकडून माझी जिनगी खालीं वर्णन केल्या प्रमाणें कोणी गहाण, खरेदी अगर बक्षीस घेऊं नये. घेतल्यास त्याचा तो व्यवहार रद्द आहे. माझे जिनगीचा तो कोणतेही तऱ्हेनें मालीक नाहीं. सबब माझी जिनगी त्या व्यवहारास जबाबदार राहणार नाहीं. त्याचा माझे जिनगीशीं कोणतेही तऱ्हेचा संबंध नाहीं.

जिनगीचें वर्णनः—
मौजे जोगलखेड तालुका बाळापूर येथील जिनगी शे० सर्वे नंबर व घर धाब्याचें.

१३
४४
४९

मौजे कारंज रमजानपूर ता० बाळापूर येथील जिनगी शे. सर्वे नंबर १६.
येणेंप्रमाणें जिनगी कोणी गहाण, खरेदी अगर बक्षीस घेऊ नये. ही जाहीर नोटीस दिली. सही कळ.वें. ता. २१।२।११ इ.

दस्तुर नरहर लक्ष्मण कारंजकर रा. आकोला.

सही

गुजाई मर्द मारुती पाटील रा० जोगलखेड ता० बाळापूर पो० शेगांव ता. खामगांव नि. खु. बांगडी

नो. नं.

नोटीस.

रा. तुकाराम वा। बापू पेसोडे रा० भणंगजपके अगर पारखेड, पोष्ट खामगांव ता० मलकापूर जि० बुलडाणा यांस–

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं:—

तूं माझा लग्नाचा नवरा असून आज सुमारें १३–१४ वर्षें झालीं, लग्न झाल्यापासून आजपर्यंत तूं मला आपल्या घरीं नांदण्याकरितां नेलें नाहींस. व मला समजावयास लागल्यापासून तुला मी पाहिलें नाहीं. व पोटापाण्यास आजपर्यंत कधींही दिलें नाहींस. व मी लहान असतांच माझ्या आंगावर जे दागिने घातले होतेस ते सर्व काढून घेतलेस. माझे आईबाप लहानपणींच वारल्यामुळें मला कोणीही पोसणारें नाहीं यामुळें दुसऱ्याच्या घरीं राहणें भाग पडलें व आतां मी माझा–मामा पिरथम व० उदेभान पाटील रा० निमकरदें यांचे येथें राहत आहे. आजपर्यंत पोटापाण्याकरितां सालिना ५० रुपयेप्रमाणें आज तागायत ६५० रुपये खर्च दुसऱ्यांनीं केला. आतां माझ्या करितां खर्च करण्यास, व कर्ज देण्यास कोणीही तयार नाहीं. व मागिल देण्याबद्दल मजला फारच तगादा लागला आहे. तर या नोटीशीनें तुम्हास कळविण्यांत येतें कीं, ही नोटीस पोचल्यापासून १५ दिवसांच्या आंत रुपये ६५० देऊन मला नांदविण्यास नेण्याची असल्यास आपल्या घरीं घेऊन जावें. आणि पुढेंही अन्नवस्त्राबद्दल मजला वर्षाचे आगाऊ रुपये ५० व वरील प्रमाणें फेड करणें नसल्यास मी दुसरा नवरा करण्यास तुमची संमती आहे असें समजून मी दुसरा गंधर्वाचा नवरा करीन व मग तुमचा मजवर कोणत्याही प्रकारचा हक्क राहणार नाहीं. कळावें ता० २८।२।१९११ इ०.

सही

भुली मर्द तुकाराम पेसोडे रा० निमकरदें पोष्ट व ता० बाळापुर नि० हातची बांगडी.
द० पिरथम व उदेभान पाटील रा० निमकरदें नि० खुद हातची.

नो० नं०

जाहिरनामा.

सर्व लोकांस कळविण्यांत येतें कीं श्रीशंभू महादेव शिखर शिंगणापूर ता० माण जिल्हा सातारा येथें दरसाल चैत्र मासीं यात्रा भरत असते, त्याप्रमाणें चालू सालीं चैत्र शुद्ध ५ शके १८३३ तें चैत्र शुद्ध १३ शके मनकूर पावेतों म्हणजे तारीख ४ माहे एप्रिल सन १९११ तें ता० १३ माहे एप्रिल सन १९११ पावेतों दोनहीं दिवस धरून यात्रा भरणार आहे; यात्रेकरू लोकांस येण्यास कोणत्याही प्रकारची हरकत नाहीं. कारण यात्रेस पाणी विपुल आहे व हवा स्वच्छ आहे.

कळावें. ता० २०।२।११.

म० गं० भिडे. सेक्रेटरी पो. फंड शिंगणापूर. } G. M. BHALERAO, मामलतदार, ता० माण.

नो० नं.

फौजदारी कायद्यांत सुधारणा. २

—:०:*:०:—

मागच्या अंकांत ज्या एकदोन सुधारणा सुचविल्या होत्या त्या म्याजिस्ट्रेटाच्या किंवा वकिलाच्या लक्षांत ठळकपणानें येण्यासारख्या नव्हत्या म्हणून त्यासंबंधानें आतांपर्यंत फारसें कोणी लिहिलें नाहीं. पण आज ज्या गोष्टीसंबंधानें आम्ही लिहिण्याचें योजिलें आहे ती गोष्ट अत्यंत महत्त्वाची आणि बहुधा प्रत्येक वकिलाच्या अनुभवांतली आहे. अलीकडे राजकीय गुन्ह्यांची साथ आल्यावेळीं तर ती गोष्ट कायदे कधीं न वाचणाऱ्या माणसाच्या सुद्धां लक्षांत येऊन चुकली आहे. ही गोष्ट म्हणजे आरोपीला जामिनावर मोकळे सोडण्याची सवड कायद्यानें ठेविली असतां ही पोलिसाकडून जामिनाच्या अर्जाला कोर्टापुढें घेण्यांत आलेली हरकत ही होय. जामिनासंबंधाचा हिंदुस्थानचा कायदा अगोदरच फार कडक आहे; आणि त्यांतून कायद्यानें ठेवलेल्या सवलती सुद्धां पुष्कळ वेळां म्याजिस्ट्रेटाच्या किंवा फिर्याद करणाऱ्या पोलिसांच्या आग्रहामुळें आरोपीच्या पदरांत पडत नाहींत. अशा स्थितींत दुर्दैवानें आरोपीच्या पिंजऱ्यांत उभे राहण्याचा प्रसंग ज्यांचेवर येतो त्यांचे कसे हाल होत असतील त्याची कल्पनाच केली पाहिजे. या जामिनाच्या नियमांचे बाबतींत सुधारणा करण्याची अत्यंत अवश्यकता आहे हें विचार करणारास सहज दिसून येण्यासारखें आहे. जामिनावर आरोपीस सोडण्याचे विरुद्ध पोलीस अंमलदार कां असतात यांचें कारण पाहूं गेलें तर असें दिसतें कीं आरोपी जर मोकळा राहिला तर तो फिर्यादीपक्षाचे साक्षीदार वश करून घेईल अशी भीति त्यांना वाटत असते. पण या भीतींत वस्तुतः कांहीं अर्थ नाहीं. कारण आरोपी जर मोठा पैसेवाला व वजनदार माणूस असेल तर त्याला खटल्याचे कामीं साह्य करणारे स्नेही, हितचिंतक व वकील ब्यारिस्टर असतातच आणि एकट्या आरोपीच्यानें साक्षीदार फितविण्याचें काम जितकें होईल त्यापेक्षां या मंडळीकडून तें काम अधिक चांगलें व सफाईनें होतें. या स्नेह्यांना, व वकील ब्यारिस्टरांना जोंपर्यंत अडकवून टेविलें नाहीं तोंपर्यंत नुसत्या आरोपीला अडकविण्यानें पोलिसाचा उद्देश सिद्धीला जातो असें नाहीं. बरें आरोपी एखादा गरीब माणूस असला, व त्यानें साक्षीदारांना फितविण्याचे मनांत आणिलें तरी काय उपयोग होणार? हातांत अधिकार असलेल्या पोलिस अंमलदारापुढें त्या बिचाऱ्याचें अधिक वजन पडून साक्षीदार त्याला अनुकूल होतील हें मनुष्यस्वभावाच्या विरुद्ध आहे. इतकेंच नाहीं, तर अशा गरीब आरोपीला कच्च्या कैदेंत अडकवून ठेवण्यानें त्या आरोपीचें उलट नुकसान मात्र होण्याचा संभव असतो. कारण, त्याचे बाजूचे साक्षीदारांना धाकदपटशा किंवा लालूच दाखवून त्याच्या विरुद्ध साक्ष देण्यास लावण्याचें एखाद्या पोलिस अंमलदारानें मनांत आणिलें तर तें त्याला सहज करतां येतें. कारण आरोपी अगदीं गरीब आहे अशा अनेक खटल्यांतून त्याचा बचाव करण्यास कोणी वकील नव्हता, आणि साक्षीदार मात्र भराभर येऊन त्याच्या विरुद्ध तरी साक्ष देत किंवा निदान आक्षेप कांहीं ठाऊक नाहीं असें सांगून मोकळे होत असा प्रकार घडल्याचें पुष्कळांच्या आठवणींत असेल. अशा खटल्यांत कडकडीत न्यायाच्या दृष्टीनें पाहिलें तर आरोपीला जामिनावर मोकळे सोडून स्वतःच्या बचावासाठीं सरळपणाचे मार्ग त्याला खुले ठेवणें हेंच रास्त आहे. गरिबांच्या खटल्यांत जर कोणाला निर्बंध घालावयाचा तर तो पोलिसांच्या वर्तनाला घालावयाला पाहिजे असें मुद्दां कोणी सुचवील. आम्ही इतक्या मर्यादेला जात नाहीं. कारण पोलिस खात्यांतही चांगले कुलशीलाचे, सुशिक्षित, आणि विवेकास व स्वकर्तव्यास जागृत असे कांहीं लोक असतात, आणि त्यांच्या वर्तनाला निर्बंध घालण्याची सूचना करणें म्हणजे त्यांच्या शीलाला कलंक लावण्यासारखें होईल. तथापि न्यायाधिकाऱ्यांनीं मनाचा समतोलपणा राखून पोलिस व आरोपी या दोघांनाही योग्य मर्यादेंत अवश्य तेवढी स्वतंत्रता ठेविली पाहिजे येवढेंच आमचें म्हणणें आहे हायकोर्टाला व सेशन्स जज्जांना वाटेल त्या खटल्यांत वाटल्यास आरोपीला जामिनीवर मोकळें ठेवतां येतें. जो अधिकार वरिष्ट कोर्टांना आहे तोच जामिनाचे बाबतींत डिस्ट्रिक्ट व डिव्हि॰ कोर्टांना असावा. या कोर्टाचे अंमलदार चांगले विचारी आणि सूज्ञ असतात. त्यांना हा अधिकार दिला असतां त्याचा दुरुपयोग होईल अशी भीति बाळगण्याचें कारण दिसत नाहीं. ज्यांचेवर गुन्हा केल्याचा प्रथमच आरोप असेल त्यांचे बाबतींत तर म्याजिस्ट्रेटनीं व जज्जांनीं या अधिकाराची बजावणी पूर्णपणें करण्यास हरकत नसावी. वरचेवर गुन्हे करणारांना मात्र जामिनावर खुले राहण्याचा हक्क पाहिजे तर देऊं नये.

दुसरी सुधारणा साक्षीदारांच्या जबान्या लिहून घेण्यासंबंधांत हवी आहे. सध्यां कोणी जज्ज जबानीचीं नुसतीं टांचणें घेतात, तर कोणी तीं मुद्दां पुरेशीं न घेतां नुसते मुद्देच उतरून घेतात. कोणी जबान्या साक्षीदारांना वाचून दाखवितात, तर कोणी वाचून दाखवीत नाहींत व कोणी कारकुनाकडून वाचून दाखवितात. त्या कारकुनाला जज्जसाहेबांचीं टांचणें कळत नाहींत; कोणी साक्षीदारांच्याच शब्दांत जबानी घेतो, तर कोणी स्वतःच्या शब्दांनीं त्या जबानीचा सारांश घेऊन तो वाचून दाखवितो. साक्षीदारही पुष्कळ वेळां अशिक्षित असतात. त्यांच्या मनांत सांगावयाचें असतें एक, ते तोंडानें सांगतात दुसरेंच, व न्यायाधीश अर्थ घेतात तो तिसराच. जबानी वाचून दाखविली तर आपल्या म्हणण्याचा विपर्यास झाला आहे कीं ती बरोबर आहे हें ही साक्षीदाराला कळत नाहीं, किंवा कळलें तरी तो कोठें आहे तें दाखवितां येत नाहीं यामुळें जबानी वाचून दाखविण्याचा कित्येक वेळां नुसता फार्स होतो. यापेक्षां जबानी होईल तेवढी विस्तृत व साक्षीदाराच्याच शब्दांत लिहून घेण्यांत यावी, व ती वकिलाचे देखत स्वतः कोर्टानें लागलीच वाचून दाखवावी, किंवा साक्षीदारास वाचतां येत असल्यास त्यानें स्वतः ती वाचून मग तिच्यावर सही करावी असे नियम सर्कारनें अमलांत आणणें जरूर आहे असें आम्हांस वाटतें. या सुधारणा अमलांत आल्यास साक्षीदार, आरोपी, व जज्ज या सर्वांच्याच हिताची ती बाब होईल. कारण, त्यामुळें कोणाचाच कोणाविषयीं गैरविश्वास किंवा गैरसमज राहणार नाहीं.

—०—

हायकोर्ट जज्ज आणि कौंसिलराच्या जागा.

हायकोर्ट जज्जांना कौंसिलरची जागा देण्याच्या कामांत त्यांच्या पेनशनबद्दलची एक अडचण आतां पर्यंत होती. पण ती स्टेट सेक्रेटरी साहेबांनीं आतां दूर केली आहे असें लंडनच्या तारेवरून समजतें. सध्याच्या नियमाप्रमाणें कौंसिलराच्या जागेची नौकरीचीं वर्षें पेनशनास लायक करणाऱ्या मुदतींत धरतां येत नाहींत. याचा परिणाम असा होत आला कीं पेनशन देण्यासारखी हायकोर्ट जज्जाची जागा सोडून पांचच वर्षें आणि तीं ही पेनशनाला पात्र नाहींत अशा मुदतीची कौंसिलरची जागा पतकरण्याला लायक माणसें मिळण्यास पंचाईत पडे व त्या मुळें देशाची मोठी हानि होत असे; कारण कीं हायकोर्ट जज्जाच्या जागीं कामें करणारे लोक चतुर, बुद्धिमान्, लोकांच्या राहणीची उत्तम माहिती असलेले, शांत डोक्याचे, विचारी व न्यायप्रिय असे असतात, आणि राज्यकारभाराचीं सूत्रें ज्यांच्या हातीं असावयाचीं ते लोक जर एवंगुण विशिष्ट असतील तर त्यापासून राज्य कारभाराचें काम सुयंत्रित व बिनबोभाट चालेल. अशा लोकांच्या कामगिरीला क्षुद्र कारणास्तव लोकानीं आंचवावें हें रास्त नाहीं. हें ध्यानांत आणून स्टेट सेक्रेटरी साहेबांनीं ती काढून टाकली आहे खरी; पण त्याचेबरोबर कांहीं निर्बंध ही घातले आहेत असें म्हणतात हे निर्बंध कशा प्रकारचे आहेत तें कळले नाहींत तोंपर्यंत त्यांच्या संबंधानें बरें वाईट मत बनवितां येत नाहीं. निर्बंध घालण्याचें अगोदर प्रयोजनच काय आहे तें आम्हांस कळत नाहीं.

—०—

जंगलें आणि गांवपंचायती.

अधिकार विभागणीचें कमिशन बसलें होतें तेव्हां गांवपंचायतीचा जीर्णोद्धार करण्याच्या युक्तायुक्ततेबद्दल बरीच वाटाघाट चालली होती. त्याचा अखेर निकाल काय झाला तो कळण्यास तूर्त मार्ग नाहीं. पण त्या संस्थेच्या उपयुक्ततेसंबंधानें मद्रास सरकारचें अनुकूल मत झाल्या सारखें दिसतें. कारण गांवकऱ्याच्या अडचणीं पैकीं एक मोठी अडचण जी गुरें चारण्याबद्दलची तिची व्यवस्था त्यांनीं गांवपंचायतीकडे सोंपविल्याचें नुकतेंच प्रसिद्ध झालें आहे. या व्यवस्थेनें जंगल खात्यापासून होणाऱ्या त्रासाबद्दल लोकाची ओरड पुष्कळ कमी होऊन गांवकऱ्यांना आपल्यावरची जबाबदारी कळून येईल असा भरंवसा वाटतो. मद्रास सरकाराचें हें स्तुत्य उदाहरण पाहून इतर इलाख्यातल्या सरकारांनीं ही अशीच लोकापयोगी कामें हळू हळू गांवपंचायतीकडे सोंपविण्याचें मनांत आणिल्यास राज्यकारभाराचें सरकारी अधिकाऱ्याच्या शिरावरचें जड ओझें बरेंच हलकें होऊन ब्रिटिश अंमलाखालीं स्वराज्य आपणास मिळालें असें एक तऱ्हेचें समाधान ही लोकांस वाटून त्याचे ठायीं असलेला राजनिष्ठा दृढ होईल. शिवाय गांवपंचाइतीकडे हळूं हळूं गांवच्या व्यवस्थेचीं कामें सोंपविल्यानें राज्यकारभाराचा खर्च ही कमी होऊन बचत राहिलेला पैसा शिक्षण, आरोग्य वगैरे सारख्या अत्यंत जरूरीच्या गोष्टींकडे लावण्यास सरकारास सवड मिळेल. सारांश, कोणत्याही दृष्टीनें पाहिलें तरी मद्रास सरकारनें केलेला हा उपक्रम अतिशय स्तुत्य असून अन्य प्रांतिक सरकार ही त्याचें अनुकरण लवकरच करील अशी आम्ही उमेद बाळगतों.

—·—·—

शेवटचा पडदा पडला.

गेल्या आठवड्यांत हेग येथें भरलेल्या राष्ट्रीय लवादानें दिलेल्या सावरकर प्रकरणांतल्या निकालानें एका करुणारसपर नाटकाची इतिश्री करून अखेरचा पडदा पाडला असें म्हणण्यास हरकत नाहीं. हें प्रकरण येथून तेथपर्यंत सगळें करुणारसपर होतें. कोणी बी. ए, कोणी एल. एल. बी. चा अभ्यास करणारे, कोणी ब्यारिस्टर अशी तरुण सुशिक्षित मंडळी देशस्थितीविषयींच्या व ती सुधारण्याच्या मार्गाविषयींच्या भलभलत्या अचाट कल्पना डोक्यांत भरून घेते काय, मि॰ जॅकसन सारख्या साधुवृत्तीच्या आणि हिंदुस्थानाविषयीं सहानुभूति व प्रेम बाळगणाऱ्या सरकारी अधिकाऱ्याचा खून करण्याविषयीं आणि दहा पांच पिस्तुलांच्या साह्यानें हिंदुस्थानांतलें इंग्रजांचें राज्य उलथून पाडण्याविषयींचा कट करते काय, आणि असल्या मूर्खपणाच्या व राजद्रोही विचाराच्या पायीं हिंदुस्थानच्या तोंडास कालिमा लावून त्याची प्रगति पन्नास वर्षांनीं मागें हटविण्यास कारण होते काय, सगळ्याच गोष्टी कल्पनातीत आणि आश्चर्यकारक आहेत, तशा त्या करुणास्पदही आहेत. पारिसमध्यें राहून आपल्या जिवास धक्का लागूं न देतां अपक्वबुद्धीच्या व अदूर दृष्टीच्या तरुणांकडून आग लावणाऱ्या श्यामजी कृष्णवर्मा सारख्याच्या चिथवणीस हे इतके लोक बळी पडले हिंदुस्थानची ही इतकी बौद्धिक व नैतिक शक्ति फुकट गेली—नव्हे आत्मघाताचे कामीं खर्च झाली. एकट्या श्यामजीमुळें इतक्यांचे प्राण, लौकिक व भावी उमेदी, यांची कायमची हानि झाली. यांच्या अराजक विचारांचे पायीं शेंकडों कुटुंबें दुःखार्णवांत पडलीं; या सगळ्या गोष्टी मनांत आणिल्या म्हणजे हें संपूर्ण प्रकरण अत्यंत करुणरसपर झालें असें कबूल करणें भाग आहे.

—

सावरकरासंबंधानें फ्रेंच व ब्रिटिश सरकार यांच्यांत जो हक्कसंबंधीं वाद उपस्थित झाला होता, त्या विषयींची खरी हकीकत आतां बाहेर पडली आहे. ती पाहिली म्हणजे लवादानें ब्रिटिशसरकारतर्फें दिलेला निकाल न्यायाचा व समाधानकारक आहे याविषयीं शंका राहत नाहीं. कांहीं क्षुद्र कारणावरून उपस्थित झालेल्या या वादानें सावरकराच्या सुटकेची आशा कित्येकांना वाटत होती. पण खरोखर तींत कांहीं एक तथ्य नव्हतें. परराष्ट्रातल्या राजकीय गुन्हेगारांना आश्रय देण्याचा प्रघात इंग्लंडनें युरोपांत पाडला, व मॅझिनी सारखे इटलींत एकाकाळीं राजकीय गुन्हेगार समजलेल्या, पण आतां देशाभिमानी म्हणून वंद्य झालेल्या लोकांना इंग्लंडनें आश्रय दिला होता ही

हींच साम्य नाहीं. निरुपद्रवी व उपकार कर्त्या अधिकाऱ्याचा खून करण्याचे कामीं ष्याझिनीनें कधीं साह्य केलें नव्हतें. खुनास रखे भयंकर गुन्हे करणारांना इन्टरनॅशनल लॉच्या एखाद्या कलमाखालीं लपून जर आपल्या कातडीचा बचाव करतां आला, तर तें कलम समाजाला नव्हे मनुष्यजातीला अत्यंत विघातक होईल. पण ज्या कलमाखालीं सावरकराच्या सुटकेची आशा कित्येक लोकांना वाटत होती तें कलम या ठिकाणीं मुळीं लागू पडण्यासारखेंच नव्हतें, आणि म्हणून हेग येथें भरलेल्या लवादानें दिलेला निकाल योग्य व समाजाच्या हिताचा आहे असें म्हटलें पाहिजे.

चीनची जागृति.

लॉर्ड कर्झन साहेबांनीं ग्लासगो युनिव्हार्सिटीपुढच्या आपल्या भाषणांत पूर्वेकडील राष्ट्रांत जागृति झाल्याविषयीं सांगितलें होतें. ही जागृति कशा प्रकारची आहे याविषयीं निदान चीनदेशा पुरती माहिती लंडन टाइम्स पत्राला एका बातमीदारानें कळविली आहे तो म्हणतो कीं चीनदेश रूढीच्या शृंखलेनें आज कित्येक शतकें बद्ध होता. पण त्या शृंखला तोडून मुक्त होण्याची प्रबळ इच्छा त्याला आतां झाली आहे. चिनी लोकांना अफूच्या सेवनाची जी दुष्ट संवय लागली होती ती तेथील बादशहाच्या हुकुमानें एकदम कमी होऊन त्यापासून होणार चांगले परिणाम इतक्यांतच दिसूं लागले आहेत. पुष्कळ चिनी लोक भराभर आपल्या शेंड्या कापून प्रगतीच्या मार्गांत येणाऱ्या अडचणी दूर सारतांना आपणांस रूढीचें भय वाटत नाहीं असें स्पष्टपणें दाखवीत आहेत. सारांश, चिनी लोक कधीं सुधरणार नाहींत अशी कित्येक शतकें चालत आलेली जगाची समजूत पालटण्याचा त्यांचा कृतनिश्चय दिसतो, आणि निश्चयाचें बळ असल्यावर माणसाला काय करतां येणार नाहीं? या संबंधांत जपानचें उदाहरण त्याच्या डोळ्यापुढें नेहमीं उभें आहे. चिनी लोकांच्या तरुण पिढीच्या अंगांतला हा उत्साह अवर्णनीय आहे. त्यानें बादशहालासुद्धां आपल्या सारखें करून टाकलें आहे जुनी पिढी अद्याप जुन्या चालींना चिकटून आहे आणि एका अर्थानें तें या राष्ट्राच्या फायद्याचें आहे. नाहीं तर तरुणांच्या उत्साहाच्या ओघाबरोबर राष्ट्रहिताची नौका वाहत जाऊन एखाद्या खडकावर आपटाव याची. पण ती भीती निनांत आतां राहिली नाहीं. चिनी लोक फार सावधगिरीनें वागत आहेत याविषयींची साक्ष पटविणारें असें त्या लोकाचें वर्तन दिसतें. जगांत कोठें काय चाललें आहे याविषयींची विचारपूस ते करूं लागले आहेत. जुन्यांतलें चांगलें न टाकतां नव्यांतल्या चांगुलपणाचा स्वीकार करण्यास दोहोंतलें तारतम्य ओळखतां आलें पाहिजे, आणि त्या कार्यास मनाची शांतता, दृढता आणि विचारक्षमता हे गुण लागतात. ते गुण चिनी लोकांनीं प्रथम संपादन करून आतां ते जुन्यानव्यांची विचक्षणा करूं लागले आहेत हें त्यांच्या भाग्योदयाचें सुचिन्ह म्हटलें पाहिजे यावरून चीनदेश लवकरच उर्जित काळ पाहणार आणि लॉर्ड कर्झन साहेबांचे उद्गार खरे करून दाखविणार असा सुमार दिसतो.

बडोद्यानजवळ रानोली येथें आयसमाजची तिसरी परिषद गेल्या आठवड्यांत भरली होती. त्या प्रसंगीं श्री० महाराज सयाजीराव गायकवाड यांनीं केलेलें लहानसें भाषण अर्थगांभीर्यानें युक्त असून लोकांनीं अवश्य विचार करण्यासारखें होतें. समाजसुधारणा, उद्योगधंद्याची वाढ, शास्त्रीयज्ञान, वेदांत, वाङ्मयाचा उत्कर्ष. कोणताही विषय असो, महाराज साहेबांच्या त्यावरील उद्गारांत चटकदारपणा, मोहकता, गांभीर्य, व कळकळ हीं दृश्यमान झाल्यावांचून राहत नाहींत. सदर धर्म परिषदेसाठीं जमलेल्या मंडळीला श्री० महाराज साहेबांनीं खऱ्या धर्माचें स्वरूप कसें असावें त्याची उत्कृष्ट कल्पना थोड्याशा वाक्यांत करून दिली. धर्म म्हणजे 'स्नानसंध्या, टिळेमाळा,' ब्राह्मणांचा मतलब आणि स्वामी विवेकानंद यांनीं म्हटल्या प्रमाणें सोवळ्याओवळ्याचें बंड नसून सदाचरण भूतदया, सर्व मनुष्यांविषयीं समभाव, औदार्य परोपकार. चित्ताची शुद्धि आणि सत्क्रिया यांचा तो समुच्चय असला पाहिजे असें त्यांनीं सांगितलें. म्हणजे बौद्धधर्मांत जीं चार आर्यसत्यें व आर्यअष्टांगिकमार्ग सांगितला आहे त्याचा नामनिर्देश न करतां महाराजांनीं उपदेश केला. आमचे लोक धर्मसंबंधानें एक तर अगदीं निराश व उदासीन असतात; किंवा भलभलत्या गोष्टीला धर्मकृत्य: विकट्ट्न त्याच्या पायीं मूर्खपणानें लक्षावधि रुपये निरर्थक खर्चून मोकळे होतात. निराश होण्याचें वास्तविक कांहीं कारण नाहीं. धर्म हा क्रियारूप आहे व त्याचें फळ प्राप्त झाल्यावांचून राहावयाचें नाहीं, मात्र अकारणीं तन, मन, धन न लावतां सत्कार्याला तें लावण्यास लोकांनीं शिकावयास पाहिजे हें श्री० महाराजाच्या भाषणाचें सार होतें. गौतमबुद्धाचा कोणताही उपदेश घेतला तरी त्यांत हेंच तत्त्व सांपडेल. कोणी क्षुद्र महारजांना अधार्मिक, व नास्तिक म्हणतात; गौतमबुद्धाला ही लोक तसेंच म्हणत आले होते. पण धर्माचें रहस्य जर खरें कोणाला कळलें असेल तर बुद्धालाच असें आतां विद्वान् म्हणत आहेत. तीच गोष्ट महाराजांविषयीं ही खरी होईल असा सुमार दिसतो.

मैत्रेयी आणि कात्यायनी.

हें पुस्तक मराठी भाषेंतलें सर्वोत्कृष्ट [आणि दुर्दैवानें तेवढें एकटेंच) आणि श्रेष्ठ प्रतीचें मासिक पुस्तक जें 'विविध ज्ञानविस्तार,' त्याच्या वाचकांस भेट म्हणून देण्यांत आलें आहे. हें बाबू सीतानाथ तत्त्वभूषण याच्या 'मैत्रेयी' नांवाच्या पुस्तकाचें रूपांतर आहे आपल्या इतिहासांतलें किंवा पुराणांतलें एखादें कथानक घेऊन त्याचें रहस्य स्पष्ट करणारी सुंदरशी गोष्ट किंवा चटकदार कादंबरी लिहिण्याची कला बऱ्याच बंगाली लेखकांना साध्य झालेली दिसते.' अशा तऱ्हेची एक छोटीशी पण सुंदर काव्यमय कृति 'वाल्मिकीचा जय या नांवानें आनंदसंपादक रा० वासुदेव गोविंद आपटे यांनीं बंगालीवरून मराठींत उतरली. प्रस्तुतचें पुस्तक त्याच घर्तीवर आहे, विषय मात्र भिन्न आहे. उपनिषत्कालीं आर्यावर्तांतल्या स्त्रियांचें शिक्षण किती उच्च मर्यादेपर्यंत जाऊन पोचलें होतें व अध्यात्मिक विषयनीं" या गोष्टींत रेखाटलें आहे. विषय गहन आहे तथापि त्याची मांडणी संवादाच्या रूपानें पद्धतशीर केल्यामुळें वेदांत थोडीशी गति झालेल्या वाचकाला त्या संवादांतलें कर्म समजण्यास फारसें कठीण जाणार नाहीं. रूपांतर करणारांनीं या पेक्षां एखादे सोप्या विषयावरचें पुस्तक हातीं घेतलें असतें तर 'विस्ताराच्या' वाचकांस तें पुस्तक अधिक मान्य झालें असतें विशेषतः बक्षिस म्हणून पुस्तक द्यावयाचें तें 'विस्तारा'सारख्यांनीं होतां होईल तों वाङ्मयात्मक विषय लोकप्रिय होतील अशा स्वरूपाचें द्यावें अशी आमची सूचना आहे. प्रस्तुत पुस्तक 'स्त्रीवाचकांनीं विशेषतः वाचावें' अशी रूपांतर कर्त्याची इच्छा दिसते. पण ही इच्छा सफल होण्यास अद्याप बराच कालावधि लागेल असें समाजाच्या सद्यःस्थितीवरून आम्हांस वाटतें सध्याचा काळ 'मासिक मनोरंजनां'तल्या प्रणयविवाहविषयक कादंबऱ्यांच्या वाचनाचा आहे. त्यांत गुरफटलेलें मन आध्यात्मिक विषयाकडे वळण्यास ईश्वरी कृपाच पाहिजे. हलक्या दर्जाचीं नाटकें व कादंबऱ्या यांचा सुकाळ होणें हें वाङ्मयावरचें अपरिहार्य संकटच आहे पण रा. पुरुषोत्तम गणपतसिंग बी. ए. यांनीं जो हा पुस्तक प्रकाशनाचा यत्न केला आहे तशा तऱ्हेचे प्रयत्न वारंवार होत गेल्यास याहि संकटांतून आमचा स्त्रीवर्ग अविकृत स्वरूपानें सुरक्षित पार पडेल असा आम्हांस भरंवसा वाटतो. "मैत्रेयी व कात्यायनि" या सारख्या श्रेष्ठ प्रतीच्या विचारांच्या पुस्तकाचें अभिनंदन करावयाचें तें येवढ्या साठींच. शेवटीं 'विस्तार' आज सतत चाळीस वर्षें महाराष्ट्र वाङ्मयाची सेवा उत्तम प्रकारें करीत आला आहे. तिजबद्दल त्याला धन्यवाद देऊन 'विस्तारा'च्या वाचकांचें मंडल दिवसेंदिवस विस्तार पावो व त्याच्या हातून याच्याहूनही अधिक महाराष्ट्र भाषेची सेवा घडत राहो असें आम्ही चिंतितों.

(अंक ७ वरून पुढें चालू)

पद

पद–चाल (पैलकुंभेची दुस्तर शेला–)

॥ वासुदेव चतुराक्षर मंत्र आधीं जप कर ॥
भवभय छेदक नाम प्रभूचें करील आमर ॥ धृ० ॥
वामन होऊनि बळिचे द्वारीं मागतो दान ॥
वायू आप पृथ्वि ज्याचे चाले सत्ते न ॥
वाल्मिक, व्यास तरले ज्याचे करिता भजन ॥
वामांकीं सीता ज्याचे, त्याचें करी ध्यान ॥ १ ॥ वासु० ॥
सुदामजीचा सुहृद् सखा जो यदुकुळ मंडण ॥
सूत्रधारी सर्व जगाचे आदि कारण ॥
सुंदर नाभी कमलीं ज्याचे ब्रह्मा निर्माण ॥ २ ॥ वासु० ॥
देव सकळ हे ज्याच्या पायीं करिती वंदन ।
देवकिच्या उदरीं जन्मला जो सुलक्षण ॥
देशकाल नाहीं ज्याच्या स्वरूपीं कारण ॥
देणें, घेणें, टाकुनि त्याला जावे शरण ॥ ३ ॥
वर्णन करितां शेष भागला वेदांलाहि मौन ।
वटवट करिती साही, अठरा गव्हेंना खूण ।
वंशवाद्य वाजवि कान्हा मुखीं लाऊन ।
वंदन करितों हरि त्या पायीं देई दर्शन ॥ ४ ॥

पद ३ चाल (रामदास मायरे)

वासुदेव, वासुदेव बोल बोलरे । अहंतेची हृदय ग्रंथी खोलखोल रे ॥ धृ० ॥ वासुदेव देउनि ॥ पांडवाचा दास होऊनि ॥ बैसर्स धुरे ॥ २ ॥ देवकीच्या उदरीं बाळ । कंसासु झाला काळ । नंदग्रहीं वेळे वेळ, राखिशी गुरे ॥ ३ ॥ वंदुनिया त्याचे चरण । रात्रं दिवस हरिचे स्मरण । प्रेमें करीं तसे भजन भावे डोल रे ॥ ४ ॥

पद ४ – चाल. (नाथाच्या घरची उलटी ही खूण)

जो जो जो जो रे कृष्णा चिमण्या !
यशोदा हालवी निजवी पाळण्या ॥ धृ० ॥
भयानक मोठा बागूल आला । नंदीवाहन शोभे त्याला ॥ १ ॥ जो जो० ॥
त्रिशूल हातीं डमरू वाजला । रुंड माळ गळा शोभे त्याजला ॥ २ ॥ जो जो० ॥
बागूल नोहे शंकर जाणा । लागे वेगे हरिचरणा ॥ ३ ॥ जो जो० ॥

अपूर्ण

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान— हवा अधीक शुद्ध असून थंडी सौम्य व गुलाबी असते उष्णतेचें मान हळूं हळूं वाढत आहे. इतर रोगराई नाहीं पण प्लेग विशेष प्रसृत होत आहे. आकोल्यास दररोजचे प्लेगाचे मृत्यु १२।१३ पर्यंत देखील वाढतात. २२ फेब्रुवारी पर्यंतच्या सप्ताकांत आकोला, बुल्ढाणा व उमरावती या जिल्ह्यांतील प्लेगाचे मृत्यु २४६, २३९ व २२६ असे आहेत.

रा. रा. स्लॉय साहेब कमिशनर हे शनिवारीं शेगांव मार्गानें खामगांवास गेले. या दवऱ्यामध्यें लोकस्थिति समक्ष पाहण्याला मिळते आणि अर्थी लोकांचे प्रचुर शिष्टाचार स्थळोंस्थळीं स्वागताला शोभा आणितात.

रा. रा. आर. एच. मूर्ती डिपुटी सुपरिंटेंडेंट पोलीस यांस वर्धेहून आकोल्यास बदलण्यांत आलें.

क्रॉडाक नगरी–– नागपुराची वस्ती धंतोली कडे नवीन वसविली आहे आणि तिला 'क्रॉडाक' नगरी असें यथार्थ नांव देण्याचा समारंभ गेल्या सोमवारीं झाला तसेंच आकोल्यास 'जठार नगरी' बनत चालली आहे.

वणी येथें श्री रंगनाथ स्वामीची यात्रा आज पासून १ महिनाभर भरणार आहे.

धुगांव येथें महार मंडळींची परिषद् येत्या एप्रिल मध्यें भरणार आहे.

रा० रा० वासुदेव अवधूत खरे बी. ए. एल. एल. बी. यांस दारव्हा येथें मुनसफ नेमण्यांत आलें.

रा० रा० विठूजी नारायण गालफाडे, पेन्शनर तहशिलदार यांचा एकुलता मुलगा रा० भिकाभाऊ यांस प्लेगानें देवाज्ञा झाली! अशा दुर्धर प्रसंगांत रा० विठूजी दादा सारख्या विवेकी गृहस्थांस ईश्वर धैर्य व शांति देवो अशी प्रार्थना आहे.

आम्हांस लिहिण्यास दुःख वाटतें कीं श्रीमती सौ. रमाबाई द्वारकानाथ देशमुख यांस गेल्या बुधवारीं देवाज्ञा झाली. या अलिकडे दोन महिन्यांपासून दोषित तापानें व धुपणीच्या विकृतीनें आजारी होत्या. या स्वभावानें फार सुशील व आनंदी असून मुलामुलींस गृहशिक्षण देण्यांत तत्पर व प्रौढ विवाहाच्या पुरस्कर्त्या होत्या.

नोटीस देणारी पिराजी (?) रघनाजी (?) पिसे जात कुणबी रा० मौजे शिवणी पिसा पो० आंजनीखुर्द ता० मेहकर जि० बुलढाणा

यांसः-

मी खालीं सही करणारी सरु मर्द पेराजी पिसे जात कुणबी रा० व पो० आंजनीखुर्द ता० मेहकर जि० बुलढाणा सदर्हू नोटीशीनें कळविते कीं, मी तुमची गंधर्वाची बायको असून तुमचें गंधर्व मा-झ्याशीं लागल्यास तीन ३ वर्षे झालीं आहेत. माझ्याशीं गंधर्व लावण्यापूर्वी माझे थोरले बंधु यांना तुम्ही प्रतीज्ञेवर कबूल केलें होतें कीं, बेचनाबामुळें माझे लग्नाचे बायकोशीं माझा प्रपंच मुळींच सुरळीत चालत नाहीं या करतां तुमची बहीण सरु इजशीं माझें गंधर्व करुन द्याल तर माझे लग्नाचे बायकोस लागलीच फारकत देऊन घराबाहेर काढून देईन. आणि इच्या आंगावर पांचशें ५०० रुपयांच्या चांदिच्या आणि पंचविस २५ तोळे सोन्याच्या चिजा घालीन; याशिवाय कपडालत्ता चांगला हो-तीचा घेत जाईन, आणि एकंदर किल्ल्या इच्या जवळ देऊन सर्व घास कारभार इच्याच मनोगताप्रमाणें होत जाईल. मात्र यांवरील सर्व गोष्टीपैकीं एका जरी गोष्टीचें कसूर करीन असें जर तसा वाग-णार नाहीं तर [illegible] नवरेपणाचा [illegible] लागल्याचा हक्क चालणार नाहीं. वाटल्यास इनें तुमच्या घरीं अगर वाटेल तेथें राहावें अथवा आणखी दुसरा नवरा करावा, माझी हर-कत चालणार नाहीं. मात्र गंधर्व गावांत कोणास न कळत अगोदर छापिलें पाहिजे, मग लागलीच ही वरील सर्व व्यवस्था करितों. असें झटल्यावरुन माझे बंधुंनीं सदर्हूप्रमाणें स्टांप कागदावर कायदेशीर लेखचर तुम्हास मागीतला असतां तुम्ही म्हणाले, लेखचर अगोदर केल्यास उघ्याच माझे बंधु वगैरे मंडळी व्यत्यय आणील आणि हें कार्य होऊं देणार नाहींत. अशी भुलथाप देऊन परगांवीं नेऊन नुस्त्या चोळी पातळावर माझ्याशीं तुम्ही आपलें गंधर्व लाविलें तें तुमच्या लग्नाचे बायकोस कळतांच तिनें रातोरात रोजदार पाठवून तुमची लग्नाची बायको विहिरींत पडून गेली अशा बाहण्यानें तुम्हास बोलाऊन घेतलें. तर पुन्हा तुम्ही आपले घरीं सुद्धां मला नेलें नाहीं पर गावींच टाकून दिलें, परंतु मी कुलवान असल्यामुळें आतां जगात [illegible] होईल म्हणून आपण होऊन स्वतः तुमचे घरीं येऊन बसलें, तरी [illegible] [illegible] दागिने दूर, बाजरीची भाकर किंवा नुस्ते जमी-नीवर घमतें तुमची बायको मला निजूं सुद्धां देईना. मग वस्त्र, अलंकार आणि संसारसुख कोठचें! जसें विंचवाचे पेंवांत चोर पडतो तसें दोन २ महीने तुमचे घरीं उपासमार सहन करुन काढले तित-क्यांत तीनचार वेळां तुमचे बायकोनें मला मारलें तेंही मी सहन केलें. शेवटीं, तुम्हींही तिच्याच मतास अनुकूल होऊन जेव्हां तुम्ही उभयतांनीं मला जिवें मार-ण्याचा बेत केलेला मला समजला तेव्हां तुमचे घरची एक पैची चिज अथवा बोटभर कापडाचा माझे आंगावर किंवा माझे जवळ नसतां माझे बंधूचे घरीं जाऊन त्याचे मार्फत लोकांनें कर्ज काढून १ [illegible] हात [illegible] राहीले [illegible] [illegible] सर्व जात [illegible] धमकी दिली

सुद्द येथ येऊन २ दोन वर्षे माझे बंधुचे मार्फत लोकांचें कर्ज काढून अतां तरीगाने चरितार्थ चालवून तुमचें नांव राखीलें, तरी तुम्ही आपले घरीं आज पावेतों मला मुळींच नेलें नाहीं, कारण तुम्हास माझी गरज नाहीं आतां मजकरितां माझे बंधूस कोणी एक पैसुद्धां कर्ज देत नाहीं आणि मागील, मजकरितां तीन वर्षांचें झालेलें, कर्ज वसूल करण्याकरितां आमचे मागें फार सक्त तगादा चालूं आहे. यामुळें हल्लीं मला फार उपासमार होत आहे तो मला सहन होत नहीं. या प्रकारच्या संकटामुळें अखेरचे वेळीं या जाहीर नोटि-सीनें कळविते कीं, तुम्हास माझी गरज असल्यास ही नोटीस पावल्या पासून ८ आठ दिवसांचे आंत तुम्ही पूर्वी माझे बंधूस कबूल केल्याप्रमाणें तमच्या लग्नाचे बायकोस फारकती देऊन सोडून द्यावें. आणि वर लिहिल्या प्रमाणें दागीने येथें आणावे आणि मजकरितां माझे बंध-वास लोकांचें झालेले सालीना ५० पन्नास रुपये प्रमाणें ३ तीन वर्षांचे १५० रुपये व त्याचें दरमहा दर शेंकडा २ रुपये प्रमाणें एकंदर होणारे व्याज सुद्धां आणि ह्या नोटिसीचा खर्चहि एकंदर रक्कम नगदी रोख येथें आणून लोकांचें कर्ज अदा करुन त्यांच्या कायदेशीर पावत्या मिळवा-व्या शिवाय तुमचे खर्चानें माझे बंधूस एक लेखचर कायदेशीर तुमचे कडून तुम्ही करुन द्यावा कीं मजकडून अथवा माझे आप्तवर्गाकडून तुला त्रास कधींच होणार नाहीं अथवा तुझे जिवास धक्का पोंचणार नाहीं. तुला आम्ही कोणी त्रास दिल्यामुळें तुझे इच्छेंत ठिकाणीं तूं राह-शील तेथून मजकडून अथवा माझे पश्चात आणि माझे देखत माझे स्वसंपादन आणि वडीलोपार्जीत इस्टेटींतून दरमहा ६ साहा रुपयप्रमाणें वसूल करुन खाण्याचा तुला अखत्यार आहे. येणेंप्रमाणें सर्व व्यवस्था वरील मुदतीचे आंत आंजनीखुर्द येथें येऊन करावी; आणि मला नांदण्याकरीतां तुमचे घरी घेऊन जावें. मी नांदण्यास तयार आहे. मात्र सदर्हू मुदतींत तुम्ही तसें न केल्यास हीच फारकती समजून मी दुसरा नवरा करीन आणि माझे बंधुवरहद कर्ज-दारींतून मुक्त होण्याकरीता नवीन केलेले नवऱ्याजवळून सर्व रक्कम घेऊन कर्जदारी अदा करीन. मग तुमचा नवरेपणाबद्दल अथवा खर्च किंवा चिजा वगैरे बद्दल मजवर अथवा माझे बंधु व आई आणि माझे आप किंवा मला मत देणार आणि माझा नवीन नवरा या कोणावर ही तुमचा कांहीं एक हक्कदारसा चालणार नाहीं. कळावें ता० २७।२।११ इ.

दस्तुर सदाशिव विठ्ठलसिंह छत्री आंजनीखुर्द.

सही

सरु मर्द पिराजी पीसे कुणबी रा० शिवणी पिसा इचे खु हातची बांगडी

नो. नं. ९१

नोटीस.

रा० शामराव सखाराम काळमे जात कुणबी रा० चोसाळा ता० दर्यापूर जि० उमरावती यांसः-

झाबु बा पुंजाजी राऊत फुलमाळी रा० पनज पो० अकोली जहागीर ता० अकोट नोटीस देतो कीं तुम्ही माझे नेहमींचें कुळ आहांत तुम्हास ६५ रुपये रोख अगमाजें दोन वर्षें झालीं बैलव-

सुमार दीड वर्ष झाले दिली. यांची फेड हप्तामांत करण्याचें ठरलें होतें, परंतु अ-द्याप न केल्यामुळें व त्यां मागितलें असतां आज देऊं उद्यां देऊं म्हणता अशी चा-ळवा चाळव करीता सबब नोटीस देण्यांत येतें कीं माझी व्याजी व रुपये आतां नोटीस प्रसिद्ध झाल्यावर १५ दिवसांत आणून देऊन माझ्या सहीची पावती घ्यावी. मुदतशीर पैसे वापस न केल्यास दोन रुपये शेंकडा व्याज व सव्वापट ज्यारी असा करार केल्याचें तुम्हांस माहीत आहेच. तुमचा माझा व्यवहार देण्यावण्याचा अंदाजा ६ वर्षे चालूं असून आतांशी तुम्ही फार खोडसाळपणा करुं लागला आहात. तुम्हांस मी १२ कामांत जामीन हि झालों आहे. त्यापैकीं एकाचा निकाल लागला असून दुसरा कज्जा चालूं आहे. हें आपल्या भलेपणास शोभत नाहीं. तुम्ही आपल्या इज्जती बरोबर माझी कमी करुं पहतां यामुळें मला ही नोटीस देणें भाग पडलें तरी आतां वरील मुदतींत सर्व वांशा तोडून टाकावा. नाहीं तर या नोटीशीचा खर्च फिर्याद खर्चासह कोर्टांत दावा मांडून वसूल करण्यांत येईल. कळावें ता० १।२।१९११ इ०

सही

झाबु वा। पुंजाजी माळी रा० पनज द० खु०

नो. नं. ९०

नोटीस

नोटीस देणारी महादू वा हसाजी बंड जात माळी रा० पिंपरी गौळी तालुके खामगांव जिल्हा बुलढाणा

यांसः—

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, गेल्या दसऱ्याचे सुमा रास माझा नवरा मैत शिवाजी विठोबा यांनीं तुम्हांस हात उसने रुपये ६५ दिले सदर्हू रुपये तुम्ही १५ दिवसांनीं परत देण्याचा करार केला होता. त्याप्रमाणें तुला माझे नवऱ्यानी रुपये एक दोन वेळां मागितले त्या वेळीं एक महिन्यानी देऊं म्हणून सांगितलें त्यानंतर १५ दिवसांनीं म्हणजे अजमासें कार्तीक पौर्णीमे नंतर माझा नवरा मयत झाला. त्यानंतर मी तुम्हास दोन वेळां रुपये मागितले असतां हंगा-मावर देईन असें सांगीतलें. त्याप्रमाणें आजपावेतों चाळवा चाळवी करुन अखे-रीस बदलून जाऊन रुपये देत नाहीं असें सांगितलें. करितां तुम्हांस कळविते कीं ही नोटीस पावल्यापासून ८ दिवसांचे आंत माझे रुपये ६५ मला देऊन पावती घ्यावी. तसें न केल्यास दिवाणी कोर्टांत दावा करुन कोर्टखर्चासह व नोटीसीचे खर्चासह रुपये भरुन घेईन. माझा नवरा मेल्यामुळें तूं आतां बेमानकी करीत आहेस. परंतु अशा करण्यानें रुपये सुटणार नाहींत. कळावें तारीख २४ माहे फेब्रुवारी सन १९११ इ.

सही

भिवराई मर्द सिवाजी बंड माळी रा. पिंपरी गौळी नि. आंगठा

नो. नं. ८९

सर्व शेटसावकार व इतर लोकांसः-

खालीं सही करणार हिजकडून कळविण्यांत येते कीं, मौजे पिंपरीगौळी ता० खाम-गांव येथील सर्व्हे नंबर १५९ यांतील एक द्वितीयांश हिस्सा व सर्व्हे नंबर २०१ यांतील एक द्वितीयांश निमे हिस्सा माझे मालकीचें ताब्यांत आहे. सदर्हू जमीन माझे सासऱ्याचे वेळे पासून आज पावेतों आमचे वहितींत आहे. असें असून महादू वल्लद हसाजी वस्ती पिंपरी गौळी याचा सदर्हू शेतावर कांहीं हक्क नसतांना त्यांनीं सदर्हू शेत दुसरे लोकांस पट्यानें देण्याचा विचार केला आहे. तरी सदरहू इसमापा-सून, कोणी, सदरहू शेताचा पट्टा व ख-रेदी वगैरे करुन घेतल्यास तो सर्व रद्द असे. व कोणी शेताची वाही पेर कर-ण्यास मला अडथळा आणील तर त्याज-वर कायदा प्रमाणें काम चालविलें जा-ऊन योग्य बंदोबस्त केला जाईल. कळावें. तारिख २४-२-१९११ इ०

सही

भिवराई मर्द शिवाजी बंड माळी राहणार पिंपरी गौळी निशाणी खुद हातची.

नो० नं० ८८

नोटीस.

रामा वल्लद खेडू जात नाईकडा आडनांव बनोड राहणार कलगाव पोष्ट महागांव ता० पुसद जि० यवतमाळ यांस कळा-वें कीं, मी तुमची लग्नाची बायको असून आज दोन वर्षें झालीं तुम्ही मजला सो-डून दिलें तेव्हां पासून मी आपले बापाचे घरीं आहे. माझे अन्नवस्त्रांसाठीं माझे बापावर २०० रुपये कर्ज झालें. ही नो-टीस पावल्या पासून १५ दिवसाचे आंत कर्ज देऊन घेऊन जाणें. नाहीं तर हीच फारकत समजून मी दुसरा [illegible] मग तुमची फिर्याद किंवा तकरार चाल-णार नाहीं. कळावें. ता० १२-२-१९११ इ० दस्तूर अजमतुल्लाबेग राहणार काळी.

सही

सकू मर्द रामा जात नाइकडीण राहणार मौजे कोलदरी इजारा पोष्ट महागांव ता० पुसद जि० यवतमाळ हिचे हातची निशाणी बांगडी.

नो० नं० .

आकोला बाजारभाव

हुंडी दर्शनी		९९॥।
मुंबई ब्यांकेची सोन्याची चीप दर तोळ्यास		२४
चांदीचा		७२॥
जवारी नवी	५५	५८
गहूं		१२७
गहूं बनशी		१०५
चणे		३॥=
तेल		८
सरकी		११।
तुप	१०	११।

जेव्हां डाक्टर व वैद्य यांची
हीं निराशा होते, तेव्हां सुद्धा
सुख संचारक कंपनी मथुरा यांच्या
सुधासिंधु

पासून गुण देण्याची खात्री राहते. कारण २० वर्षी पासून, लाखों मनुष्यां कडून याची परिक्षा झाली आहे. यथार्थ वर्तमान पत्रांच्या संपादकांनी व डाक्टरांनी, या बद्दल सर्टीफिकिटें दिलीं आहेत. सरकारांतून ही या नांवाची रजिस्टरी झाली आहे. या औषधानें कफ, खोकला, दम, हींवताप, पटकी (कालरा) शूळ, संग्रहणी, आंव, अतीसार, पोट दुखी, डांग्या, मळमळ, डोके दुखी व दंत दुखी, ... वगैरे रोग ... आणि खोकला ... गुण ... किं. ... आणे. सर्व औषधें विकणारा जवळ मिळतें. बहुत करून प्रत्येक शहरांत आमचे एजंट आहेत ... तेथें न शोध करावें अर न मिळेल तर आमचे कडून मागवावें. चालू ... पाहिजेत, विश्वास ठेवून पहावें

औषधे मिळण्याचा पत्ता:—

क्षेमपाल शर्मा मालक
सुख संचारक कंपनी मथुरा

जाहिरात

ऑईल एंजिन, पंप, दळण्याचीं यंत्रें, तेलाचे घाणे, कापूस वटवण्याचे रेचे हाणजे जिन, इत्यादि संबंधीं कोणतीही माहिती पाहिजे असल्यास खालील पत्यावर पत्रव्यवहार करावा.

दिवाकर यशवंत फाटक

मेसर्स डकन स्टेशन कंपनीतील ऑईल एंजिन एक्सपर्ट (फील्डींग),

नो. नं. ड ८० — अमरावती.

गुण न आल्यास पैसे परत !

ठिकठिकाणीं एजंट पाहिजेत ! !

इच्छिणांनीं पत्रव्यवहार करावा.

॥ ॐनमो श्रीवीतरागाय ॥

स्वदेशी अमृताचा नवीन शोध.

जायफळार्कमधु.

प्राचीनकाळच्या एका जुन्या लेखावरून बहील औषधाचा शोध अत्यंत कष्टानें लागला आहे. कर्नाटक प्रांतांतील कणकगुड्ड नांवाच्या वनस्पतीप्रसिद्ध पर्वतांत कांहीं वैद्यमंडळीच्या शोधानें ही वनस्पती हाणजे जायपाल क्वचित् क्वचित् मिळाली आहे या वनस्पतींच्या रसांत जायफळाच्या रसार्क मिश्र करून हा "जायफळार्कमधु" यंत्र साधानें तयार केला आहे. हा मधु किंचित पातळ असून खाण्यास अमृताप्रमाणें गोड व सुवासिक आहे. हा मधु खात गेल्यास ... होणारे गुण दरदिवस जुन्या प्रमाणांत ... अहेत ते फार वेळ टिकणारी कामस्वकी ... अनुभवास येते. हा मधु खाल्यानंतर ... दोन दिवसांतच गुणांश समजूं लागतो.

ज्ञानेंद्रियांतील गेलेली शक्ती पहिल्यापेक्षा अंशमानानें अधिक वाढते. शरीरपिंड मजबूत आणि कांतीयुक्त होतो रंग, गाल व शरीरावयव मांसल होतात. क्षयानें अगर कोणत्याही रोगानें मनुष्यास आलेली प्रेतवत् कळा तीस दिवसांत जाऊन अंगावरील सर्व शिरा भरतात व मनुष्य रक्तमांसानें भरलेला दिसतो. शौचास साफ होऊन भूक चांगली कडकडून लागते हा दाखला पहिले दिवशींच पडतो. एका सप्तकांतच शरिराचें वजन वाढूं लागतें. पर्मा व गर्मी यांनीं दूषित झालेलें शरीर निर्दोष होतें. मदोन्मत्तता येते या औषधास पथ्य नाहीं कामविकार द्विगुणित होतो. नवा रोग असल्यास १० दिवस पुरणाऱ्या एका बाटलीनें गुण येतो.

जुना रोग असल्यास ३ बाटल्यांनीं गुण येतो १ बाटलीची किंमत १ रुपया. दोन बाटल्यांस १॥१४, तीन बाटल्यांस २॥१० दोन अगर तीन बाटल्या एकाच पार्सलांत भरून पाठवूं; हाणजे टपालखर्च जास्त पडणार नाहीं. टपाल खर्च वेगळा पडेल. कार्ड पाठवून आर्डर दिल्यास व्ही० पी०नें पाठवूं.

पत्ता:—सेक्रेटरी मेसर्स

एस्. जी. आर.

नो. नं. ड ९३. श्रीजिनेंद्रप्रासादिक कंपनी हेड ऑफिस पोष्ट निपाणी. जि. बेळगांव

सूचना —कोणताही माल गुणकारी ठरला हाणजे जिकडे तिकडे त्याची नक्कल सुरू होते. परंतु नकलाप्रमाणें गुणाचा पत्ता लागत नाहीं. आमचे येथें नकली औषधाचे कारखानेदार नुकतेच झाले. व ते कर्ज ... गले आहेत तरी आमच्या ग्राहकांनीं आमचा ट्रेडमार्क व सीलबंद तपासून घ्यावें.

पोष्टखर्च माफ

सदा बरोबर वेळ देणार — दर एकाचीं किंमत ३१.

मेटलयद इमिटेशन रास्कोप सिस्टिम.

नांवाचें खिशांत ठेवण्याचें घड्याळ दिसण्यांत फार सुरेख आहे. सर्व लोकांस हा घड्याळाचा लाभ मिळावा हाणून मुद्दाम किमत रुपये ३। ठेविली आहे; पोस्टेज खर्च माफ. घड्याळा सोबत चांच, कमान, पेटी, गोफ, इतकें सामान फुकट मिळेल. अशी अमूल्य संधी पुन्हां येणार नाहीं. व्ही. पी. नें मागवा.

मिळण्याचा पत्ता — खोजा वलीभाई इस्माल मुक्काम वर्धा. [मध्यप्रांत] WARDA.

नो. नं. ४

चिरकालचा खरा लाभ कोणता ?

पैसा व ज्ञान ज्या योगानें मिळेल तो !

महाराज ! हा दोन्ही गोष्टी

वार्षिक वर्गणी ट. ख. स ह रु. १॥) **कलाशिक्षण** (नमुना अंकास ४ आणे

मासिकाच्या विविध हुन्नर, शास्त्रीयज्ञान, व्यापार, शेतकी, व इतर शेंकडो विषयांची माहिती शिकविणाऱ्यास वर्गणीदार व्हा. मराठी भाषेंत हें असें एकच पुस्तक आहे. वर्गणी रु. १॥ खरी पण चालू मार्च अखेर आश्रय देणारास रु. १। पडेल. कारागिरांस, विद्यार्थ्यांस तर हें पुस्तक अवश्य हवें शिवाय ग्राहकांस हिप्नॉटिझम [Hypnotism] उर्फ अमेरिकन वशीकरणविद्या—जिनें दुसऱ्यास निद्रामोहन, रोगहरण व धनप्राप्ति करतां येते; ती रु. २५ फीची तुर्त रु. ११ त शिकवूं. पैकीं १ रु. प्रथम सही बरोबर पाठवावा. बाकीची व्ही. पी. येईल.

हा शिवाय नानाप्रकारच्या पोट भरण्याच्या युक्त्या, औषधी, मंत्रतंत्रक्रिया, जडीबुटी, गुप्त प्रयोगाची माहिती वाजवी फी घेऊन शिकवूं. सर्व पत्रव्यवहार गुप्त राखला जातो.

व्यवस्थापक—कलाशिक्षण, कार्यालय,

नो. नं. ६ — बडोदें.

फिरेल फाळ तर
जाईल काळ.

हल्लीं आपलें शेत चांगलें पिकत नाहीं" हाणून जी आपली कुरकुर आहे ती शिरोभागीं दिलेल्या हाणी प्रमाणें केल्यास हाणजे वेळच्या वेळीं तुह्मी आपल्या शेतांत नांगर चालविल्यास तुमच्या शेतांत उत्तम प्रकारचें पीक येईल व त्यामुळें तुमच्या कुरकुरीस जागा राहणार नाहीं. जमीन नांगरावयाची ती आमच्या लोखंडी नांगरानेंच नांगरा; कारण लांकडी नांगरा पेक्षां ... हे ... लहान ... कांहीं वेळांत जास्त काम होतें, ताले ... व खोल पडतात, हरळी, कुंदा अगदीं साफ निघून जातो, वगैरे बरेच फायदे आहेत व ते वेळोवेळीं आह्मी तुमच्या निदर्शनास आणले आहेतच.

जारीचे मुळें असल्या मुळें आमचे लोखंडी नांगर मागविण्यास विलंब लावू नका. नांगर मिळण्याचा पत्ता.

किर्लोस्कर बंधु, किर्लोस्करवाडी. पोष्ट कुंडल (जिल्हा सातारा)

अगर आमचे, कुल आडते.

रा० लक्ष्मण विनायक टिकेकर सोलापूर.

नो. नं. ८७

विलक्षण नयन रुक्कुठार.

विलक्षण नयन रुक्कुठार — या अप्रतिम औषधापासून डोळ्याचे साधारण विकार—खुपऱ्या, लाली, ठणका, पाणी गळणें, फेंडू, भूर, फुल इ० जोरदार व जुनाट रोग त्वरित बरे होतात. दृष्टी तीव्र होऊन शांत रहाते; शिवाय जागरणानें, उन्हांत फिरल्यानें अतितापानें, उपदंशविकारानें, अतिवाचनानें, कडकीनें इ. अनेक कारणांनीं डोळे बिघडतात त्यावरही हें अप्रतिम गुणकारी असून लहान मुलांसही हें अत्यंत उपयोगी आहे. हें डोळ्यांत घातल्यानें ठणका वगैरे न लागतां डोळ्यांस थंडावा येऊन मस्तकासही शांतता येते. सदर औषधाचे सकाळीं पांच व सायंकाळीं पांच प्रमाणें थेंब घालणें. साधारण विकारास एक कुपी पुरेल. बरेच दिवसांचा विकार असल्यास तीन कुप्या लागतील; सोबत औषध घालणें कारितां कांचेची नळी फुकट मिळेल, एक कुपीची किं. १ एक रुपया. तीन कुप्या एकदम घेणारास टपाल व व्ही. पी. खर्च माफ. एकदम १२ कुप्या घेणारास टपाल खर्च न पडतां दहा रुपयांत मिळतील.

बी. पी. कंपनीची उत्तम निळिकाळी शाई ८६ आण्याची घेणारास पुढील सालची डायरी बक्षीस मिळेल. आमचेकडे शालेपयोगी मराठी व इंग्रजी पुस्तकें व हरएक प्रकारचा स्टेशनरी माल फारच माफक दरानें मिळेल. विशेष माहिती खालील पत्त्यावर,

बी. एन. बारपुरे. पोष्ट- अलिबाग. मुंबई.

नोटीस

विहार आनन्दका सागर रंगीन तसवीरे सहित चारो भाग तथा पांचो अंग सचित्र कोख शास्त्र.

अवश्य हमसे मगावो जिसमें चारो स्त्री पुरुषोंके जात, भेद, लक्षण अनेक देशस्थ स्त्रीनायका, कुमारी प्रहृता, सत्व दुती, कुलटा, पतिव्रता, व्यभिचारणी आदिकी पेहचान, रजोधर्म लक्षण, ऋतुविहार समय सहवास स्थान क्रया, शेय्यातिथ, कामस्थान, सोलाशिंगार, वर्तिसोआभूषण, बहुत अदिर्वमथान पुत्रष्टीकर्म, नपुंसकत्रिया, उपदंश प्रमेह आदि अनेक रोगोंको चिकित्सा औषधि, पशुभाषा जाननेकी रीती, मंत्रतंत्र, यंत्र, वशीकरण मुद्रा विया आदि अमुल्य विषयका भंडार किंमत रु० १

पं० गंगाप्रसाद इंजीनियर शाहपडा

नो. नं० ७७ — अलीगड सिटी.

जाहिरात

वर्षफल—प्रत्येक महिन्याचे फलासह लाभालाभ सुखदुःख कळवूं. फी. ३ रुपये वर्ष २ व २ रुपये वर्ष ४ — जन्मकाल, जन्म अथवा चालू नांव कळवावें.

पत्ता— भा० गो० पंडित, मु० व पो० लोणखेड प. खानदेश.

आर्यवनौषधालय मुर्डी.

व्हाईसराय व हिंदुस्थानचे गव्हर्नर जनरल यांजकडील आनररी असिस्टंट सर्जन राजा अ. स. डॉ. विश्राम रामजी घोले यांनी आमच्या औषधें बारीक हल्लीं तीन वर्तमानपत्रांतून ज्या कांहीं नव्या जुन्या जाहिराती प्रसिद्ध होत आहेत त्याहून आमचीं औषधें त्या त्या रोगावर अत्यंत गुणकारी असल्याचें सर्टिफिकेट आम्हास दिलें आहे. हे अवश्य लक्षांत ठेवावें.

आमच्या अत्यंत खप होणाऱ्या औषधांचा गुण शंभरांतून एक दोन रोग्यास कदाचित आला नाहीं तर पैसे परत देऊनही त्यांचे आरोग्यार्थ आणखी एखादें औषध घ्यावें लागल्यास तें फुकटही देऊं परंतु रोग्यास पूर्णपणें बरा करूं अशी प्रतिज्ञा आहे.

मदनामृत संजिवनी

धातुवर्धक, अत्यंत कामोत्तेजक, व पौष्टिक, वीर्यस्तंभक,
रक्तशोधक, नेत्रसाहक कांति व बुद्धिवर्धक सुवर्ण माक्षिक
मौक्तिके वगैरे व अनेक वनस्पती मिश्र

अद्भुत गुटिका.

शरीरांतील मुख्य राजा जो धातु तो शुद्ध असेल तरच शरीर निरोगी राहून सर्व सौख्य प्राप्त होतें तो दोषी असेल तर शरीरांत नानप्रकारचे रोगांची उत्पत्ति होऊन शारीरिक सौख्याचा खरा लाभ मुळींच मिळणार नाहीं. करितां धातु शुद्ध व पुष्ट होण्यास या गुटीका प्रत्येक वर्षी पाहिजे त्या दिवसांत एकदां तरी अवश्य सेवन केल्यानें शरीर रोगरहित होऊन सौख्य प्राप्त होतें. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें याच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वप्नजन्य इतर धातुपात उन्हाळे इंद्रियशिथिलता, कडकी. गर्मी वगैरे मुरलेले विकोप मूत्रसंकोच, धातुचा पातळपणा, खियांची धुपणी, छातींतील रोग, सठ पाय हातांत व नेत्र यांचा दाह, क्षय, हृद्रोग मुलांची खर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य मस्तकशूळ, मुळव्याध, वातरोग, निद्रानाश पित्तावर. बाळंतरोग, मधुमेह जुनाट परमा, मुष्टमैथुनानें आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें बरे होऊन शरीर निरोगी मजबूत व सतेज बनतें. पचनशक्ती व स्मरणशक्ती भरपूर वाढून धातु रक्त यांची शुद्ध वृद्धी, वीर्यस्तंभ व भरपूर कामोद्दिपक होत व मनास उत्साह देतात. दुध व जडान्न पचूं लागते त्यांत उपयुक्त वनस्पतींचें मिश्रण गुणकारक आहेत करितां गुणाबद्दल असंख्य सर्टिफिकेटें मिळालीं आहेत आणि मिळतात. पथ्य सेवनाची मुळींच गरज नसून स्त्रिय, पुरुष, व मुलें सस पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत गुटिका इतर आंत मिळणार नाहींत एकदम ४ रुपयांच्यावर कितीही घेणारास टपालखर्च माफ आहे ४ रुपयांचे आंत वेगळा टपालखर्च ९ आणे पडेल अनुपानखर्च सोबत दिला व्ही. पी. नें खालील पत्त्यावर मिळतील.

दर:-एकदम ३५ गो० १ रु०, ७५ गो० २ रु० ११५ गो० ३ रु० १२५ गो० ४ रु० २७५ गो० ६ रु० ५५० गो० ९ रु०

२ अपूर्व नेत्रांजन:-यानें वडस. साहर, फुल, लुपऱ्या. बिंदु, कांच इत्यादि डोळ्याचे सर्व विकार हरित बरे होऊन दृष्टी तीव्र व थंडगार राहते. या रोगांस अंजन खरें रामबाण आहे. १॥ तोळ्याच्या डबीस १ रु०

३ पाऱ्याचा अपूर्व मिश्रण:-कोणताही नवा जुना परमा व अनुपम दहा तिडीक मुत्राची लाली, संकोच पुल्लाव, रक्तस्राव, इत्यादि विकार पथ्य नसतां सात दिवसांत जातात तिडिक एका घटकेंत जाते असें रामबाण औषध कोठें मिळत नाहीं बा० किं० १ ॥ भार बाटलीस रु० २

४ दंतरक्षक पूड:-दांत वगैरे सर्व विकार उत्तम बरे होतात

५ विंचूचें विष:-औषध लावतांच उतरतें मुळ्या ३ तो० ८ आणे

६ गजकर्ण-खरूज, नायटे वगैरे सर्व विकार ३ दिवसांत जातात इ. ६ आणे

७ सर्व हिवतापः-औषध घेतांच कशाहि प्रकारचे ज्वर असले तरी ते औषध घेतांच जाऊन पुनः उलटत नाहींत १ पुडी १ रु०

८ प्लेगावर रामबाण औषध:-आजपर्यंत आमचे औषधानें हजारो लोक बरे झाले आहेत करितां प्लेग सुरू होतांच सर्वांना मेग्रहीं तापावर गोळ्या, गांठीस मलम, वात चढू नये म्हणून वातावर मात्रा ठेवून याचा एकवार अनुभव पहावा गुणाबद्दल खात्री पटेलच, परोपकारार्थ माफक किं० २ आणे ख० शि०

९ सामानाचा मोठा क्याटलाग मागवा तो फुकट पाठवूं औषधांत आरोग्य कारक पदार्थ अगदीं नमून पूर्ण खात्रीचे सत्याबद्दल असंख्य सर्टिफिकेटें आहेत गार्डियन सेक्रेटरीच्या रोगाचे अनेक औषध ग्रंथोक्त रसायनें, भस्म काढे, गुटिका, चाटे, तेलें, सुगंधी अत्तरें माफक दरानें मिळतात. अनुपान वगैरे सोबत टपाल खर्च वेगळा पडेल. रोग्यानें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं प्रकृतीचें मान कळविल्यास रोगाचें निदान चिकित्सा कळवूं.

अत्यंत आगत्याची सुचना.

सध्यां वर्तमान पत्रातून औषधांच्या अनेक जाहिराती सुरू असून प्रत्येक जाहिरात सुशोभित करून जो तो पुढें येऊं पाहात आहे.

आपला समाज निरुद्योगी आळशी बनल्यामुळें एकदा जो धंदा सुरू केला त्याचेंच अनुकरण हुबेहुब नकल करून वाटेल त्यानें करावी आमचे जाहिरातीस कोंकण, वऱ्हाड, गुजराथ, महाराष्ट्र इ. प्रांतांत ऊत आला असून आमच्या आंजिले वगैरे गावांतून तो पुणावरथेंत येऊन आणखीही नवीन जाहिराती सुरू होत आहेत. अशा जाहिराती किंवा ते लोक यांची आम्हास निंदा किंवा स्तुती मुळींच करणें नाहीं. इंग्रजी राज्यांत आपली थोरवि गाण्यास ज्याचा तो स्वतंत्र आहे आम्हास ग्राहकांस सुचविणें हेच कीं ज्यांचा कारखाना आज सतत १५।२० वर्षे अव्याहत सुरू असून ज्यांच्या औषधास झाले डाक्टरांनीं सर्टिफिकीट दिलें, ज्यांच्या औषधांनें कित्यावधी ग्राहक रोग मुक्त झाले व नित्य होत आहेत त्यांचींच औषधीं नेहमीं उपयोगांत आणणें अत्यंत हितकारक आहे. यापुढें जरी हजारों जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या तरी आमची जाहिरात न बदलतां व कोणाचीही निंदा न करता अशाच रीतीनें कायम राहून हा सार्वजनिक व कल्याण करीत असलेला व्यवसाय नवीन नवीन उपयुक्त सुधारणा करून उर्जितावस्थेस आणण्याची खटपट करूं. आज पर्यंत आमचे खटपटीनें यशहि बरेंच आलें आहे, करितां सकल आर्यबंधूस व ग्राहकांस इतकीच प्रार्थना आहे कीं, रोगमुक्त होण्यास आमचींच औषधें अत्यंत गुणकारक आहेत. तींच सर्वांनीं वापरवी, एकवार अनुभवानेंच खात्री होईल इतर जाहिरातीशीं आमचा बिलकूल संबंध नाहीं, हें लक्षांत ठेऊन औषधें मागणें ती खालील पत्यावर बिनचूक सागयावी म्हणजे खरीं गुणकारक औषधें मिळून हटकून व त्वरित आरोग्य येईल- नं. १

नो. नं. २४

कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य

पत्ता:—मुर्डी ता. दापोली जि० रत्नागिरी.

ORIENTAL GOVERNMENT

LIFE ASSURANCE COMPANY

LIMITED

ESTABLISHED IN 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

Head—Quarters—Nagpur C. P.

FUNDS EXCEED THREE CRORES

AND

FORTY SEVEN LAKHS

CLAIMS PAID FOR OVER TWO CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is, when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up treating heir clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securitie and lodged with the Government Official Trustee of Bombay and terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, professional men, Tradesmen and others employing portion of their annual income or profits in effecting life policies create fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may ave money yet if he dies early, before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is not over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety o he step, do not delay. There are numerous instances in the records of the Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

Influential and energetic Agents wanted. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms, and any further information can be obtained on application—

M. DESOUZA.

CHIEF AGENT.

नो. नं. २५

Nagpur

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें

वऱ्हाडसमाचार.

BerarSamachar.

No. N. 4

वर्ष ४५] आकोला—सोमवार तारीख १३ माहे मार्च सन १९११ इ० [अंक ११

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशींचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील.
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.
सुचनाः- गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. त्यापुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या शर्तीवर ठेवी ठेविता येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्या पैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल.

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपये प्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारांवरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक G. A. Phillips.
आकोला ९।९।०९ (एजंट
नं १

मुंबइ बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले व उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६ $\frac{3}{4}$ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक G. A. PHILLIPS.
आकोला २१।९।१०(एजंट
नो० न० २

NOTICE.

D. Y. Phatak oil-engine expert for Fielding oil engines (as supplied by Messrs. Duncan Stratton and Co. of Bombay) can be consulted as to the purchase condition and value of new and second-hand oil-engines, pumps, oil mills, grinding machines and cotton gins.

Address:- C/o N. G. Ketkar Esq
Pleader
No. N. 3 Amraoti

WANTED.

Wanted Agents on salary and commission for the Bengal Provident Company Limited. The cheapest and most reliable Life and Marriage Assurance Company. Both sexes assured up to age 60. No proof of age nor Medical examination necessary. Monthly premium of Life— Ist. class— Re one and ditto 2. nd. class annas eight and Marriage endowment Re one monthly. Life Benefit payable up to Rs 1000/- and Rs. 600/- respectively in first and second classes. Minimum benefit Rs. 110/- and Rs. 50/- respectively just after death Marriage— at all ages, benefit payable before the ceremony.

SPECIAL FEATURE.

Agents commission hereditary and one Rupee to be deducted in the first two Months & two annas per rupee on renewal. Moreover, Policy holders entitled to elect two Directors to vote like share holders and to check the accounts.

Apply at once to S. M. DASGUPTA
Secretary,
1 Hari Mohon Bose's Lane, Calcutta.
नो. नं. ९४

जाहिरात.

टेक्स्ट बुक कमिटींत पसंत होऊन मे. डैरेक्टर सा. व. मध्य प्रांत व वऱ्हाड यांनीं व्ह. आणि अ. व्ह. शाळातील बक्षिसें व लायब्ररया साठीं मंजूर केलेलें प्रसिद्ध धनुर्धारी कृत;-

१ व्यापारी वाचनपाठ. किं .॥।; त्याच प्रमाणें २ पिराजी पाटील किं ॥।; ३ उपाशी महाराष्ट्र स उद्योग किं०. ।=; ४ धर्मावरील मासिक निबंध अंक १ ते १४; १०० बुकांस ।=रु० (पूर्वी ॥ किं० होती) १००० अगर ज्यास्त एकदम घेतल्यास ।– व त्याहून ज्यास्त घेतल्यास वरील प्रमाणें देऊं. निदान १०० तरी घेतलीं पाहिजेत

नंबर १, २ व ३ यांच्या प्रती एकदम १० घेतल्यास अनुक्रमें ॥= व ।– व ज्यास्त घेतल्यास ॥– व । किंमतीस देऊं.

टपाल खर्च निराळा—ऑर्डर पाठवितांना निदान एक त्रितीयांश तरी किं० अगाऊ आली पाहिजे

ल. वें. मांजरेकर आणि कंपनी.
नो० नं० ८६ बेळगांव

जाहिरात

श्री राधावल्लभोजयति

वर्षफल।

हमारे पास सिर्फ १ पोस्टकार्ड पर किसी फल या फुल का नाम लिख भेजो हम आप के एक वर्ष का सुख, दुःख, लोभ, हानि, जीवन, मरण, रोग, सन्तान, तरक्की, मौकूफी, व्यापार में किस वस्तु से लाभ होगा किसा वरी काम में कैसा लाभ होगा और जो महीना हानिकारक उस का उपाय महीनेवार वर्षफल वी० प० द्वारा ६। रुपये में भेज देंगे. हमारे यहां जन्म पत्रादि उत्तमोत्तम बनते हैं, अनेक प्रशंसा पत्र मौजूद हैं, विशेष परिचय के अर्थ ०॥ आना का टिकट भेज कर सूचीपत्र मंगो लीजीये.

मिलने का पत्ता:—
गोस्वामी राधामोहन शर्म्मा
चिर्त्तोखाना आगरा.
नो० नं० १००

नोटीस

विद्यमान मुनसिपाल कमेटी अकोट.

सदर्हू नोटिशीद्वारें कळविण्याचें कीं आमचे मुनसिपल कमेटीनें ता० १ माहे मार्च १९११ इ० रोजीं स्पेशल जनरल मिटींग भरल्या वेळीं ठराव नंबर २ यांत मुनसिपाल हद्दींत वऱ्हाड मनसिपाल कायद्याचें कलम ४२ अन्वयें सर्व इमारती व जमिनीच्या वार्षिक अंदाज भाड्यावर खालील दराप्रमाणें भंगीपट्टी बसविण्याचें ठरविलें आहे

नियम

सदर्हू कामाकरितां सर्व इमारती व जमिनी यांचे दोन वर्ग केले जातील.

वर्ग १- ज्या घराला पायखाना जोडला आहे.
वर्ग २- ज्या घराला पायखाना नाहीं.

(भंगीपट्टीचा कर खालील दराप्रमाणें बसविण्यांत येईल.

ज्या इमारतीचें वार्षिक भाडें अगर अंदाज वार्षिक भाडें.

	वर्ग १	वर्ग २
रुपया पेक्षां जास्त नाहीं.	१ ८-०	०१२-०
सदर्हू ज्याचें वार्षिक भाडें ६ रुपया पेक्षां जास्त २५ चे पेक्षां कमी	३-०	०१-८-०
सदर्हू २५ रुपया पेक्षां जास्त व ५० रुपया पेक्षां कमी	४-८ ०	२ ४-०
सदर्हू ५० रुपया पेक्षां जास्त व १०० च पेक्षां कमी	६-० ०	३ ०-०
सदर्हू १०० रु. पेक्षां जास्त व २०० रु. पेक्षां कमी	९ ० ०	४-८ ०
सदर्हू २०० रु. पेक्षां जास्त	१२ ० ०	६-०-०

सदर्हू कर अगाऊ ता. १ माहे एप्रिल व तारिख १ माहे आक्टोबरला प्रत्येक वर्षी दिला पाहिजे.

दोन्ही वर्गांपैकीं कोणतेही इमारतीचे पायखान्याचें लायसन्स सहा महिन्यांचें कोणत्याही भागाचें असल्यास पुरे सहा माही पासून आकारला जाईल.

प्रत्येक वर्षी कराचे ठरावाचे आकारणीची यादी व हेमेंबरकडून तयार केली जाऊन जनरल मिटींग पुढें ता० १५ माहे जानेवारीला ठेविली जाईल हैद्राबाद रासिडेन्सी आर्डर नोटीफिकेशन नंबर ४९ ता० १४।३।१८९८ या ठरावद्वारें रद्द केलें जावें.

आकोट ता० २।३।१९११.

D.H. Hingwe.
से० म्यु. कमेटी.
आकोट.

नो. नं. १०९

नोटीस

नोटीस बेशमी— बलदेवदास मिठूलाल मारवाडी मालक गंभीरलाल बलदेवदास मारवाडी उर्फ गबुलाल दुकान पळसी ता० जळगांव जि० बुलढाणा यांसः–

मी खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं सरासरी २ महिने झाले असतील, पुंडलीक वल्लद कुकाजी मास्तर राहणार धामनगांव व चंद्रभान वल्लद गणपती राहणार धामनगांव व चाहादु वल्लद दानाजी राहणार चिंचखेड बु॥ असे आह्मी दोन चार वेळां हिशेब करून व्याजासुद्धां निघाले ते रु० आह्मास कबूल असल्यानें आह्मी वर लिहिलेले लोकासह २१७ रुपये तुह्मांस तुमचे घरीं देण्याकरितां आलों होतों तर तुह्मी रुपये न घेतां आह्मी तुह्मास बोलाऊ त्यावेळेस रुपये घेऊं. आह्मी तुह्मास ह्मटलें कीं तुह्मी रुपये घेऊन स्टांप द्यावे व रुपये घेतल्याबद्दल पावती द्यावी तरी तुह्मी रुपये घेण्याचा इंकार केला व आह्मी रुपये देण्यास तयार आहों तर तुह्मास या नोटीशीनें कळविण्यांत येतें कीं तुमचें कर्ज व्याजासुद्धां २१७ रुपये देणें आहे. याशिवाय दुसरें कोणतेंही तऱ्हेचें घेणें देणें नाहीं ते रुपये २१७ ता० ६।३।११ इ० रोजीं मनीआर्डर करून तामगांव पोष्ट मार्फत पाठविले आहेत ते रुपये तुह्मी घ्यावे. तसें न केल्यास तुह्मी एखादा कदाचित् कोर्टांत फिर्याद केल्यास कोर्टखर्च व व्याज मिळणार नाहीं. व तुह्मी रुपये वगैरे न घेतल्यास यावरून कांहीं तरी फंदफितुर करून मजला बुडविण्याचा विचार दिसतो. करितां या नोटिशीनें कळविलें आहे. कळावें. ता० ३।३।११ इ०

सही

संपत वल्लद मारुती गांवडे कुणबी राहणार धामणगांव गावमारे ता० जळगाव जि० बुलढाणा याची निशाणी असे.

संपत वल्लद राघोजी पाटील राहणार चिंचखेड बु॥ ता० जळगांव दस्तुर खुद्द हल्लीं मुक्काम खामगांव.

नो० नं० ९७

नोटीस.

राव जगदेवराव राजे दत्ताजीराव, माधवराव जमीदार सरकार दौलताबाद संस्थान देऊळगाव राजा याचे कडून

भिक्या व० लक्ष्मण देहाड्या साळी राहणार देऊळगाव राजा [दुर्गापुरा] ता. चिखली यास नोटीस देण्यात येतें कीं तुझे घरीं दोन लग्नें माघ महिन्यांत झालीं त्या वेळीं तूं आमचा मामूल वहिवाटी प्रमाणें (आमचा, मेहेतरकीचा, व जोसपणाचा) हक्क चुकविला नाहीं तो नोटीस पावतांच चुकविणें व कायदेशीर आमची पावती घेणें. तसें तुझे कडून न झाल्यास कोर्ट मार्फत व्यवस्था केली जाऊन खर्चसुद्धां रकम घेतली जाईल. या नोटीसीचा खर्च तुझेवर आहे. आज तारीख. २७-२-११

नो० नं० १६४.

पद

चाल–यशोदेबाइ तुझा कान्हा, कोठवर सोसूं त्रिगाणा ॥

। यशोदेबाइ, तुझा सूत गोष्टी सांगतो अद्भूत ॥ धृ. ॥

। शेष शयन सीच केलि। मजशा देव शरण आले ॥

यांचे साठीं येणे झाले। सिंधु मथन प्रथम केलें ॥

। मोहिनी रूप म्याच धरिलें। देव दैत्य मोहिपेले ॥

। अमृत देवां पाजित। दैत्य मग झाले भयाभीत ॥१॥

॥ यशोदे बाइ तुझा सूत० ॥

॥ मछ कछ वराह झाले ॥

॥ कोरडे स्तंभीं अवतरलो ॥

॥ नरहरि वामन राम झाले ॥

॥ अयोध्या नगरीं उद्भवलो ॥

॥ लंकेवरी क्रोधें गेलो ॥

॥ रावणाचा काळ झालो ॥

॥ कंसाचा करिन आता घात ॥

॥ मारीन दैत्य वक्रदंत ॥२॥

यशोदेबाइ, तुझा सूत० ॥

ऐशा गोष्टी धीट वदतो। बागुल आला ह्मणता ॥ भीतो ॥

चित्रींचा तो सर्प पाहतो। आमच्या गळां येऊन पडतो ॥

घासत वेउन लपुन बसतो। बळेच सेजे मध्यें घुसतो ॥

यशोदा ऐकुनि हासत। दास हरिचे गात ॥३॥ यशोदे बाइ तुझा सूत० ॥

पद–चाल–लावणीची–दो दिवसाची तनु हे साची.

कालिंदीचे तटीं कामिनी कात्यायनिला उपासिती ॥

कामजनक हरि कांत असावा, ऐसें प्रार्थिति त्या युवती ॥धृ०॥

त्यांचे मनोरथ सिद्ध कराया हेतु धरुनी कुंजवनीं ॥

मोहन मुरली अधरें धरिली वाजावे कान्हा मधुर ध्वनी ॥

विशाल भाळीं टिळक रेखिला कुंडल शोभतसे कानीं ॥

हरि तुरा वर कलगिविराजत मुगुट चमके रत्नमणी ॥

वाम बहुवर गालहिडावा डावा पाय टेकूनी ॥

तोडे पैंजण हस्तकीं कंकण क्षुद्रघंटिका जंघनीं ॥

सिंपींवळा' उभा सावळा, ... र राती ॥ कालिंदीचे तटीं. ॥१॥

काळीं संगें गोवळा खेळ मांडिला कुंजांत ॥

आम्र, बकूली, राय आवळी, वृक्ष दाटले गगनांत ॥

केळी, कर्दळी, पुष्प जाळी, कुंद, मोगरा, डोलत ॥

सिताफळीचे घड पहा हे घोस द्राक्षीचे लोंबत ॥

दाट तटीचे पाट जळाचे स्वच्छ लाट हे वाहत ॥

मधुर मधुर रव पाक्षि बोलती मयुर मोंवते नाचत ॥

थाट करोनीं हाक मारिली गोप सदनीं ... तो ॥२॥ कालिंदीचे तटीं कामिनीं ॥

शद्ध सरशा मुग्धा नियाल्या लुब्ध होउनी मुरलीला ॥

साड्याचोळ्या शुभ्र पिवळ्या नूतन वस्त्रें नेसल्या ॥

मद राखडी कानिं बुगडी रत्न बिजवरा

॥ चंद्रकार वर मार त्रिराज, धाक पाहती चंद्राला ॥

॥ गोठ पाटल्या हातिं दाटल्या वांकीं वाकड्या दंडाला ॥

॥ गंडस्थळावर हार हिऱ्याचे कोण विचारी मुक्ताला ॥

॥ टिका ठुशावर वेत्र्या तन्मणी पायीं नू पुरें वाजती ॥ कालिंदीचे तटीं कामिनी ॥३॥

॥ थाट करोनी थोट निघाला वाट पाहतो हरि त्याची ॥

॥ वयना घालुनि मैना जाते सयना तिजला म्हाची ॥

॥ भिमा, रमा, मग उमा, निघाली सिमा नाहली स्वरूपाची ॥

॥ दिमाक भारी शालुभर जरी चांदणि चमके चंद्राची ॥

॥ राधा प्रभुची मेघाकुरनी छेदाया मुरली हातची ॥

॥ गात गात मग बात बोलती सात करि तूं हरि अमुची ॥

॥ त्या व्रजनारी पाहुनि हारी चरणीं जडल्या दिनरातीं ॥ कालिंदीचे तटीं कामिनी. ॥४॥

॥ शशांक वदना सोडुनि सदना कुंदरहदाच्या पायाशीं ॥

॥ जडल्या भिडल्या मढल्या कनकीं नटल्या हरिगुण गायासी ॥

॥ राग रंग पखवाज वाजतो विबुध आले पहायासी ॥

॥ विमानाची सिमा होइना, उमा महेश्वर आकाशी ॥

॥ हात गळा घालूनि अबला कला दाविती सकळाशी ॥

॥ दुकाळ जाउन सुकाळ झाला हा काळ गाती कवि त्यासी ॥

॥ गुंग होउनी रंग फेकिती संग हरीचा दिनराती ॥ कालिंदीचे तटीं कामिना ॥५॥

भक्तिवात्सल्य नाटक.

अंक ५ वा.

प्रवेश तिसरा.

मृडानी०— मानाजीरावा मुळेंच आज हे पाय दिसले. त्या वेळेस यांची भेट झाली नसती तर तो दिवस नलिनीतईच्या अंताचाच होता.

जगपाल०— शाबास शत्रूला जिंकून तुह्मी आह्माला कृतकृत्य केलेंत. बहिणीची आणि पत्नीची संकटांत लाज राखणारे तुह्मी धन्य पुरुष आहांत.

मृडानी०— ह्मणून इयद्वी आज्ञा घेऊन त्याची उतराई की असा रीतीनें होते.

नलिनी०—

पद

करिसि हें मजवरति फार आभार ॥ खचित कथितें ॥

वर्णवेन वचनीं ॥ यक्षिणी बनुनि ॥ हरुनि तमभार ॥ धृ० ॥

मृडानी०— साह्य करुनी ॥ इमसि विपिनीं ॥ व्यसन हरुनि ॥

आणिलि जिंकुनी ॥ सुंदरा ॥ करि घरा ॥

आनंदें मानोनि सुप्रेम दारा ॥

सर्व०— सुखयुत२ मग तू करुं संसार ॥ १ ॥

स्वार्थपरायण० (ग्लानींत वरळतो) अरेरे नाहीं मला या यातना सहन होत! चांडाळानीं माझ्या शरीराची लांडगेतोड चालविली आहे कोणी मांडसीनें. कोणी सुरीनें, कोणी कात्रीनें मासाचे लचके तोडीत आहेत माझ्या! यमदूतांनो! आणखी ज्या डोळ्यांनीं मी परक्या कनककांतिवर नजर ठविली ते डोळे तापलेल्या सळया घालून काढतां तुह्मी! थांबा, ! थांबा ! ! कोणी तरी मला या आकांतून सोडवा ! चांडाळांनो तुह्माला माझी दया कशी येणार ! कृत कर्माचें प्रायश्चित्त देण्याकरतांच तुह्मी निर्माण झालेला ! तो सत्पुरुष उभा आहे त्यालाच शरण जातो आतां. दया कर, दया कर, सदय हृदया, या अधमाच्या हातून सोडीव या जीवाला ! (एकदम जाऊन दासोपंताचे चरण धरतो तोंच त्याची ग्लानी जाऊन कांती पालटते.)

सर्व०— (आनंदानें गर्जत)

आवी

होता परिसाची भेटी ॥ हेमत्व येई लोहासी ॥

तैसा हा पापरासी ॥ दिव्य देही जाहला ॥

देह महाव्याधीनें व्यापिला ॥ नव्हे पापतरुं विषफळें व्याला ॥

परी स्पर्शें वर्ण पालटला ॥ झाला सूर्य सकाशीं ॥

धन्य या संतांची महिमा ॥ ती वर्णवेना फणिवराला ॥

जना भक्तिमार्गी लावावयाला ॥ अवतार यांचा भूवरीं ॥

स्वार्थपरायण०— काक मानस सरोवराला जातांच राजहंस होतो. तद्वत या पुण्य पुरुषाच्या दर्शनानें माझा देहताप हरण झाला. मी आत्मप्राप्ति करितां स्वीकारलेला मुक्तिमार्ग नसून पाखंडी मुक्तमार्ग होता. त्याचें फळ आधीव्याधीच्या रूपानें परमेश्वरानें मला दिलें.

दासोपंत०— यथार्थ अगदीं यथार्थ देवाजवळ कांहीं आत्मसुखाचें गाठोडें नाहीं कीं, तें त्यांनीं मनुष्याच्या हातीं आणून द्यावें. देव शस्त्रा सारखा आहे. तरवार परजविणाराचाच घात करते. त्याच प्रमाणें जसा भाव असेल तसें फल ईश्वर प्राण्याला देतो. भाव मायिक असेल तर देवही महा ठक होतो. जसें पाहावें तसेंच अर्शात दिसते. त्याचीं सर्व सूत्रें पहाणारास दवळ आहेत. एकूण आत्मसुख प्राप्तीला शुद्धभाव हेंच मुख्य साधन आहे. भवसमुद्रांत षडरींच्या तडाख्यांत सांपडून बुडतां बुडतांही ज्यांनीं भावार्थानीं भगवंताला हाक मारली त्याला स्वतः उडी घालून भगवंतानीं पैल थडी नेल्याचीं उदाहरणें पुराणांतरीं अनेक सांपडतात. मुनी नांव धारण करून आत्मसुख मिळतें असें नाहीं. सच्चिदानंद प्राप्ती करितां वैराग्याचें वस्त्र पांघरून अर्थात मनाचें आकलन करून भावार्थानें नामघोषच केला पाहिजे. ह्मणजे सर्वभार त्या सच्चिदानंद परमात्म्यावर राहून त्याचें भक्तिवात्सल्य अनुभवास येतें.

स्वार्थपरायण०— जगपाल हा तुमचा शत्रु तुमच्या पायीं नम्र आहे.

जगपाल०— संतकृपेनें शत्रु मित्र भाव हरपून गेला. गुरुबंधो, मजला प्रेमालिंगन दे.

स्वार्थपरायण०— माते मृडानी द्वेषभाव टाकून मजकडे मातृप्रेमानें पहा!

जगपाल०— छे, छे, मुनिवर्य केवळ व्यक्ति दोषास्पद नाहीं. गुणावगुणा प्रमाणें तद्विषयीं द्वेष वा प्रीति उद्भवते द्वेषही गुण तुह्मी टाकलांत ह्मणूनच श्रीगुरूंनीं तुह्माला पदरांत घेतलें आहे.

स्वार्थपरायण०— भगिनी नलिनी, मानाजीराव सर्व अपराधाची मला क्षमा करा.

नलिनी– मानाजीराव०— संतांनीं पदरांत घेतल्यावर आह्मी पामरानीं आणखी

विम०— शाहवा! आज सर्वत्र आनंदाचा पूर वहात आहे. "संतानिये गांवीं प्रेमाचा सुकाळ तेथें नाहीं मुळीं दुःख क्लेश." हेंच तें भक्तिवात्सल्य संताच्या द्वारें प्रगट करून संसारिक जनांना परमेश्वर भक्तिमार्गाला लावितो. वडलाच्या इच्छे करितां सद्गुरूंनीं कांहीं दिवस नारायणपेठेस रहावें.

जगपाल०— आणि तेथेंच मठ करून पतितांचा उद्धार करावा.

स्वार्थपरायण०— पण या दासाला मात्र पायापासून अंतर असूं नये.

दासोपंत०— असो. ज्यानें सर्वांचे मनोरथ पूर्ण करून आज आनंदी आनंद केला त्या श्री दत्तात्रयाचें दर्शन घेऊन वडलाच्या इच्छे करितां नारायणपेठेस जाऊं. (पडदा वर होतो. व राक्षसभुवन येथील श्री दत्तात्रयाचें वाळवंटांतील देऊळ दिसतें.)

सर्व०—

पद

जय अनुसया तनया ॥ जित् माया ॥ सद्गुरुराया ॥

त्रिगुणातीता ॥ त्रिभुवन ताता ॥ त्रिताप हरता ॥

तारक विनता ॥ तूं सदया ॥ ह्मणुनीया ॥ वंदित पाया ॥

कवनसुमन नव ॥ अर्पण पदींतव ॥ करि अनुभव लव ॥

नच परि हा भव ॥ उतराया गुण गाया ॥ संन्मति द्या या ॥ १ ॥

(अंक पांचवा समाप्त.)

समाप्त.

श्री

सद्गुरु दत्तात्रयार्पित मस्तु.......

सहकारी पतपेढी.

(अर्बन सेंट्रल बांकच्या व त्या त्या तालुक्यांत राहणाऱ्या सभासदांचें हें काम आहे.)

या पतपेढ्या चांगल्या चालण्याला तालुक्यांतीलच एखाद दुसऱ्या तरुण गृहस्थानें ज्याला देशाचें कल्याण व्हावें, शेतकरी ऋण मुक्त होऊन परदेशांतील शेतकऱ्यांशीं टक्कर मारण्यास समर्थ होतील, अशी इच्छा आहे, त्यानें पुढें येऊन यांस वरचेवर जागृत करावें. सबडिव्हिजनल आफिसर, तहसीलदार, नायब तहसीलदार, डे. रेजिस्ट्रार किंवा आडिटर हे वर्षांतून फार झालें तर एकएकदां येणार यांनीं जागृति केली तरी ती फार दिवस टिकत नाहीं. मी आठ दहा पेढ्यांतील लोकांना मुद्दाम जाऊन बोध केला, लोक त्यावेळेस माना डोलवितात, परंतु मागाहून पूर्ववत् स्थिति होते अकोलें येथून जाऊन वरचेवर या पेढ्यांत जागृत करण्यास कोणाला फुरसत आहे? तशांत लाचचा प्रवास पडला तेव्हां माझी अशी सूचना आहे कीं अर्बन सेंट्रल बांकचे जे सभासद आकोला तालुक्याहून अन्य तालुक्यांत राहतात, त्यांनीं आपआपल्या तालुक्यांतील पतपेढ्यांच्या सभासदांस जागृत करावें. असें केल्याशिवाय या पेढ्या डोकें वर काढणार नाहींत. त्यांच्या सूचनार्थ व पेढ्यांच्या ही सूचनार्थ पुढील भाग लिहित आहे. बोध करणें तो विशेषतः खालील गोष्टीबद्दल केला पाहिजे.

पहिली गोष्टः— प्रत्येक पतपेढीनें आपलें भांडवल वाढविण्याकरितां सभासदांस बचत टाकण्याची सवय लावून, ही बचत पतपेढींत ठेव ह्मणून जमा करण्यास उत्तेजन द्यावें. प्रापंचिक खर्चांत अशा पुष्कळ बाबी असतात कीं त्यांत थोडाथोडा तरी

निदान आपला खर्च महिन्यावर, महिन्याचा तीन महिन्यावर, तीन महिन्यांचा सहा महिन्यांवर सहा महिन्यांचा वर्षावर ढकलतां येतो. यात्र मन पक्कें केलें पाहिजे मन पक्कें करणें हाच स्वावलंबनाचा पहिला धडा. तो शिकल्यावांचून गति नाहीं. हा धडा जसा शेतकऱ्याला तसाच मजूराला ही पक्का आला पाहिजे. मजूर दर बाजारास कांहींना कांहींतरी खरेदी करितो. घरांत पांच माणसें असलीं तर वरचा बाजार १। १॥ रुपयाच्या आंत होत नाहीं. बाजारांत तो ज्या कांहीं जिनसा घेऊं इच्छितो, त्यां पैकीं एखादी अनावश्यक जिन्नस मुळींच खरेदी न केली तर चालण्यासारखें आहे; निदान ती कमी घेतली असतां कांहीं हरकत पडणार नाहीं. अशा अनावश्यक जिनसा ह्मटल्या ह्मणजे (माझ्यामतें!) तंबाखू, किंवा तंबाखूच्या विड्या, मुलांचे खेळ व खाऊ. कपडालत्ता मधून मधून घ्यावा लागतो, त्या संबंधानें दिखाऊपणाकडे विशेष लक्ष असतें, टिकाऊपणाकडे कमी असतें. तेंच जर उलट झालें ह्मणजे टिकाऊ कपडा घेण्याची इच्छा वाढली, दिखाऊ कपडा घेण्याची हौस कमी झाली, तर पैसा कमी लागून धडोती चांगली होईल. खरी गोष्ट अशी आहे कीं, पैसा हातीं आला, तो हातांत खुळखुळायला लागला, ह्मणजे बायको ह्मणते नवें लुगडें आणा. मुली ह्मणते ओढणी आणा, मुलगा ह्मणतो- मला नवी पागोटी घ्या- अशा प्रसंगीं बायकोची व मुलांची समजूत घालण्या सारखी असते त्यांना पांच सहा महिन्यांनीं तुह्मी मागतां त्या जिनसा आणीन आजच जरूरी नाहीं, मुलीला ओढणी जरूर पाहिजे ती मात्र घेऊन येतो, असें ह्मणतां येईल, व खर्चाची बाब आज तरी कमी करितां येईल. याप्रमाणें दर आठवडे बाजारास शेतकऱ्यानें काय, मजुरानें काय, ८=। ।. वांचवून, इतर प्रासंगिक बाजारास रुपया दोन रुपये वांचवून जो ती रकम पेढींत ठेव ह्मणून टाकण्याचा क्रम सुरू केला तर किती तरी रकम जमेल ? दहा सभासदांनीं सरसकट दर आठवड्यांस चार आणे वाचविले, व ते पेढींत टाकले, तर दरमहा ठेवींची रकम दहानीं वाढेल, व वर्ष अखेर १२०।१३० रुपयांनीं वाढेल. या ठेवीवर प्रत्येकास ठरलेलें ह्मणजे समजा शेंकडा = प्रमाणें व्याज मिळेल व जरूर पडेल, तेव्हां रकम ही काढितां येईल. अशा तऱ्हेनें पत पेढीचें खेळतें भांडवल चांगलें वाढेल.

दुसरी गोष्ट:— ही रकम बरोबर हात उसनी थोड्या मुदतीनें सभासदांस दिली पाहिजे, ह्मणजे तीवरचें व्याज पेढींत जमा होऊन, त्यांतून ठेवींचें व्याज देता येईल. एका महिन्यांत एकंदर दहावीस व्यवहार शंभर रुपयांचे झाले, तर त्यांवर व्याज पेढीला १ रुपया मिळेल, व ठेव ठेवणाऱ्या इसमांस सर्व मिळून ।= द्यावे लागतील, ह्मणजे बचत फंडांत (रिझर्व फंडांत) ।।= शिल्लक पडतील. या योगानें रिझर्वफंड वाढून पेढीची ही पत वाढेल. हल्लीं एकदमच रकमा देण्याची वहिवाट आहे ती मोडली पाहिजे. सभासदास जसजशी जरूर लागेल तसतशी रकम देत जावी. इतकेंच पहावें कीं सबंध वर्षाला मुख्य सभेनें जी त्याची पत ठरविली आहे, तिच्या बाहेर एकंदर रकम जाऊं देऊं नये. तात्पर्य रकम बरोबर द्यावी, बरोबर येईल तशी परत घ्यावी ह्मणजे दर दिवसास न [illegible]

हल्लीं पुष्कळ पेढ्यांत महिनेच्या महिने कीर्दीचीं पानें कोरीं राहतात, हा प्रकार जिवंतपणाचें लक्षण नव्हे. तिसरी गोष्ट रकमा कर्जाऊ वाटण्याच्या त्या लहान लहान असाव्या ह्मणजे पुष्कळ सभासदांच्या गरजा थोड्या फार पुरवितां येतील. एका पेढींत असें दिसून आलें कीं नऊशें रुपयाची एकंदर ठेव नऊ सभासदांस प्रत्येकीं शंभर शंभर प्रमाणें कर्जाऊ दिली. यांत नऊ जणांची सोय झाली. परंतु बाकींच्या अर्थात त्यांहून गरीब पण जास्त गरजू सभासदांस कांहींच देण्यांत आलें नाहीं. तेव्हां अशा ठिकाणीं गरीब सभासदांच्या गरजांकडे आधीं लक्ष पुरविलें, व त्यांस लहान लहान रु० १०।१० रु० २०,२० अशा रकमा दिल्या तर त्यांना आपणास पेढी पासून फायदा होत आहे, हें प्रत्यक्ष अनुभवास येईल. व ते पेढीच्या कामांत जास्त लक्ष घालतील. पतपेढ्यांपासून फायदा मिळतो अशांची संख्या जितकी जास्त तितका जिवंतपणा पतपेढींत अधिक असें समजलें जाईल.

चौथी गोष्ट. ऋणमुक्त होण्याची इच्छा प्रत्येक कर्जदार शेतकऱ्यास असते. पण सर्वांसच एकदम ऋणमुक्त करण्या इतकी रकम पतपेढीला एकदम कशी मिळणार? अर्बन सेंट्रल बांक तरी इतकी रकम प्रत्येक पतपेढीस कशी पुरविणार? तेव्हां धोरानें घतलें पाहिजे. दरवर्षीं प्रत्येक पतपेढीनें एका कर्जदार सभासदास ऋणमुक्त केलें तरी बस आहे. इतक्या पुरतीच रकम अर्बन सेंट्रल बांक कडून कर्जाऊ घ्यावी, जास्त मागूं नये. ह्मणजे कर्जाची फेड वेळेवर करितां येईल. हीच.

पांचवी गोष्ट.... प्रत्येकानें ज्या मुदतीनें कर्ज घेतलें असेल, त्या मुदतीच्या आंत व्याजासकट तें कर्ज परत दिलें पाहिजे. तेव्हां अर्थात अशा बेतानेंच कर्ज घेतलें पाहिजे. पीक अगदीं बुडतें असें आठ दहा वर्षांत एकदां इतर वर्षांत ।= पासून ।।।= पर्यंत व केव्हां केव्हां सोळा आणे, व सवा रुपया असेंही येतें. तेव्हां सामान्य वर्षांत आपणाला बिनतक्रार कर्ज फेडतां येईल, इतकेंच मागावें व घ्यावें. एका सभासदाची जी गोष्ट, तीच पतपेढीची. पतपेढीची विशेष सोय ही असते कीं तिला एकाच सभासदाच्या भरंवशावर राहावें लागत नाहीं. पुष्कळांचा तिला आश्रय असतो, तेव्हां तिला आपलें वचन राखण्याला एक एक सभासदाला जसें जड वाटेल, तसें जड वाटणार नाहीं. प्रत्येक सालीं एका खेड्यांतील साऱ्या शेतकऱ्यांचीं शेतें सारखीं पिकत नाहींत. किंवा सारखींच बुडत नाहींत कोणाला पीक अधिक येतें, तर कोणाला कमी, बुडतो असा एखादा. तेव्हां असे शेतकरी ज्या पतपेढींत सामील झाले आहेत, तींत साधारणतः सालोसाल सारें कर्ज वसूल झालें पाहिजे. एखाद्याचें कर्ज पीक अगदीं बुडाल्यामुळें वसूल झालें नाहीं, तर त्याला जे दोघे सभासद जामीन असतात त्यांचीं शेतें बरीं पिकलीं असलीं ह्मणजे ते सभासद निमेकर्ज अंगावर घेऊन फेडतील व त्याला एक साल सवलत देऊं शकतील. ह्मणजे पुढच्या सालीं खरी कर्जफेड, असें ह्मणतां येईल. पुढच्या सालीं त्याचें शेत चांगलें पिकलें व असाच पुष्कळदां अनुभव आहे, ह्मणजे त्याला कर्ज फेडतां येईल; व सवलत दिली ह्मणून जामीन राहणाऱ्याचे व पेढीचें आभार [illegible]

आणिलें असेल, तर तें वक्तशीर मुदतींत फेडण्याला अशा रीतीनें, तिला जड जाणार नाहीं. जामीन राहिले असतील त्यांपासून कर्ज वसूल करून बांकेची फेड केली, ह्मणजे पेढीचा ही करारीपणा कायम राहील, व तिची पत वाढेल.

सहावी गोष्ट. कायद्यानें सभासदांस अमूक कामाकरितांच कर्ज द्यावें, असा निर्बंध घातला नाहीं. तगाई जशी जमीन सुधारण्या करितांच दिली जाते, तसा निर्बंध पतपेढींत असावा असा पूर्वीं विचार होता. पण लागवडीचा खर्च जसा अवश्य, तसाच लग्नकार्याचा अवश्य, तसाच मार्तिकाचा. तेव्हां पतपेढी शेतकऱ्यांच्या सोयी करितां जर स्थापण्यांत येत आहेत, तर सोयींत आवडनिवड न करितां, सर्व सोयीं करितां कर्ज देतां यावें, अशी सवलत असणें जरूर असें दिसून आल्यावरून तसा निर्बंध कायद्यानें गाळिला. व पतपेढीला पाहिजे त्या कामा करितां सभासदास कर्ज देतां येतें. तरी कर्ज देतांना पतपेढीच्या कार्यमंडळानें असें धोरण ठेवावें कीं लागलवडी करितां कर्ज आधीं द्यावें; लग्न, मार्तिक, इत्यादि प्रसंगा करितां सभासद मागेल तितकें कर्ज न देतां, जितकें अगदीं अवश्य तितकेंच द्यावें. या योगानें फाजील खर्च करण्याची संवय ज्या कित्येकांस लागली असेल ती कमी होईल. हा फायदा लहान नाहीं. पण हा केव्हां होईल ?

सातवी गोष्ट गाळल्यानें ती ही पतपेढीच्या सभासदांनीं पेढीवांचून दुसऱ्या कोणाकडून कर्ज घेतां कामा नये असा निर्बंध असावा. नवीन पेढ्यांत हा घातला आहे. जुन्यांनींही वार्षिक सभेंत असा ठराव करून घ्यावा. व तो पोट कायद्यांत सामील करण्या करितां अर्ज रेजिस्ट्रारकडे करावा नाहीं तर पतपेढीनें कर्ज दिलें नाहीं व सभासदानें दुसरी कडून कर्ज घेतलें तर मग काय झालें ? असा निर्बंध असण्याची जरूरी दुसऱ्याही एका कारणा करितां अवश्य आहे ते हें. ज्या पतपेढ्या अमर्याद जबाबदारीच्या तत्त्वावर स्थापन झाल्या आहेत, त्यांना ती जबाबदारी सांभाळणें जर अवश्य तर हा निर्बंध असणें अवश्य. कारण सभासदांनीं दुसरी कडून कर्ज काढलें, तर त्यांची सांपत्तिक लायकी कमी झाली व किती कर्ज काढिलें हें ठाऊक नसल्यामुळें ती किती कमी झाली, हें सांगणें कठीण. तेव्हां सभासदांना संशय उत्पन्न होतो. खेड्यांतील पतपेढीच्या सभासदाचे सर्व व्यवहार एकमेकांस माहित असेल एकमेकांबद्दल संशय नसला तरच ते अमर्याद जबाबदारी घेण्याला तयार होतील. पतपेढ्या चांगल्या चालत नाहींत यांत हीच गोम असावी. तेव्हां इकडे विशेष लक्ष द्यावें.

या ज्या सात गोष्टी सांगितल्या त्या फिरून उच्चारून हा लेख संपवितों.

१ खर्चांत काटकसर करून बचत टाकावी, ही धडा प्रत्येक सभासदानें चांगला गिरवावा. व ही आठवड्याची, महिन्याची वगैरे बचत पेढींत ठेव ह्मणून ज्या त्या सभासदानें जमा करावी हीवर हलकें व्याज मिळेल, व रकम प्रसंगास काढितां येईल.

२ ठेवींची रकम हातउसनी थोड्या मुदतीच्या करारावर बरोबर गरजू सभासदांस देत जावी.

३ कर्जाऊ रकमा लहान असून पुष्कळांस देण्यांत याव्या.

४ कर्जाऊ [illegible]

ही नाहीं. व अर्बन सेंट्रल बांक, अकोला, इजमध्येंही नाहीं पण प्रत्येक पेढींत दरवर्षास एकएकास कर्ज देऊन ऋणमुक्त करितां आलें तरी बस भांडवल जसजसें वाढेल, तसतसें कर्जदार हळू हळू सोयीसोयीनें ऋणमुक्त होतील.

५ कर्जाची रकम व्याजासह दरवर्षास सभासदानें व पतपेढीनें फेडिली पाहिजे, ह्मणजे मुदतींत कर्ज फेडतां येईल, इतकेंच कर्ज सभासदानें किंवा पेढीनें काढावें.

६ कायद्यानें कर्ज पाहिजे त्या कामाकरितां घेतां व देतां येतें, तरी होतां होईल तों तें कर्ज शेतकामाकरितां घ्यावें द्यावें; लग्न, मार्तिक, यासंबंधानें कर्ज देणें तें अगदीं अवश्य कमीत कमी असें द्यावें. ह्मणजे फाजील खर्च करण्याची संवय मोडेल.

७ पतपेढीच्या सभासदांनीं पतपेढीवांचून दुसऱ्या कोणा पासून कर्ज घेऊं नये. अशा निर्बंधाचा पोट नियम पाहिजे. त्यावांचून अमर्याद जबाबदारी सभासदांस सांभाळतां येणार नाहीं.

अपूर्ण

वऱ्हाडसमाचार

फाल्गुन शुद्ध १४ शके १८३२ दुर्मतिनाम संवत्सर

दोन ध्रुवांमधील अंतर.

लंडन टाइम्सचे खास बातमीदार मि० चिरोल यांनीं मुद्दाम हिंदुस्थानांत फिरून आणि सरकारी कामदारांच्या मुलाखती घेऊन हिंदुस्थानांतल्या अशांतते बद्दलचें केलेलें निदान किती चुकीचें आहे तें आह्मी पूर्वीं दाखवून चुकलों आहों. मि० चिरोल हे शांततेचें खापर मुख्यतः ब्राह्मणवर्गावर आणि इंग्रजी उच्च शिक्षणावर फोडीत आहेत. मि० चिरोल यांचें वास्तव्य विशेषतः बंगाल प्रांतांत झालेलें असल्यामुळें त्यांच्या विधानाला सत्यता आणणारी एखाद दुसरी शिक्षणसंस्था त्यांनीं पाहिली असेल, किंवा माणिक तोळा बांबच्या खटल्यावरून कदाचित् त्यांच्या मनाचा ग्रह तसा झाला असेल. परंतु ज्यांनीं हिंदुस्थानांत सारा जन्म आणि तो ही सुशिक्षितांच्या सहवासांत घालविला आहे अशा सन्मान्य इंग्रज गृहस्थांचें मत मि० चिरोल यांच्याहून अगदीं भिन्न आहे हें आह्मी खात्रीपूर्वक सांगतों. मद्रासच्या ख्रिस्तियन कॉलेजचे माजी प्रिन्सिपाल डॉ० मिलर हे हिंदुस्थानांतल्या शिक्षकवर्गाचे प्रति भीष्माचार्य ह्मटले तरी चालतील. यांचें वजन सरकारांतही पुष्कळ असे. हे कौंसिलचे व युनिव्हर्सिटी कमिशनचे मेंबर होते. सरकारच्या शिक्षणविषयक धोरणसंबंधानें टीका करण्याचा जर कोणाला अधिकार असेल तर तो त्यांना आहे. या थोर गृहस्थाला अशांततेच्यामुळाशीं ब्राह्मण दिसत नाहींत, इतकेंच नाहीं, तर मि० चिरोल याचे शिक्षणासंबंधाचें मत साफ चुकीचें आहे असें त्यांचें ह्मणणें आहे. शिक्षणसंस्था व विशेषतः सरकारच्या पूर्णपणें अंकित नसलेल्या खाजगी शिक्षणसंस्था या अशांततेच्या मुळाशीं असल्या कारणानें त्या दाबून टाकाव्या अशी मि० चिरोल यांनीं शिफारस केली आहे. [illegible]

लेख हा आला होता. ते नियम पाहले ह्मणजे मि० चिरोल यांचीं मतें सरकारी वातावरणांत कशीं येथ पर्यंत संचार करीत आहेत तें दिसून येतें. दोनचार महिने हिंदुस्थानांत राहिलेल्या या कलमबहादराच्या या मताबद्दल हिंदुस्थानांत प्रत्यक्ष शिक्षण देण्याचें काम दोन तीन तपें केलेल्या डॉ० मिलर ह्यांचा काय अभिप्राय आहे पहा. डॉ० मिलर ह्मणतात कीं मि० चिरोल यांनीं निदान चुकलें आहे यांत आश्चर्य नाहीं शिक्षणविषयावर लिहिणाऱ्या या लेखकानें एज्युकेशन कमिशननें केलेल्या शिफारशी पाहिल्यासुद्धां नाहींत. मि० चिरोल ह्मणतात कीं खाजगी संस्था बंद कराव्या अगर निदान त्यांच्यावर कडक नजर ठेवावी. सरविल्यम हंटर, जस्टिस तेलंग, प्रो० वर्डस्वर्थ प्रभृति विद्वान् आणि अनुभवी गृहस्थ ज्या कमिशनमध्यें होते त्यांनीं अशी शिफारस केली आहे कीं शिक्षण देण्याचें काम खाजगी संस्थांच्या चालकांच्या हातून समाधानकारक होत आलें आहे; सबब सरकारानें त्यांना अधिकाधिक उत्तेजन द्यावें. सरकारी मदत घेणाऱ्या शाळांवर सरकारी अधिकाऱ्यांची देखरेख व ताबा योग्य मर्यादेंत असावा या विरुद्ध कोणी कांहीं ह्मणणार नाहीं. पण तो फाजील कडक करण्याकडे सध्या अधिकाऱ्यांची जी प्रवृत्ति आहे ती डॉ० मिलर सारख्यांना अगदीं पसंत नाहीं. मि० चिरोल यांचीं मतें सरकारी अधिकाऱ्यांनीं दिलेल्या माहिती वरून बनलीं, व सरकारी माहिती ह्मणजे पोलीसचे शिपाई व हलक्या दर्जाचे कारकून वगैरे पासून मिळालेली. अर्थात अशा कच्च्या पायावर उभारलेली इमारत भक्कम कशी होणार! डा० मिलर, डा० म्याकिकन, ना० गोखले, प्रभृति देशी व इंग्रज अनुभवी अध्यापक आपल्या अनुभवाचा आणि ज्ञानाचा फायदा सरकारास देण्यास तयार असतां पोलिस शिपायांच्या रिपोर्टा वरून किंवा तसल्याच प्रकारच्या अविश्वसनीय माहितीवरून खाजगी संस्थाविषयीं आपलीं मतें बनविण्याची बुद्धि अधिकाऱ्यांना तरी कां व्हावी तें कळत नाहीं. खाजगी शिक्षण संस्थांना उत्तेजन देण्या संबंधानें डा० मिलर यांची ही सूचना अमलांत आणण्याचे ऐवजीं मद्रास सरकार उलट खाजगी संस्थांना मागें टाकून प्रत्येक जिल्ह्यांत एकेक नमुनेदार हायस्कूल काढण्यासाठीं पाण्या सारखा पैसा ओतण्यास तयार होत आहे! मुंबई इलाख्यांत ही हीच स्थिति आहे! मुंबई, पुणें, अमदाबाद, बेळगांव वगैरे ठिकाणीं इतके दिवस देशी हेड मास्तर होते व त्यांच्या हातून सदर हायस्कुलें उत्तम रीतीनें चाललीं होतीं. पण अलीकडे या हायस्कुलांवर दुप्पट पगाराचे तरणेबांड अननुभवी युरोपियन हेड मास्तर नेमूं लागले आहेत. या शिवाय अन्य तऱ्हेनें ही या सरकारी शाळांवर अतानात खर्च होऊं लागला आहे. पुण्याच्या हायस्कूलला खेळण्याचें मैदान नाहिंजे ह्मणून विश्राम बागेच्या भोंवतालचे कित्येक वाडे पाडून मैदान करण्याविषयींचा विचार चालला आहे अशी बातमी आहे. आणि इतका खर्च तीन चारशें मुलांसाठीं! पुण्यांतल्या एकेका खाजगी शाळांतून याच्या पांचपट मुलांची संख्या असतां त्या शाळांना अशा प्रकार-

ज्यास्त कडक निर्बंध नव्या ग्रांट-इन-कोड मध्यें हे स्वतः आहेत. डा० मिलर युरोपियन असतां युरोपियन प्रोफेसर नेमण्या संबंधानें त्यांचें मत कसें आहे तें पहा. ते ह्मणतात कीं भारी पगारावर हलके युरोपियन शिक्षक आणण्यापेक्षां तितक्याच किंबहुना कमी पगारावर उत्तम प्रकारचे हिंदी शिक्षक मिळूं शकतात ते नेमणें हें अधिक श्रेयस्कर आहे. युरोपियनांना ज्यास्त पगार दिल्यामुळें ते बेपरवा होऊन देशी विद्यार्थ्यां पासून तुटक वागूं लागतात व विद्यार्थ्यांशीं मिळून मिसळून वागत नाहींत नुसत्या पैशाच्या काटकसरीच्याच दृष्टीनें नव्हे तर शिक्षणांत सुधारणा करण्याच्या दृष्टीनें सुद्धां डा० मिलर यांची ही सूचना सरकारनें विचारात घेण्यासारखी आहे. मि० चिरोल यांच्या पुस्तकाचीं पारायणें करणाऱ्या सरकारी अधिकाऱ्यांनीं डा० मिलर सारख्या वयोवृद्ध, ज्ञानवृद्ध व तपोवृद्ध मिशनरी अध्यापकाचीं मतें काय आहेत तीं एकदां तरी लक्षपूर्वक पहावीं, आणि नंतर तारतम्य बुद्धि जागृत ठेवून आपलें स्वतःचें मत बनवावें अशी आह्मी नम्रभावानें सूचना करतों.

औदार्याचा अतिरेक.

औदार्याचा अतिरेक हा कधीं कधीं कंजुषपणाचा इतकाच वाईट असतो. वरिष्ठ कायदे कौंसिलांत भाषणें करतांना ना० गोखले हे औदार्याच्या ओघांत वाहत जाऊन कधीं कधीं अतिरेक करीत असतात. मागच्या कौंसिलाच्या बैठकीचे वेळीं ना० पंडित मदनमोहन मालवीय यांच्या ठरावावर बोलतांना त्यांनीं मुसलमानांचा कैवार घेऊन त्यांना विशेष सवलतीच हक्क द्यावयास पाहिजे असें सांगितलें. या त्यांच्या भाषणावर हिंदुधर्मी पत्रकर्त्यांकडून टीकेचा भाडिमार झाला तो गैरवाजवी होता असें ह्मणतां येत नाहीं. सध्याच्या स्थितींत मुसलमानांची सहानुभूति आह्मांस मिळत असली तर तिच्यासाठीं वाजवी ती किंमत आह्मांस द्यावयास पाहिजे ही गोष्ट कबूल आहे. पण अमर्यादित किंमत देऊनही ती मिळण्याचें कांहींच लक्षण दिसलें नाहीं ह्मणजे अथवा 'ह्मातारी मेल्याचें दुःख नाहीं, पण काळ सोकावतो,' या ह्मणीची सार्थता होण्याचें चिन्ह दिसल तेथें हिंदु समाजानें आपल्या हक्काला जपलें पाहिजे इतकेंच नाहीं तर कौंसिलांत बसणाऱ्या आपल्या ज्ञाति बांधवांच्या जिभेलाही आळा घातला पाहिजे. ना० गोखले याच्या भाषणावर हिंदुपत्रकारांनीं कडक टीका केली ती यात्र कारणासाठीं. पण या टीके पासून नामदारांच्या मनावर कांहीं इष्ट परिणाम घडलेला दिसत नाहीं ही शोचनीय गोष्ट ह्मटली पाहिजे. मानसिक औदार्याचा अतिरेक करून दाखविणें हा नामदारांचा अगस्वभावच बनलेला दिसतो. खर्चांत काटकसर करण्या बद्दलच्या प्रश्न संबंधानें बोलतांना सुद्धां त्यांच्या स्वभावांतली ही खोड दिसून आली देशी गृहस्थांना [illegible] मोठाल्या जागा द्याव्या अशी मागणी करतांना युरोपियनांच्या दोन तृतियांश पगारावर हिंदी गृहस्थांस नेमण्याच्या हल्लींच्या पद्धतीवर नामदारसाहेबांनीं आपल्या पसंतीचें शिक्का मोर्तब केलें. या मध्यारमल्याचीं उठाठेव [illegible]

पाशातून मुक्त आहेत. पण कौंसिलांतल्या सगळ्याच देशी मेंबरांनीं अशी संन्यस्तवृत्ति ठेवावी अशी त्यांची अपेक्षा आहे कीं काय तें कळत नाहीं. नामदारांचें एकच काम देशी गृहस्थानें केलें असतां कमी पगार व युरोपियनानें केलें ह्मणजे ज्यास्त पगार असा फरक नामदारांनीं कां कबूल करावा? युरोपियना प्रमाणें ऐषआरामानें व सुखानें राहण्याची, ब्यांकेंत पैसे ठेवून वृद्धापकाळची व मुलाबाळांची तरतूद लावून ठेवण्याची आपली इच्छा नाहीं असें देशी मेंबरांनीं त्यांना कधीं कळविलें होतें? विलायतेंत शिक्षणासाठीं मुलांना पाठविण्याचें देशी गृहस्थांना अगत्य उरलें नाहीं अशी कां नामदार साहेबांची समजूत आहे? दुसऱ्या एखाद्यानें बरच्या सारखें भाषण केलें असतें ह्मणजे नामदारांच्या शिष्यवर्गीं पत्र कारांनीं त्याला आचरट ह्मटलें असतें. नामदारांच्या संबंधानें आमच्या मनांत पूर्ण आदरभाव असल्यामुळें त्याला मानसिक औदार्याचा अतिरेक हें नांव देतों. बाकी परिणाम दोघांचा सारखाच!

मुलांचें संरक्षण.

अल्पवयी मुलांना कैदखान्यांत ज्या रीतीनें इकडे वागविण्यांत येतें तींत पुष्कळ सुधारणा पाहिजे आहे या विषयीं आह्मी मागें एकदोन लेख लिहिले आहेत हो गोष्ट वाचकांचे ध्यानात असेलच मुलांचे संरक्षणाचे अन्य शेकडो मार्ग आहेत पण या विषयाकडे अद्याप कोणाचें लक्ष गेलें नाहीं. या बाबतींत आस्ट्रेलियांत परवा एक नुकतीच मोठी चळवळ उडाली तिचा येथें उल्लेख करणें अवश्य आहे. मुलांना कोणत्याही उपायानें नीतीभ्रष्ट करणारा मनुष्य त्या मुलाच्या साऱ्या जन्माचें मातेरें करतो, इतकेंच नाहीं तर तो देशाचीही मोठी हानि करीत असतो. सबब अशा अपराध्याला सर्वांत कडक शासन पाहिजे. असें कडक शासन आस्ट्रेलियाच्या कायद्यानें ठेविलें ही आहे. मुलाला नीतिभ्रष्ट करणाराला तेथें फाशीची शिक्षा ठरविली आहे. तथापि हा कायदा अक्षरशः क्वचितच पाळण्यांत येतो. थोडे दिवसांपूर्वी शाळेंत जाणाऱ्या एका मुलीचे अंगावर एका माणसानें हात टाकला. त्याबद्दल कोर्टानें त्याला फाशीची शिक्षा ठेठावली, पण मागाहून ती बदलून सौम्य शिक्षा सांगितली यावरून तिकडील लोकांचीं मनें खवळून त्यांनीं चळवळ उडून दिली. सुधारलेल्या देशांतुन फटक्यांची शिक्षा सर्वांत क्रूरपणाची समजण्यांत येते ती या अपराधाला द्यावी अशी कित्येकांनीं सूचना केली आहे; आणि कित्येकांनीं तर अशा अपराध्याचे हातपाय तोडावे असेंही खुद्द पार्लमेंटांत सुचविलें. आमच्या मनुस्मृतींत अशा हातपाय तोडण्याच्या शिक्षा सांगितलेल्या वाचून त्या बिचाऱ्या स्मृतिकाराला रानटी 'क्रूर' ह्मणणारे आतां या आस्ट्रेलियन मेंबराला काय विशेषण देतात तें पाहणें आहे स्त्रीजातीवर आणि विशेषत बालिकावर हात टाकणें हा गुन्हा ज्याप्रमाणें सदर आस्ट्रेलियन गृहस्थाला घोर आणि भयंकर वाटला, त्याचप्रमाणें आमच्या मनूला दरिद्री ब्राह्मणाच्या घरांत चोरी करणें, राजद्रोह करणें, गुरूची निंदा करणें, वगैरे कृत्यें घोर वाटलीं आणि ह्मणून [illegible]

[illegible] भनावर बिंबेल त्यामानानें दंडनीतिकार शिक्षेचें प्रमाण ठरवीत असतात. या दृष्टीनें पाहिलें ह्मणजे युरोपियनांपेक्षां मनूचें मन ज्यास्त सुसंस्कृत होतें असेंच अनुमान निघेल.

अत्याचाराचें वेड.

कांहीं थोड्याशा माथेफिरू लोकांच्या अत्यंत धाडशी आणि अविचाराच्या कृत्यांमुळें या देशावर गेल्या दोनतीन वर्षांत अरिष्टपरंपरा येऊन एक शतकपर्यंत भरून न येणारी येवढी हानि झाली असताही अजून बंगालच्या लोकांचे डोळे उघडत नाहींत याचें आह्मांस अत्यंत आश्चर्य वाटतें. ता० २२ च्या कलकत्याच्या तारेवरून कळतें कीं तेथें अजून अत्याचार चालूं आहे. राजकीय गुन्हे शोधून काढण्याच्या कामावर असलेल्या एका हेड कान्स्टेबलाचा खून ता० २१ रोजीं रात्रीं कोणा मारेकऱ्यानें केला हें वर्तमान ऐकून हिंदुस्थानांतल्या प्रत्येक शांतताप्रिय माणसाला झाल्या प्रकाराबद्दल अत्यंत दुःख आणि खून करणाऱ्याविषयीं पराकोटीचा त्वेष वाटल्यावांचून राहणार नाहीं अशी आमची खात्री आहे. खून करणारा इसम सांपडला नाहीं तोंपर्यंत सदर खून करण्यांत त्याचा उद्देश तरी काय होता, व हा खून राजकीय स्वरूपाचा होता कीं खाजगी द्वेषमूलक होता वगैरे प्रश्नांचा उलगडा होणें शक्य नाहीं. तथापि कोणत्याही उद्देशानें तो केलेला असला तरी न्यायाला लाथाडून दंडेली करणारा आणि मानवी जीविताची अशाश्वतता मूर्तिमंत भासविणारा इसम समाजाचा शत्रु आणि सरकारचा गुन्हेगार आहे याविषयीं कोणाचाही मतभेद असणार नाहीं. असले समाजकंटक जेथें दडून बसले असतील तेथून ते हुडकून काढण्यांत पोलिसांना शक्य तेवढी मदत करणें हें प्रत्येक नागरिकाचें कर्तव्य आहे आणि बंगालचे लोक हें कर्तव्य ततरतेनें करतील अशी आह्मास उमेद आहे.

वऱ्हाडवृत्त

हवामान-- अभ्रें मधून मधून येतात तथापि वसंत ऋतूच्या प्रारंभीं उष्ण हवा व त्या बरोबर होणारी आरोग्याची वाढ यांनीं प्रगाचें मान हळूंहळूं मंदावत चाललें आहे. आकोल्यास प्लेगाचे मृत्यु ९ पासून १ पर्यंत दररोज उतरत आहेत

रा. रा. रावजी गोविंद दामले क्लार्क ऑफ कोर्ट निजबा कमिशनर यांस वऱ्हाडाकरितां सेन्सस असि. सुपरिन्टेंडेंट नेमण्यांत आलें.

रा. रा. विनायक कृष्ण सहस्त्रबुद्धे क्लार्क ऑफ कोर्ट आकोला यांस दुसऱ्याच्या चुकीचा धक्का मिळून उमरावती येथे डिपुटी क्लार्क ऑफ कोर्ट करण्यांत आलें हें कळविण्यास वाईट वाटतें.

येथील जागेवर रा. रा. पाळेकर, क्लार्क ऑफ कोर्ट, यवतमाळ यांस नेमण्यांत आलें.

रा. रा. नीळकंठ गणेश सुभेदार सब जज्ज यांची रजा संपल्या मुळें त्यांचा नेमणूक येथील कोर्टावर करण्यांत आली.

रा. रा. [illegible] आफि. सब जज्ज आकोला यांस येथें मुनसफ वर्ग १ चे करण्यांत आलें [illegible] पाडिताक पुनरक रा. रा. गोविंद कृष्ण [illegible] यांस येथून वर्धा येथें बदलण्यांत येणार असल्याचें कळतें.

सुट्टी— मामूल वहिवाटीप्रमाणें हुताशनीच्या महोत्सवा निमित्त येत्या २० मार्च १९११ इसवीचा 'वऱ्हा-

जेव्हां डाक्टर व वैद्य यांची हीनिराशा होत, तेव्हां सुद्धा सुख संचारक कंपनी मथुरा यांच्या

सुधासिन्धु

पासून गुण येण्याची आशा राहतेच. कारण २० वर्षां पासून, लाखों मनुष्या कडून याची परिक्षा झाली आहे. बऱ्याच वर्तमान पत्राच्या संपादकांनी व डाक्टरांनी, या बद्दल सार्टीफिकिटें दिलीं आहेत. सरकारांतून ही या औषधाची रजिष्टरी झाली आहे. या औषधाने कफ, खोकला, दम, हींवताप, पटकी (कालरा) शूल, संग्रहणी, आंव, अतीसार, पोट दुखी, वात्या, मळमळ, हांत पाय व कंबर दुखणें, संधिवात लहान मुलांचे हिरवे पिवळे जुलाब, आणि खोकला सर्वांत गुण येतो किंमत प्रत्येक बाट-लीस ॥- आणे. सर्व औषधें विकणारां जवळ मिळतें. बहुत करून प्रत्येक शहरांत आमचे एजंट आहेत च; प्रथम तेथें च शोध करावे जर न मिळेल तर आमचे कडून मागवावे. चालू वर्षांचे पंचांग सर्वांस फुकट मिळेल लहान गावांत ही एजंट पाहिजेत; नियम मागवून पहावे

मांगविण्याचा पत्ताः—

क्षेमपाल शर्मा मालक
सुख संचारक कंपनी मथुरा

जाहिरात

ऑईल एंजीन. पंप, दळण्यांचीं यंत्रें, तेलाचे घाणे, कापूस वटवण्याचे रेंचे ह्मणजे जिन, इत्यादि संबंधीं कोणतीही माहीती पाहिजे असल्यास खालील पत्त्यावर पत्रव्यवहार करावा.

दिवाकर यशवंत फाटक

मेसर्स डंकन स्टेटन कंपनींतील ऑईल एंजिन एक्सपर्ट (फील्डींग),

नो. नं. ढ ८० अमरावती.

गुण न आल्यास पैसे परत !

ठिकठिकाणीं एजंट पाहिजेत ! !

इच्छितांनीं पत्रव्यवहार करावा.

॥ ॐनमो श्रीवीतरागाय ॥

स्वेदशी अमृताचा नवीन शोध.

जायफळार्कमधु.

प्राचिनकाळच्या एका जुन्या लेखावरून वरील औषधाचा शोध अत्यंत कष्टानें लागला आहे. कर्नाटक प्रांतांतील कप्पतगुड्ड नांवाच्या वनस्पतीप्रसिद्ध पर्वतांत काहीं वैद्यमंडळींच्या शोधानें ही वनस्पती ह्मणजे झाडपाला कचित् काचित् मिळाली आहे या वनस्पतींच्या रसांत जायफळाचा रसार्क मिश्र करून हा "जायफळार्कमधु" यंत्र साह्यानें तयार केला आहे. हा मधु किंचित पातळ असून खाण्यास अमृताप्रमाणें गोड स्वभाविक आहे. हा मधु खाते त्यास प्राप्त होणारे गुण सदरहू जुन्या ग्रंथांत लिहिले आहेत ते फार बरेच ठिकाणी काम स्थितीं अनुभवास येते. हा मधु खाल्यानंतर एक दोन दिवसांतच गुणांश समजू लागतो. जननेंद्रियांतील गेलेली शक्ती पहिल्यापेक्षा अंशमानानें अधिक वाढते. शरीरपिंड मजबूत आणि कांतीयुक्त होतो रंग, गाल व शरीरावयव मांसल होतात. क्षयानें अगर कोणत्याही रोगानें मनुष्यास आलेली प्रेतवत् कळा तीस दिवसांत जाऊन अंगावरील सर्व शिरा भरतात व मनुष्य रक्तमांसानें भर शौचास साफ होऊन भूक चांगली कडकडून लागते हा दाखला पहिले दिवशींच पडतो. एका मस्यकांतच शरिराचें वजन वाढूं लागतें. पर्मा व गर्मी यांनीं दूषित झालेलें शरीर निर्दोष होतें. मदोन्मत्तता येते या औषधास पथ्य नाहीं कामविकार द्विगुणित होतो. नवा रोग असल्यास १० दिवस पुरणाऱ्या एका बाटलीनें गुण येतो.

जुना रोग असल्यास ३ बाटल्यांनीं गुण येतो १ बाटलीची किंमत १ रुपया. दोन बाटल्यास १॥४, तीन बाटल्यांस २॥१ दोन अगर तीन बाटल्या एकाच पार्सलांत भरून पाठवूं; ह्मणजे टपालखर्च जास्त पडणार नाहीं. टपाल खर्च वेगळा पडेल कार्ड पाठवून आर्डर दिल्यास व्ही० पी०नें पाठवूं.

पत्ताः—सेक्रेटरी मेसर्स

एस्. डी. आर.

नं. नं. ड ९३ श्रीजिनेंद्रप्रासादिक कंपनी

हेड ऑफिस पोष्ट निपाणी. जि. बेळगांव

सूचना—कोणताही माल गुणकारी ठरला ह्मणजे जिकडे तिकडे त्याची नक्कल सुरू होते. परंतु नांवाप्रमाणें गुणास पात्र होत नाहीं. आमचे येथें नकली औषधाचे कारखानेदार नुकतेच डोकें वर काढूं लागले आहेत तरी आमच्या ग्राहकांनीं आमचा ट्रेडमार्क व सीलबंद तपासून घेणें.

अशी संधी पुन्हां येणार नाहीं.

सहा घड्याळें घेणारांस

एक घड्याळ बक्षीस.

पोष्टखर्च माफ

दर एकाची किंमत ३।.

जंटलमन् इमिटेशन रास्कोप सिस्टिम.

नांवचें खिशांत ठेवण्याचें घड्याळ दिसण्यांत फार सुरेख आहे. सर्व लोकांस ह्या घड्याळाचा लाभ मिळावा ह्मणून मुद्दाम किंमत रुपये ३। ठेविली आहे; पोस्टेज खर्च माफ. घड्याळा सोबत कांच, कमान, पेटी, गोफ, इतकें सामान फुकट मिळेल. अशी अमुल्य संधी पुन्हां येणार नाहीं. व्ही. पी. नें मागवा.

मिळण्याचा पत्ता — खोजा वलीभाई इस्माल मुक्काम वर्धा. [मध्यप्रांत] WARDA.

नो. नं. ४

चिरकालचा खरा लाभ कोणता ?
पैसा व ज्ञान ज्या योगानें मिळेल तो !
महाराज ! ह्या दोन्ही गोष्टी

वार्षिक वर्गणी ट. ख. स ह रु १॥) **कलाशिक्षण** (नमुना अंकास ⅛ आणा

लोकांच्या विविध हुन्नर, शास्त्रीयज्ञान, व्यापार, शेतकी, व इतर शेंकडो विषयांची माहिती शिकविणाऱ्यास वर्गणीदार व्हा. मराठी भाषेंत हें असें एकच पुस्तक आहे. वर्गणी रु. १॥ खरी पण चालू मार्च अखेर आश्रय देणारास रु. १। पडेल कारागिरांस, विद्यार्थ्यांस तर हें पुस्तक अवश्य हवें शिवाय ग्राहकांस हिप्नॉटिझम [Hypnotism] ऊर्फ अमेरिकन वशीकरणविद्या—जिनें दुसऱ्यास निद्रा मोहन, रोगहरण व धनप्राप्ति करतां येते; ती रु २५ फीची तूर्त रु ११ न शिकवूं. पैकीं १ रु. प्रथम सही बरोबर पाठवावा. बाकीची व्ही. पी. येईल.

ह्या शिवाय नानाप्रकारच्या पोट भरण्याच्या युक्त्या, औषधी, मंत्रतंत्रक्रिया, जडीबुटी, गुप्त प्रयोगाची माहिती वाजवी फी घेऊन शिकवूं सर्व पत्रव्यवहार गुप्त राखला जातो.

व्यवस्थापक—- कलाशिक्षण, कार्यालय,

नो. नं. ९ बडोदें.

फिरेल फाळ तर जाईल काळ.

हल्लीं आपलें शेत चांगलें पिकत नाहीं" ह्मणून जी आपली कुरकुर आहे ती शिरोभागीं दिलेल्या ह्मणी प्रमाणें केल्यास ह्मणजे वेळच्या वेळीं तुह्मी आपल्या शेतांत नांगर चालविल्यास तुमच्या शेतांत उत्तम प्रकारचें पीक येईल व त्यामुळें तुमच्या कुरकुरीस जागा राहणार नाहीं. जमीन नांगरावयाची ती आमच्या **लोखंडी नांगरा**नेंच **नांगरा**; कारण लांकडी नांगरा पेक्षां त्यास बैल कमी लागून थोड्या वेळांत जास्त काम होतें, तासे रुंद व खोल पडतात. हरळी, कुंदा अगदीं साफ निघून, जातो, वगैरे बरेच फायदे आहेत व ते वेळोवेळीं आह्मी तुमच्या निदर्शनास आणले आहेतच.

सध्या नांगरटीचा हंगाम चोहोंकडे जारीचे सुरू असल्या मुळें आमचे **लोखंडी** नांगर मागविण्यास विलंब लावूं नका. **नांगर मिळण्याचा पत्ता.**

किर्लोस्कर बंधु, किर्लोस्करवाडी.
पोष्ट कुंडल (जिल्हा सातारा)

अगर आमचे कूळ आडते.

रा० लक्ष्मण विनायक टिकेकर सोलापूर.

नो. नं. ८७

विलक्षण नयन रुक्कुठार.

विलक्षण नयन रुक्कुठार – ह्या अप्रतिम औषधापासून डोळ्याचे साधारण विकार—खुपऱ्या, लाली, ठणका, पाणी गळणें, कंडू, भूर, फुल इ० जोरदार व जुनाट रोग त्वरित बरे होतात. दृष्टी तीव्र होऊन शांत रहाते; शिवाय जागरणानें, उन्हांत फिरल्यानें अग्नितापानें, उपदंशादिकारानें, अतिवाचनानें, कडकीनें इ. अनेक कारणांनीं डोळे बिघडतात त्यावरही हें अप्रतिम गुणकारी असून लहान मुलांसही हें अत्यंत उपयोगी आहे. हें डोळ्यांत घातल्यानें ठणका वगैरे न लागतां डोळ्यांस थंडावा येऊन मस्तकासही शांतता येते. सदर औषधाचे सकाळीं पांच व सायंकाळीं पांच प्रमाणें थेंब घालणें. साधारण विकारास एक कुपी पुरेल. बरेच दिवसांचा विकार असल्यास तीन कुप्या लागतील; सोबत औषध घालणे करितां कांचेची नळी फुकट मिळेल, एक कुपीची किं. १ एक रुपया. तीन कुप्या एकदम घेणारास टपाल व व्ही. पी. खर्च माफ. एकदम १२ कुप्या घेणारास टपाल खर्च न पडतां दहा रुपयांत मिळतील.

जी. पी. कंपनीची उत्तम निळिकाळी शाई ८६ आण्यांची घेणारास पुढील सालची डायरी बक्षीस मिळेल. आमचेकडे शालोपयोगी मराठी व इंग्रजी पुस्तकें व हरएक प्रकारचा स्टेशनरी माल फारच माफक दरानें मिळेल. विशेष माहिती खालील पत्त्यावर,

जी. एन. घारपुरे. पोष्ट- माहिमबाग. मुंबई.

नोटीस

विहार आनन्दका सागर रंगीन तसवीरो सहित चारो भाग तथा पांचो अंग सचित्र कोख शास्त्र.

जल्दी हमसे मंगाओ धोकेसे बचो स्त्री पुरुषोके जात, भेद, लक्षण अनेक देशस्थ स्त्रीनायका, कुमारी प्रकृती, सत्व दुती, कुलटा, पातिव्रता, व्यभिचारणी आदिकी पेहचान, रजोधर्म लक्षण, ऋतुविहार समय सहवास स्थान क्रमा, शैय्यातिथ, कामस्थान, सोलासिंगार, बत्तीसोआभूशण, बन्नत आदिर्वमधान पुत्रश्टीकर्म, नपुंसकक्रिया, उपदंश प्रमेह आदि अनेक रोगोकी चिकित्सा औषधि, पशुभाषा जाननेकी रीति, मंत्रतंत्र, यंत्र, वशीकरण मुद्रा विद्या आदि अमूल्य विषयका भंडार किंमत रु० १

पं० गंगाप्रसाद इंजीनियर शाहापडा

नो० नं० ७७ अलीगढ सिटी.

जाहिरात

वर्षफल—प्रत्येक महिन्याचे फलासह लाभालाभ सुखदुःख कळवूं. फी. ३ रुपये वर्ग २ चे २ रुपये. खर्च ⅛ जन्मकाल, जन्म अथवा चालू नांव कळवावें.

पत्ता— भा० गो० पंडित,

मु० व पो० लोणखेड प. खानदेश.

आर्यवनौषधालय मुर्डी.

व्हाईसराय व हिंदुस्थानचे गव्हर्नर जनरल यांकडील आनररी असिस्टंट सर्जन रा॰ रा॰ अ. स. डॉ. विश्राम रामजी घोले यांनीं आमच्या औषधें बारिक हल्लीं वर्तमानपत्रांतून ज्या कांहीं नव्या जुन्या जाहिराती प्रसिद्ध होत आहेत त्याहून आमचीं औषधें त्या त्या रोगावर अत्यंत गुणकारी असल्याचें सर्टिफिकेट आम्हास दिलें आहे. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें.

आमच्या अत्यंत खात्रीच्या औषधांचा गुण शंभरांतून एक दोन रोग्यास कदाचित आला नाहीं तर पैसे परत देऊनही त्यांचे आरोग्यार्थ आणखी एखादें औषध घ्यावें लागल्यास तें फुकटही देऊं परंतु रोग्यास पूर्णपणें बरा करूं अशी प्रतिज्ञा आहे.

मदनामृत संजीवनी

धातुवर्धक, अत्यंत कामोत्तेजक, व पौष्टिक, वीर्यस्तंभक,

रक्तशोधक, मनोत्साहक कांति व बुद्धीवर्धक सुवर्ण माक्षीक

मौक्तिक कस्तुरी व अनेक वनस्पती मिश्र

अद्भुत गुटिका.

शरीरांतील मुख्य राजा जो धातु तो शुद्ध असेल तरच शरीर निरोगी राहून सर्व सौख्य प्राप्त होतें तो दोषी असेल तर शरीरांत नानाप्रकारचे रोगरूपी शत्रु उत्पन्न होऊन शारीरिक सौख्याचा खरा लाभ मुळींच मिळणार नाहीं. करितां धातु शुद्ध व पुष्ट होण्यास या गुटीका प्रत्येक वर्षीं पाहिजे त्या दिवसांत एकदां तरी अवश्य सेवन केल्यानें शरीर रोगरहित होऊन सौख्य प्राप्त होतें. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें याच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वप्नजन्य इतर धातुपात उन्हाळे इंद्रियशिथिलता, कडकी. गर्मी संबंधीं मुरलेले विकोप मूत्रसंकोच, धातुचा पातळपणा, स्त्रियांची धुपणी, छातींतील रोग, मठ पाय हस्तांग. व नेत्र यांचा दाह, क्षय, पंडुरोग मुलाची खर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य मस्तकशूळ, मुळव्याधी. वातरोग, निद्रानाश पित्तविकार. बाळंतरोग, मधुमेह जुनाट परमा, मुष्टिमैथुनानें आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें बरे होऊन शरीर निरोगी मजबूत व सतेज बनतें. पचनशक्ती व स्मरणशक्ती भरपूर वाढून धातु रक्त यांची शुद्ध वृद्धी, वीर्यस्तंभ व भरपूर कामोद्दिपक होते व मनास उत्साह देतात दुध व जडान्न पचूं लागतें त्यांत उपयुक्त वनस्पतींचें मिश्रण गुणकारक आहेत करितां गुणाबद्दल असंख्य सर्टिफिकीटें मिळालीं आहेत आणि मिळतात. पथ्य सेवणेंची मुळींच गरज नसून स्त्रिय, पुरुष, व मुलें यास पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत गुटिका रुपयाचे आंत मिळणार नाहींत एकदम ४ रुपयांच्यावर कितीही घेणारास टपालखर्च माफ आहे ४ रुपयांचे आंत वेगळा टपालखर्च ५ आणे पडेल अनुपानखर्डे सोबत किंवा व्ही. पी. नें खालील पत्त्यावर मिळतील.

दरः—एकदम ३५ गो॰ १ रु॰, ७५ गो॰ २ रु॰ ११५ गो॰ ३ रु॰ १२५ गो॰ ४ रु॰ २७५ गो॰ ६ रु॰ ५५० गो॰ ९ रु॰

२ अपूर्व नेत्रांजनः-यानें वटस. साहर, फुल, लुसल्या. बिंदु, कांच इत्यादि डोळ्याचे सर्व विकार त्वरित बरे होऊन दृष्टी तीव्र व थंडगार राहते. या रोगांस अंजन खरें रामबाण आहे. १॥ तोळ्याच्या डबीस १ रु॰

३ परम्यावर अपूर्व मिश्रणः--कोणताही नवा जुना परमा व अनुपम दाहा तिडीक मुत्राची लाली, संकोच पुस्त्राव, रक्तस्त्राव, इत्यादि विकार पथ्य नसता सात दिवसांत जातात तिडिक एका घटकेंत जाते असें रामबाण औषध कोठें दिसत नाहीं. बा॰ किं॰ १ १॥ भार बाटलीस रु॰ २

४ दंतवज्रवर्धक पूडः—दंत संबंधीं सर्व विकार उत्तम बरे होतात.

५ विंचूचें विषः—औषध लावतांच उतरतें पुड्या ३ तो॰ ८ आणे

६ गजकर्णः—खरूज, नायटे वगैरे सर्व विकार ३ दिवसांत जातात रु॰ ६ आणे

७ सर्व हिमज्वरः—औषध घेतांच कशाहि प्रकारचे ज्वर असले तरी ते औषध घेतांच जाऊन पुनः उलटत नाहींत. १२ पुड्या १ रु॰

८ प्लेगावर रामबाण औषधः--आजपर्यंत आमचे औषधानें हजारो लोक बरे झाले आहेत करितां प्लेग सुरूं होतांच सर्वांनां पेयहीं तापवर गोळ्या, गाठीस मलम, वात चढूं नये म्हणून मातांवर मंत्रा ठेवून याचा एकवार अनुभव पहावा गुणाबद्दल खात्री पटेलच, परोपकारार्थ माफक किं॰ २ आणे ख॰ शि॰

९ सामानाचा मोठा क्याटलाग मागवा तो फुकट पाठवूं औषधांत अग्राह्य कारक पदार्थ अगदीं नसून पूर्ण खात्रीचे असल्याबद्दल असंख्य सर्टिफिकीटें आहेत याशिवाय मोठमोठ्या रोगावर अनेक औषध ग्रंथोक्त रसायनें, भस्म खाक, गुटिका, आसवे, तेलें, सुगंधी अत्तरें माफक दरानें मिळतात. अनुपान खर्डे सोबत टपाल खर्च वेगळा पडेल. रोग्यानें किंवा व्ही. पी नें पाठवूं प्रकृतीचें मान कळविल्यास रोगाचा निदान चिकीत्सा कळवूं.

अत्यंत आगत्याची सुचना.

हल्लीं वर्तमान पत्रांतून औषधांच्या अनेक जाहिराती सुरूं असून प्रत्येक जाहिरात सुशोभित करून जो तो पुढें येऊं पाहात आहे.

आपला समाज निरुद्योगी आळशी बनल्यामुळें एकदा जो धंदा सुरूं केला त्याचेंच अनुकरण हुबेहुब नक्कल करून वाटेल त्यानें करावें आमचे जाहितीस कोकण, वऱ्हाड, गुजराथ, महाराष्ट्र इ. प्रांतांत ऊत आला असून आमच्या आजिले वगैरे गावांतुन तो पुर्णावस्थेत येऊन आणखीही नवीन जाहिराती सुरू होत आहेत. अशा जाहिराती किंवा ते लोक यांची आम्हास निंदा किंवा स्तुती मुळींच करणें नाहीं. इंग्रजी राज्यांत आपली थोरवी गाण्यास ज्याचा तो स्वतंत्र आहे आम्हास ग्राहकांस सुचविणें इतकेंच कीं ज्यांचा कारखाना आज सतत १५।२० वर्षें अव्याहत सुरूं असून ज्यांच्या औषधास झाले डाक्टरांनीं सर्टिफिकीट दिलें, ज्यांच्या औषधांनें कोट्यावधी ग्राहक रोग मुक्त झाले व नित्य होत आहेत त्यांचींच औषधीं नेहमीं उपयोगांत आणलें अत्यंत हितकारक आहे. यापुढें जरी हजारों जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या तरी आमची जाहिरात न बदलतां व कोणाचीही निंदा न करता अशाच रीतीनें कायम राहून हा सार्वजनिक व कल्याणकारीत असले। यथाप्रमाण नवीन नवीन उपयुक्त सुधारणा करून उर्जितावस्थेस आणण्याची खटपट करूं. आज पर्यंत आमचे खटपटीनें यशहि बरेंच आलें आहे, करितां सकळ आयुर्वेदप्रेमी व ग्राहकांस इतकीच प्रार्थना आहे कीं, रोगमुक्त होण्यास आमचींच औषधें अत्यंत गुणकारक आहेत. तींच सर्वांनीं वापरावीं, एकवार अनुभवानेंच खात्री होईल इतर जाहिरातींशीं आमचा बिलकूल संबंध नाहीं, हें लक्षांत ठेऊन औषधें मागणें ती खालील पत्त्यावर बिनचूक मागवावी म्हणजे खरीं गुणकारक औषधें मिळून हटकून व त्वरित आरोग्य येईल- नं. १

नो. नं. २४

कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य

पत्ताः—मुर्डी ता. दापोली जि॰ रत्नागिरी.

ORIENTAL GOVERNMENT

LIFE ASSURANCE COMPANY

LIMITED

ESTABLISHED IN 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

Head—Quarters—Nagpur C. P.

FUNDS EXCEED THREE CRORES AND FORTY SEVEN LAKHS

CLAIMS PAID FOR OVER TWO CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is, when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up treating their clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securitie and lodged with the Government Official Trustee of Bombay and terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, professional men, Tradesmen and others employing portion of their annual income or profits in effecting life policies create fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet if he dies early, before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is not over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety o the step do not delay. There are numerous instances in the records of the 'Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

Influential and energetic Agents wanted. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms, and any further information can be obtained on application—

M. DESOUZA.

CHIEF AGENT.

Nagpur

नो. नं. २५

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४५] आकोला—सोमवार तारीख २७ माहे मार्च सन १९११ इ० [अंक १२

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाउच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशींचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील
नोटीस गुजराथ्य असली पाहिजे.
सुचनाः— गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील यापुढें येणाऱ्या नोटिसास स्पेशल चार्ज पडेल

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्या पैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगा त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेकडा तीन रुपये प्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारांवरील शिल्लक रकमेस व्याज नाही. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक G. A. Phillips.
आकोला ९।९।०९ एजंट
नं १

मुंबई बँकचें सोनं.

मुंबई बँकेचा छाप असलेल्या उत्तम कमाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले व उमरावती येथील ऑफिसात विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६ $\frac{३}{४}$ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सापडेल.

मुंबई बँक G. A. PHILLIPS.
आकोला २१।९।१०८ एजंट.
नो० न० २

NOTICE.

D. Y. Thatak oil-engine expert for Fielding oil engines (as supplied by Messrs. Duncan Stratton and Co. of Bombay) can be consulted as to the purchase condition and value of new and second-hand oil-engines, pumps, oil mills, grinding machines and cotton gins.

Address:- C/o N. G. Ketkar Esq
Pleader

जाहिरात

श्री राधावल्लभोजयति

वर्षफल।

हमारे पास सिर्फ १ पोस्टकार्ड पर किसी फल वा फूल का नाम लिख भेजो हम आप के एक वर्ष का सुख, दुःख, लोभ, हानि, जीवन, मरण, रोग, सन्तान, तरक्की, नौकरी, व्यापार में किस वस्तु से लाभ होगा दिसावरी काम में कैसा लाभ होगा और जो महीना हानिकारक उस का उपाय महीनेवार वर्षफल वी० पी० द्वारा ≈। रुपये में भेज देंगे. हमारे यहां जन्म पत्रादि उत्तमोत्तम बनते हैं, अनेक प्रशंसा पत्र मौजूद हैं, विशेष परिचय के अर्थ ०॥ आना का टिकट भेज कर सूचीपत्र मंगा लीजीये.

मिलने का पताः—
गोस्वामी राधामोहन शर्म्मा
चित्तीखाना आगरा.
B. D. K. JADHAORAO.

नोटीस

वि॥ सब ज्ज साहेब बहादूर आकोला यांचे कोर्ट.

स० स० नंबर १ सन १९११

सक्सेशन सर्टीफिकीट मिळविण्याचा अर्ज

अर्जदारः —

तळशीदास सदाशिव सोनार रा० आकोले अज्ञान तर्फे इष्ट मित्र बाळकृष्ण गंगाराम सोनार राहणार कसबे आकोले.

सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येते कीं अर्जदार यानें सक्सेशन सर्टीफीकेट मिळण्याबद्दल दिलेला अर्ज आमचे कोर्टांत तारीख ३।४।१९११ रोजीं नेमिला आहे. त्या तारखेस ज्यांची कांहीं तक्रार असेल त्यानें सकाळीं १० वाजतां आमचे कोर्टांत हाजर व्हावे तसें न केल्यास पुढें कोणत्याच प्रकारची तक्रार ऐकली जाणार नाहीं. कळावे ता० १६।३।११

तारीख १६ मार्च सन १९११
M. C. Tiwary
सबजज्ज आकोला.

नो० नं० ११८

नोटीस

वि॥ सब जड्ज साहेब बहादूर आकोला यांचे कोर्ट.

किरकोळ दि० मु० नंबर ३ सन १९११.

सक्सेशन सर्टीफिकीट मिळविण्याचा अर्ज.

अर्जदारः—

जानकाई मर्द सिताराम रा० सांगळुद ता० व जि॥ आकोला.

सर्वत्र लोकांस कळविण्यात येतें कीं, अर्जदार यानें (कोणी वारस नसल्या मुळें) सक्सेशन सर्टीफिकेट मिळण्याबद्दल दिलेला अर्ज आमचे कोर्टांत ता० ३।४।११ रोजीं नेमिला आहे. त्या तारखेस ज्यांची कांहीं तक्रार असेल त्यानें सकाळीं १० वाजतां पुढें कोणत्याच प्रकारची तक्रार ऐकली जाणार नाहीं कळावे तारीख १६।३।१९११

M. C. Tiwary
सबजड्ज

नो. नं. आकोला.

नोटीस

नोटीस बेनामी—यशवंतराव गुंडेराव देशमुख वस्ती जामठी बु॥ ता० मूर्तिजापूर यासः—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यात येते कीं तुम्ही आम्हास तारीख २९-३-०६ रोजीं १८२५ रुपयाचे तारण गहाणखत लिहून दिलें. सदर्हू रुपये तुम्ही दोन वर्षांत अदा करण्याचा करार केला होता. करार होऊन गेला तरी आजपर्यंत तुम्ही रकम दिली नाहीं. तरी ही नोटीस पावल्या पासून १५ दिवसांचे आंत तुम्ही सदर्हू गहाणाबद्दल व्याजासह रकम देऊन पावती घ्यावी. तसें न केल्यास आम्ही दिवाणी कोर्टांत दावा करून कोर्ट खर्चासह व या नोटीसीच सहीत रकम भरून घेऊं व रकम न दिल्यास गहाणातील शर्तीं प्रमाणें शर्ती लहान गहाणाप्रमाणें ताब्यांत घेऊं तुमीं सदर्हू गहाणांत तुम्ही आम्हांस रोजी १५० दीडशे वरकड दिले आहे. त रकम जमा जाता बाकी रकमेचा तरी शर्ती प्रमाणें व्याजासह ज. रकम दिलेवरनें निवेळ तो आम्हास द्यावी व आमची पावती घ्यावी. कळावे. ता. १८।३।११ इ०

सही
रामजी पांडुरंग देशमुख राहणार
कुटासे ता० आकोट

नो. नं.

नोटीस.

नोटीस बेनामी आई मर्द राम गव्हार राहणार गव्हाडा हिंगणा ता० मलकापूर इजला खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, तुझा नवरा व दीर हे माझे पुतणे होते ते अजमास दोन महिन्यापूर्वी मयत झालें तुला फक्त एक मुली आहे. तुझा सासरा सदू पाटील चुलत सासरे व मोतीराम व मी असे निंब बंधू सर्व स्थावर जिनगी वाटून घेऊन विभक्त राहिलो. तुझा सासरा मरणास १५ वर्षे झालीं त्याची स्थावर जंगम जिनगी हल्लीं तुझा नवरा दीर मयत झाल्यामुळें तुझें बाळ आहे ती विकण्याचा तुला मुळीच अधिकार नाहीं. त्या जिनगीचा मी मालक असून तूं फक्त अन्नवस्त्राची मालकीण आहेस. अन्नवस्त्र देण्यास आमी कबूल आहो तरी तुझ्यापाशीं असलेली स्थावर जंगम जिनगी कोणास गहाण व खरेदी मोडित त्याची देऊ नये. दिल्यास तो सर्व व्यवहार रद्द असे कळावे तारीख १९ माहे मार्च सन १९११ इ०

सही
बुवाजी वलद रंभाजी पाटील
कुणबी रा० हिंगणगव्हाड
नि० खु: आंगठा.

नो. नं.

जाहिरात.

टेक्स्ट बुक कमिटींत पसंत होऊन मे. डैरेक्टर सा. व. मध्य प्रांत व वऱ्हाड यांनीं व्ह. आणि अ. व्ह. शाळातील वक्षिसें व लायब्ऱ्या साठीं मंजूर केलेलें प्रसिद्ध धनुर्धारी कृत;-

१ व्यापारी वाचनपाठ किं० ॥।;
त्याच प्रमाणें २ शिवाजी पाटील किं० ॥।;
३ उपाशी महाराष्ट्र व उद्योग किं० ।=
४ धमार्थेतील मार्मिक निबंध अंक १ ते १४; १०० बुकांस ।=रु० (पूर्वी ॥ किं० होती) १००० अगर ज्यास्त एकदम घेतल्यास ।— व त्याहून ज्यास्त घेतल्यास वरील प्रमाणें देऊं. निदान १०० तरी घतलीं पाहिजेत

नंबर १, २ व ३ यांच्या प्रती एकदम १० घेतल्यास अनुक्रमें ॥= व ।— व ज्यास्त घेतल्यास ॥— व ।. किंमतीस देऊं.

टपाल खर्च निराळा—व्ही. पी. नें मागविल्यास निदान एक त्रितीयांश तरी किं० अगाऊ आली पाहिजे

ल. वें. मांजरेकर आणि कंपनी.
नो० नं० ८६ बेळगांव

नोटीस.

रा. रा. परशराम चुन्नीलाल हलवाई राहणार चौक ब्राह्मणपुर यास खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं आमच्या वडीलास तुमचा चुलता रामा ठाकूरदास राहणार जळगांव यानें रुपये ४५० चारशे पन्नासचें नोंदीव गहाणखत करून देऊन त्या गहाणखतांत शेत व घर गहाण दिलें होतें. सदर्हु गहाणखतांत तुमचा चुलता रामा ठाकूरदास यानें व तो मयत झाल्या पासून तुम्हीं वरील गहाणखतांत जो काय आमच्या वडिलास वसूल दिला असेल त्याच्या पावत्या दाखवून सदर्हु गहाणखताच्या रकमेचा फैसला दिवसांचे आंत निकाल करावा. असें न केल्यास दिवाणी कोर्टांत आम्हास दावा करावा लागेल. व तुमचे पासून वरील गहाणखताची रकम व त्या वरचें व्याज भरून घ्यावें लागेल. व या नोटीसीचा खर्चही तुमचे पासून भरून घेतला जाईल कळावे. ता. ३ माहे ३ सन १९११ इस्वी.

सही.
रतनलाल पुरणलाल कलाल राहणार
जळगांव अज्ञान पालन करणार
दर्शनलाल मातादीन राहणार
जळगाव दस्तूर खुद.

नो. नं.

आकोला बाजारभाव

हुंडी दर्शनी		॥।
मुंबई ब्यांकेच्या सोन्याची चिप दर तोळ्यास		२३॥।=॥
कापूस		७३
ज्वारी नवी	५५	५८
गहूं		१२७
गहूं बनसी		१०५
चणे		३।
तेल		८
सरकी		११।
तुप	१०	११।

या [illegible]

व तिचा १९१० इसवी.

वार्षिक रिपोर्ट.

जगांतील सुधारलेल्या सर्व राष्ट्रांतून पसरलेल्या या समाजाचा वार्षिक अहवाल नुकताच प्रसिद्ध झाला आहे. त्यावरुन या समाजाचें कार्य सर्व बाजूंनीं किती नेटानें व उत्साहानें चाललें आहे हे दिसून येईल.

समाजाचा विस्तार.

या मॅडम ब्लॅव्हाट्स्की व कर्नल ऑल्कॉट या दोन विभूतींनीं सन १८७५ सालीं स्थापना केली. या समाजाच्या शाखा निरनिराळ्या १८ देशांतून पसरलेल्या आहेत सध्या एकंदर शाखांची संख्या ७७८ असून समासदांची संख्या २०,३९६ आहे. पैकीं ३८४७ समासद गेल्या सालीं समाजांत आले हिंदुस्थानांत ३०९ शाखा असून सभासद ५२९२ आहेत. गतसालीं २ पैकीं ४० शाखा नवीन निघून ७८८ नवीन सभासद समाजात आले. या लहानमोठे शाखांतून ग्रंथसंग्रह असून त्या आत्मविद्येचें अध्ययन व्यवस्थित व नियमीत पणानें चालते. कांहीं थोड्या शाळांतर्फे धर्मार्थ दवाखानें व मुलांच्या व मुलींच्या शाळा चालविल्या जात आहेत.

समाजाचें वाङ्मय

गेल्या सालीं समाजातर्फे निरनिराळ्या १० भाषांतून मूल व भाषांतर केलेले असें एकंदर १९७ लहान मोठे ग्रंथ छापलें गेलें पैकीं ३१ इंग्रजी भाषेत निघालें. आत्मविद्येच्या प्रसारार्थ निरनिराळ्या देशांतून व भाषांतून तेथील पुरस्कर्त्यांनीं चालविलेलीं अशीं ५३ मासिक आहेत. दक्षिण अमेरिकेंतील पुरसकर्ते फर्नांडीज यांनीं Popular lectures on Theosophy या ग्रंथाच्या ३०००० प्रती लोकांत फुकट वाटल्या.

समजाचा ग्रंथसंग्रह.

समाजाचें मुख्यपीठ जें अडयार त्या ठिकाणीं समाजाचें एक मोठें ग्रंथसंहालय आहे. याची व्यवस्था. डा. थाडर. श्र. एच. डी. या विद्वान गृहस्थाकडे आहे. त्यांत पैर्वात्य व पाश्चिमात्य अशा हजारो ग्रंथाचा संग्रह केलेला आहे. त्यांची किंमत ७०,००० रुपये आहे. गेल्या सालीं या ग्रंथसंग्रहालयांत २४३ ग्रंथ खरेदी केले व ५२९ नजर म्हणून आले. अडयार येथें एकांत वासांत राहून आत्मविद्येचें अध्ययन व अभ्यास करूं इच्छिणाऱ्या विद्यार्थ्यांची राहण्याची सोय केलेलें आहे. त्याना ग्रंथसंग्रहालय म्हणजे अमोल ईश्वरीदेणगीच होय. या ग्रंथसंग्रहालयास गतसालीं अंदाजं १०००० रुपये देणगी मिळालें.

समाजाचे मुख्यपीठ.

हा समाजाचें मुख्यपीठ मद्रास शहरीं अडयार या भागांत नदीच्याकाठीं मनोरम व विस्तीर्ण अशा स्थळीं बसविलेलें आहे याचे एका बाजूनें समुद्र व दुसऱ्या बाजूनें नदी असल्यामुळें या स्थलास विशेषच शोभा आली आहे जागेचा विस्तार २६३ एकर असून त्यापैकीं १२९ एकर जमीन गत सालीं खरेदी घेतली या जागेवर चहूंकडे गगनचुंबित असे ताडाचे वृक्ष असल्यामुळें विशेषच शोभा आलेली आहे. व्याख्यान मंदिर, ग्रंथसंग्रहालय, मुद्रणालय, कार्यकारी व विद्यार्थी मंडळी करितां बांधलेलीं वसति गृहें, ग्रंथविक्रीचे दुकान, भोजनशाळा, गो- शाळा वगैरे भव्य सुंदर इमारती एकंदर स्थालाचा एकांत न मोडेल अशा रीतीनें ठिकठिकाणीं बांधलेल्या आहेत. या एकंदर मिळकतीची किंमत अंदाजानें तीन लक्ष रुपये आहे. व ही सर्व उदार अशा समासदांच्या देणगीनें मिळविलेली आहे. गेल्या सालीं या पीठा प्रीत्यर्थ एकंदर १,६६,१९४ रुपये देणगी म्हणून आले पैकीं अंदाजा २६००० रु० समाजाच्या अध्यक्ष श्रीमती बेझंटबाई यांनीं दिलेले आहेत.

समाजातर्फे मुख्य संस्था.

पतितउद्धार– पतित अशा मानलेल्या जातींच्या मुलाना शिकविण्या करतां समाजातर्फे मद्रासमध्यें चालविलेल्या पांच शाळा आहेत यांत ५६४ मुलगे व १९३ मुली असे एकंदर ७५७ विद्यार्थी शिकत आहेत या शाळांस गेल्या वर्षी कर्नल ऑल्कॉट यांच्या एका उदार मित्रांनीं रु० ६००० देणगी दिली.

बौद्धधर्मीयशाळा – समाजा तर्फे सीलोनमध्यें चालविल्या जाणाऱ्या अंदाजा २२१ शाळा असून २ कॉलेजें आहेत. यांत अंदाजा ३०,००० बौद्धधर्मीय विद्यार्थ्यांना व्यवहारिक व धार्मिक शिक्षण मिळत आहे. गेल्या साली या संस्थाना रु० १३००० देणगी मिळाली.

सेंट्रल हिंदुकॉलेज बनारस–– बनारस येथें श्रीमती बेझंट बाईनीं काढलेले हें कालेज होय. यात शाळा व कॉलेज मिळून १००० विद्यार्थी शिकत असून प्रोफेसर व मास्तर अंदाजा ६० गृहस्थ आहेत यापैकीं प्रिन्सिपाल ऍरंडेल, हेड मास्तर गुर्टु, प्रोफेसर तेलंग वगैरे विद्वान व थोर गृहस्थ विनपगारी कामें करीत आहे. गेल्या सालीं प्रो. तेलंग यांनीं मोठ्या उदारपणानें त्यांचे वडिल न्यायमूर्ती तेलंग यांचा ९००० ग्रंथांचा प्रचंड संग्रह कॉलेजास नजर केला या शिवाय शास्त्री लोकांना शिक्षण देण्याकरतां रणावीर पाठशाला आहे. नोकर लोकाकरतां रात्रीचा शाळा काढलली आहे.

धर्मशिक्षणाच्या परिक्षा.

मुंबईचे प्रसिद्ध श्रीमान व्यापारी शेट धरमसी मुरारजी गोकुळदास व त्यांचे स्नेही यांनीं ही संस्था चालविली आहे. इचे विद्यमानें दर साल निरनिराळ्या इयत्तांना कांहीं अभ्यासक्रम व पुस्तकें ठरविली जाऊन ती जाहीर केली जातांत व नियमित तारखेस एकसमयावच्छेदेकरून विश्वविद्यालयांच्या परिक्षां प्रमाणें मुंबई, पुणे, सुरत वगैरे त्या इलाख्यांतील १८ शहरीं विविक्षित मंडळ्या मार्फत परिक्षा घेतल्या जाव्यांत व उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांना बक्षिसें वाटली जातात अशा प्रकारें इ. स. १९०३ पासून काम चालू आहे. पहिले साली ३५ विद्यार्थी परिक्षेस आले २५ पास झाले व त्यांना १०६ रु० किंमतीची १० बक्षिसें वाटण्यांत आली परंतु ही संस्था आतां इतकी लोकप्रिय झाली आहे कीं गत सालीं २६९४ विद्यार्थी परिक्षेस बसली, १३३७ पास झाले व त्याना २६७० रु० किंमतीची ७५३ बक्षिसे वाटली हा सर्व खर्च लोकांचें देणगीवर चाललेला आहे.

या शिवाय समाजतर्फे समाजगृहें वगैरे सार्वजनिक इमारतींचे नकाशे, अंदाजपत्रकें वगैरे बद्दल सल्ला देणारे; लहान मुलांना सोप्या भाषेत आत्मविद्येचें व विश्वबंधुत्वाचे शिक्षण देणारें; आंधळ्यांना आत्मविद्येचें शिक्षण देणारे; नीतीशिक्षणाचे ज्या देशांत प्रत पुरण्याची चाल आहे त्या देशांत प्रेतांचे दहनास उत्तेजन देणारे; शास्त्रीय शोधा करितां जिवंत प्राण्यावर प्रयोग करणाऱ्या विरुद्ध चळवळ करणारे असे कमजास्त ६१ संप्रदाय चालविले जात आहेत.

वरील हकीकत वाचून समाजाची किती बाजूंनीं बहुविध कार्यें चालली आहेत हें लक्षांत येऊन आनंद व आश्चर्य वाटल्या वांचून राहणार नाहीं. या वरुन निरनिराळ्या धर्मांचे जातींचे व राष्ट्राचे पण एका समाजाचे हे लोक विश्वबधुत्वाच्या कल्पनेच्या स्फूर्तीनें कसे प्रेरित झाले आहेत याची साक्ष पटेल. सध्या कोणत्याही संस्थाकडे पाहून त्यांचीं ब्रीद वाक्यें कोणतीं आहेत हें पाहिलें तर त्यात विश्वबंधुत्व सहकारित्व, शुद्ध प्रेम, सप्रेम निष्ठा हेच शब्द दिसतील या दृष्टीनें हेग यथील शांतता परिषद; प्रेसिडेंट रुझवेल्ड यांचे विद्यमानें अमेरिका व युरोप या खंडांत उसळलेली शांततेच्या कल्पनेची लाट, लंडनमध्यें भरलेले सर्व जातींचे परिषद; गेल्या नाताळांत अलाहाबादेत भरलेली सर्व धर्मांची महापरिषद, पाश्चिमात्य देशांत New Thought, Golden Chains; Lotus, Circles, New Theoeog; Round Tables, Golden Age, Vedant soeiely, Krishna Missions, Theolophical soeiely, रामदासंसंप्रदाय वगैरे अनंत संप्रदाय, समाज, संस्था सोसायटीज हा लवकरच उदय पावणाऱ्या सत्ययुगाची पूर्व रम्य व प्रसाद चिन्हें होत.

वऱ्हाडसमाचार

फाल्गुन वद्य १ शके १८३२ दुर्मतिनाम संवत्सरे

कायदे कौन्सिल.चीं कामें.

कलकत्त्यास भरलेल्या वरिष्ट कायदेकौंसिलांत बऱ्याच महत्वाच्या विषयांवर वादविवाद झाला. नामदार सभासदांनीं विचारलेल्या प्रश्नांत महत्वाचे असे प्रश्न थोडेच होते. तरी ऐतिहासिक महत्वाचे असे दोन प्रश्न होते, आणि त्या दोन्हींचीं उत्तरें बरीच उत्तेजन देणारीं आहेत. नूरजहानची कबर व शिवाजी महाराजांची रायगडची समाधि या दोन्हींच्या जीर्णोद्धाराला सरकार अनुकूळ आहे ही समाधानाची गोष्ट आहे. त्याचप्रमाणें एका रेल्वे गार्डानें व लष्करी अंमलदारानें देशी गृहस्थाशीं निंद्य प्रकारचें वर्तन केल्याबद्दल सरकारनें त्यांना योग्य शिक्षा करण्याची आपली तयारी दर्शविली हेंही समाधानकारक आहे. हिंदुस्थानातल्या सध्यांच्या असंतोषाशीं अशा प्रकारच्या वर्तणुकीचा किती निकट संबंध असतो हें नुकतेंच एका वजनदार इंग्लिश मासिकांत दाखविण्यांत आलें होतें. अपराध्यांस कडक शासन करण्याची योग्य तजवीज सरकारकडून वेळींच होत गेल्यास असल्या गुन्ह्याची पुनरावृत्ति होणार नाहीं, व लोकांत शांतता आपोआप स्थापित होईल, सरकारनें तंबाखूवरील जकात कमी केली त्यापेक्षा रॉकेल तेलावरची जकात कमी करावयास पाहिजे होती हें ना विण्याचा प्रश्न, अफूच्या उत्पन्नाची शिलक, देशी लोकाना राज्यकारभारांत अधिकाधिक घेण्याचा प्रश्न, वगैरे महत्वाच्या प्रश्नांवर मि० हक यांचें म्हणणें वाजवी होतें. पण दुर्दैवानें त्यांचें म्हणणें मान्य न होऊन टारिफ बिल पास झालें. बजेटासंबंधाच्या वादविवादांत एक नवाच नियम यंदापासून अंमलांत आला. सरकारच्या धोरणासंबंधानें सामान्यतः आपले विचार प्रगट करण्याची संधी नामदार सभासदांना वर्षांतून एकच बजेटावरील वादविवादाची–असते. पण यावेळीं मुद्दां ठरावाच्या विषयापुरती सरकारच्या धोरणावर टीका करावी, सामान्यतः टीका नसावी असें अध्यक्ष ना० मि० जेन्किन्स यांनीं सांगितल्यावर पंख कापलेल्या पक्ष्यांची जी स्थिति ती नामदार सभासदांची झाली यांत आश्चर्य नाहीं ना० मि० गोखले यांनीं बजेटावर अशी उपसूचना आणिली कीं अफूच्या उत्पन्नांत जी वाढ होईल ती वेगळी काढून एक फंड करावा, आणि आणखी सात वर्षांत अफूचें उत्पन्न कमी कमी होत नामशेष होईल तेव्हां ता उपयोगांत आणावा; हें शक्य नसेल तर हें फाजील उत्पन्न शिक्षण, आरोग्य, वगैरे गोष्टींच्या वारंवार न घडणाऱ्या खर्चाकडे लावावें ही एक सूचना; व दुसरी अशी कीं राष्ट्रीय कर्ज कमी करण्यासाठीं एक नियमित रकमेचा फंड काढावा व त्यापेक्षां जास्त शिल्लक झाल्यास फाजील रकमा शिक्षण, आरोग्य वगैरे लोकोपयोगी कामांकडे लावाव्या. या दोन्ही सूचनांना ना० रा० ब० मुधोळकर व ना० सर विठ्ठलदास, यांनीं पुष्टीकरण दिलें. या सूचनांना विरोध करण्याची जोखीम ना० मि० मेस्टन यांनीं आपलेवर घेतली, आणि एखादा सामान्य प्रतीचा प्रापंचीक माणूस ज्या प्रकारचें तत्व प्रतिपादतो, त्याप्रकारचें व्यावहारिक तत्व राष्ट्रीय जमाखर्चाला त्यांनीं लावून दाखविले ना० मि० गोखले यांच्या दोन्ही सूचना बहुमतानें नापसंत झाल्या. नंतर ना० मि० हक यांनीं शिक्षणासाठीं प्रांतिक सरकारला अधिक रकमा देण्याविषयींचा आपला ठराव आणिला. यावर ना० मि. गोखले, बसु, सिंह, व हुदा, यांचीं अनुकूळ भाषणें झालीं. ना. मि० तिवाणा यांनीं सांगितलें कीं शेतकऱ्यांना व मजुरांना शिक्षण देण्याचा हा यत्न आवडणार नाहीं. ना० रा० ब० मुधोळकर यांनीं बडोद्याचें उदाहरण पुढें मांडून मूळ ठरावाला संमति दिली. ना० मि० बटलर यांनीं सांगितलें कीं शिक्षण मुफत करण्यास फ्रान्स सारख्या देशाला सुद्धां नव्वद वर्षें झटावें लागलें. हिंदुस्थान सरकारनें तो यत्न सोडून दिलेला नाहीं. निराळें शिक्षणखातें त्यांनीं काढलें आहे यावरून त्यांच्या प्रयत्नाची दिशा दिसत आहे. अखेर मि० हक यांची ही सूचना नापसंत झाली. ना. पंडीत मदनमोहन मालवीय यांनीं संयुक्त प्रांताच्या व ना० सिंह यांनीं बहार प्रांताच्या सरकारास अधिक ग्रांट देण्याच्या सूचना आणल्या, पण त्या नापसंत होऊन कौंसिलचें त्या बैठकीचें काम संपलें.

सध्याच्या कायदे कौंसिलाच्या रचनेंत दुसरे कांहीं दोष असले तरी निरुत्साहाचा दोष त्यांच्या हल्लींच्या मेंबरांच्या पदरीं खास बांधतां येणार नाहीं. वरिष्ठ कायदे कौंसिलाच्या गेल्या बैठकीचे वेळीं विचारलेल्या प्रश्नांची संख्या अगदीं अल्प होती तरी साखरेवरची जकात, हिंदुस्थानांत तयार होणाऱ्या कापडावरची जकात उठ-

लोकनियुक्त सभासदांनीं आणिलेले ठरावावर झालेल्या चर्चेवरून आणि नामदार भूपेंद्रनाथ बोस यांचें विवाहविषयक बिल, ना. जिना यांचें मुसलमानी वक्फ बद्दलचें बिल आणि ना. गोखले यांचें शिक्षणविषयक बिल यांची रचना, तत्संबंधीं पुढें आलेली माहिती व त्यावर झालेले वादविवाद या सगळ्या गोष्टी लक्षांत घेतल्या असतां व्हाइसरायाचें कौंसिलांतील वातावरण बरेंच क्षुब्ध झालेलें दिसून येतें. लोकनियुक्त सभासदांनीं आणिलेले बहुतेक सगळे ठराव बहुमतानें नापसंत झाले व कांहीं आपसांतल्या समजुतीनें माघारे घेण्यांत आले, आणि सध्याच्या स्थितींत झालेल्या प्रकाराहून अन्य परिणामाविषयींची कोणाची अपेक्षाही नव्हती. तथापि अपजयसुद्धां कित्येक वेळां जयाइतकाच मनाला उत्तेजन देण्यासारखा असतो. तसा कौंसिलांतला लोकनियुक्त सभासदांचा अपजय सर्वथा भूषणावह होता असें आह्मी समजतों. हा अपजय सुद्धां अप्रत्यक्ष रीत्या श्रेयस्कर होईल असा आह्मांस भरंवसा आहे. हिंदुस्थानांत तयार होणाऱ्या कापडावर बसविलेली जकात केवळ म्यांचेस्टरच्या फायद्याकरितां हिंदुस्थानचें नुकसान करीत असल्यामुळें ती अन्यायाची जकात काढून टाकण्याविषयींची ओरड आज कित्येक वर्षे सुरू आहे. पण तिला परवाच्या कौंसिलांत आलेलें स्वरूप, आणि सरकारी अधिकाऱ्यांनीं त्या जकातीचें समर्थन करण्यासाठीं आणिलेल्या मुद्यांचा पोचटपणा पाहिला ह्मणजे खुद्द सरकारला सुद्धां त्या ओरडीकडे लवकरच लक्ष देणें भाग पडेल असें वाटतें. ना. गोखले यांच्या शिक्षणविषयक बिलाचें तत्त्व सरकारी अधिकाऱ्यांनीं सुद्धां मान्य केलें आहे; पण शिक्षण सक्तीचें व मुफत करण्याचे मार्गांत येणाऱ्या अडचणी दूर करण्याच्या मार्गासंबंधानें मतभेद होण्याचा संभव आहे. आज तत्त्व मान्य झालें ही तरी मोठीच गोष्ट ह्मटली पाहिजे. कारण, तत्त्व मान्य झाल्यावर बिलांत दुरुस्ती करून सर्वांना संमत असें कांहीं स्वरूप त्या प्रश्नाला देतां येईल. राजद्रोही सभासंबंधाच्या नव्या बिलाचेंही स्वरूप पूर्वीपेक्षां पुष्कळ सौम्य झालें आहे ही देखील संतोष मानण्यासारखीच गोष्ट आहे. ना. भूपेंद्रनाथ बोस यांच्या विवाहविषयक बिलासंबंधानें मात्र देशी सभासदांत सुद्धां एकमत नाहीं. १८७२ च्या विवाहसंबंधाच्या विशेष कायद्याअन्वयें ज्यांना विवाह करणें असेल, त्यांना आपण हिंदु, ख्रिस्ती, मुसलमान, बौद्ध वगैरे कोणत्याही धर्माचे नाहीं असें प्रतिज्ञेवर सांगावें लागतें. ही नकारात्मक प्रतिज्ञा काढून टाकावी अशी ना. बोस यांची सूचना आहे. त्यांनीं दाखविलेली अडचण आमच्या मतें यथार्थ आहे आणि ती विशेषतः ब्राह्म मंडळीला ह्मणजे ब्रह्मसमाजाच्या सभासदांना त्रासदायक होत आहे. ब्राह्म आपणांस हिंदुसमाजाच्या बाहेरचे समजत नाहींत, पण हिंदूंच्या विवाहपद्धतींतले होम हवन व दुसऱ्या कित्येक गोष्टी त्यांना संमत नसल्यामुळें त्यांनीं आपली वेगळी विवाहपद्धति ठरविली आहे. अशा प्रकारें हिंदुसमाजातून फुटून निघालेल्या मंडळींची इच्छा स्वतःस हिंदुधर्मी ह्मणविण्याची असतां १८७२ च्या कायद्यानें त्यांना आह्मी हिंदुधर्मी नाहीं असें प्रतिज्ञेवर सांगण्यास भाग पाडावें, नाहीं तर लग्नच गैरकायदा ठरवावें हें गैर आहे. उलटपक्षीं असें ही ह्मणणारे आहेत कीं जे श्रुतिप्रमाण मानीत नाहींत, व हिंदु विवाहसंस्कारास अवश्य मानलेल्या होम हवनाचाही त्याग करतात त्यांना स्वतःस हिंदुधर्मी ह्मणवून घेण्याचा तरी हक्क काय ह्मणून द्यावा? या प्रश्नाचा निकाल शास्त्राधारें करणें हें कायदे कौंसिलाचें काम नाहीं. तथापि सामान्यतः विवेकदृष्टीनें देशस्थितीचें अवलोकन केलें तर ब्रह्मसमाजाच्या सभासदांना हिंदुधर्मी ह्मणवून घेण्याची परवानगी दिल्यानें आणि त्यांच्या इच्छेनुरूप १८७२ च्या कायद्यांत दुरुस्ती केल्यानें हिंदुसमाजाचा एकंदरींत फायदाच होईल; तसें न केल्यास आणि हिंदुसमाजाचा एकेक अवयव वेगळा होऊं दिल्यास लवकरच हें विश्लेषीकरण किती लांब पल्ल्यापर्यंत जाईल याचा नेम नाहीं, आणि तसें झाल्यास हिंदुसमाजाचा ध्वंसकाल समीप येऊन ठेपण्याची भीति आहे. पूर्वींच्याकाळीं जैन व बौद्ध हिंदुधर्मांतून आह्मी बाहेर जाऊं दिले ही चूक केली. आज शीख वेगळे निघाले, ब्राह्म निघाले, आर्यसमाजी निघाले, उद्यां कदाचित् आणखी कित्येक पंथांना आह्मी आमच्या चुकीनें असे बाहेर जाऊं दिले तर हिंदुधर्मांत काय तंत राहणार आहे याचा विचार ना. मि. जेकिन्स यांनीं न केला तरी हिंदुधर्मी कौंसिलरांनीं अवश्य करावयास पाहिजे. जुन्या मताच्या हिंदुमंडळीला हें बिल मान्य होण्यासारखें नाहीं ह्मणून तें फेटाळून लावणें हें सरकारलाही योग्य नाहीं. कारण, जुन्या मताच्या रोपाला जसें म्यावयाचें तसें नव्या मताच्या रोपाला भिऊन वागणें हेंही तितकेंच अगत्याचें आहे. पूर्वीं ज्याकाळीं लोकमत अपक्व स्थितींत होतें तेव्हां एकदां अशा प्रकारचें बिल कायदे कौंसिलानें नामंजूर केलें होतें ही सबब आज तीस चाळीस वर्षांनीं पूर्वींच्या चुकीची दुरुस्ती करण्याचे विरुद्ध मांडण्यांत स्वारस्य व शहाणपणा दोन्ही हीं नाहींत हें उघड आहे. सारांश, शांतपणें विचार केला असतां ना० बोस यांचें बिलांत आक्षेप घेण्यासारखें कांहीं नाहीं असें आमचें मत आहे.

या कौंसिलाचे बैठकींत आह्मांस संतोष मानण्यासारखी एक गोष्ट आपोआप बाहेर आली आहे; आणि ती गोष्ट ह्मणजे मध्यप्रांताला स्वतंत्र कायदे कौंसिल देण्याच्या प्रश्नाचा सरकार विचार करित आहे ही होय. ही गुणगुण आज बरेच दिवस आहे, तथापि सरकारी अधिकाऱ्याच्या तोंडून तिचा आतां उच्चार झाला असल्यामुळें तिला महत्त्व आलें आहे. मध्यप्रांताला कायदेकौंसिल मिळणें किती अवश्य आहे या प्रश्नासंबंधानें आह्मी वेळोवेळीं लिहीत आलोंच आहों. मध्यप्रांताच्या भावी कौंसिलांत वऱ्हाडचा वाटा कितीसा आहे हें आज सांगता येत नाहीं, पण या प्रांताचा व्यापार, राजकीय महत्व, शिक्षणप्रसार, उद्योगधंदे वगैरे सगळ्या गोष्टींचा विचार करून आमच्या प्रांताला त्या कौंसिलांत योग्य स्थान मिळेल अशी योजना सरकार करील, व आमच्या प्रांतातले सभासद ना० रावबहादूर मुधोळकर करवितील असा आह्मांस पूर्ण भरंवसा आहे.

शिष्टाचारांची गाथा.

'शिष्टाचार पाळतील ते शिष्ट' अशी इंग्रजींत एक ह्मण आहे; पण स्वतःस सुधारलेल्या चारित्र्य दर्जाचे अर्थात शिष्ट ह्मणविणाऱ्या कित्येक युरोपियन ऑफिसरांचें या ह्मणीकडे दुर्लक्ष घडतें व त्यामुळें त्यांच्या हातून केव्हां केव्हां जाणून बुजून व केव्हां केव्हां अजाणपणानें देशी गृहस्थांचा उपमर्द घडतो व त्यामुळें देशांत असंतोषाचा फैलाव होतो ही गोष्ट पाऊणशें वर्षांपूर्वींच माल्कम साहेबांच्या लक्षांत येऊन त्यांनीं युरोपियन अधिकाऱ्यांनीं देशी लोकांशीं पाळण्याचे शिष्टाचार ठरवून टाकले होते. शिष्टाचारांच्या गाथेची पुनरावृत्ति काढण्याची अवश्यकता मद्रासरकारला वाटून त्यांनीं एक सर्क्युलर काढून तिचा प्रसार केला आहे. मद्रास सरकारचें हें कृत्य इतर प्रांताधिपतींनीं अनुकरण करण्यासारखें असून शुभपरिणामीं आहे या विषयीं कोणीही शंका घेणार नाहीं. या गाथेंत सांगितलेल्या कित्येक गोष्टी सध्यांच्या काळीं अत्यंत महत्त्वाच्या आहेत. त्यांपैकीं थोड्याशा येथें देतों:— १ कोणी अर्ज किंवा तक्रार घेऊन साहेबाकडे आले असतां त्यांना हलक्या किंवा वरच्या दर्जाच्या कोणाही नोकराकडून केव्हांहीं मज्जाव होऊं देऊं नये २ त्यांच्या अर्ज्या व तक्रारी अधिकाऱ्यानें शांतपणें ऐकून घ्याव्या ३ देशी लोकांना उद्देशून नेटिव्ह काळा आदमी वगैरे शब्द वापरूं नयेत. ४ त्यांच्याशीं वागतांना आदळ आपट करून चिरडखोरपणा व्यक्त करूं नये. ५ तोंडांत बोटें घालुं नयें किंवा थुंक लागलेली वस्तु हिंदीं गृहस्थाला देऊं नये. ६ अतिशय घरोबा असल्याशिवाय कुटुंबांतल्या स्त्रियां विषयीं चौकशी करूं नये. ७ आगगाडीच्या डब्यांत शेजारीं देशी गृहस्थ पागोटें काढून बसला तर चिडून जाऊं नये, साहेबाला पाय पसरून बसण्याचा जितका हक्क आहे तितकाच देशी गृहस्थांना उघडेबोडखे बसण्याचा आहे हें लक्षांत ठेवावें. इ० इ० कोणत्याही नियमांच्या पुस्तकाच्या वाचनानें शिष्ट बनत नसतो. शिष्टपणा हा अंतःकरणाचा धर्म आहे. तथापि अंतःकरण निर्मळ असूनही भिन्न भिन्न देशांतल्या भिन्न भिन्न देशाचारांची माहिती नसल्यामुळें एखादे प्रसंगीं जो अशिष्टाचार अज्ञानतः माणसाचे हातुन घडतो तो वरील नियमाकडे बारीक लक्ष दिल्यानें दूर होईल. युरोपियन अमलदारांना शिष्टाचार शिकविण्याचा मद्रास सरकारचा हा यत्न जितका स्तुत्य आहे तितकेच हे नियम कितपत पाळले जातात तें बारकाईनें पाहुन भंग करणाराचे कान वेळींच उपटणें हेंही अगत्याचें आहे येवढ्यानें देशी लोकांमधील असंतोष पुष्कळ कमी होईल, पण युरोपियन अधिकाऱ्यांमध्यें तो उत्पन्न होण्याचा संभव आहे. तो कमी करण्याचा उपाय ह्मणजे देशी गृहस्थांच्या शिष्टाचारांची ही अशीच एक गाथा तयार करून ती जारी करणें हा आहे. हेंही काम मद्रास सरकारनें करून इतर प्रांताधिपतींना उदाहरण घालून द्यावें अशी आमची सूचना आहे.

सहकारी पतपेढ्यांचा कायदा.

सुधारण्याबद्दल खर्डा.

या महिन्याच्या चौथ्या तारखेस हिंदुस्थान सरकारची कायदे करणारी मंडळी बसली होती, त्यावेळीं हल्लींचा सहकारी पत पेढ्यांचा कायदा सुधारण्याचा खर्डा सभेंत आणण्याची परवानगी मागतांच मि. कार्लाइल यांनीं भाषण केलें. त्यांतील ठळक ठळक मुद्दे आह्मी आपल्या वाचकांकरितां विशेषतः सहकारी पतपेढ्यांच्या व अर्बन सेंट्रल बांकच्या सभासदांकरितां देतों.

१ सात वर्षांतील यशः— जेव्हां हल्लींच्या कायद्याचें बिल १९०३ च्या आक्टोबर महिन्यांत या सभेंत आणण्याची परवानगी सर डेंझील इबेट्सन यांनीं मागितली, तेव्हां या सरकाच्या प्रयत्नास यश येईलच अशी त्यांस खातरी नव्हती— बिन सरकारी सभासदांस ही नव्हती. पण या कायद्यास वाटलेल्या पेक्षां अधिक यश आलें. हल्लीं एकंदर पेढ्यांची संख्या ३४५६ आहे त्यांचे २, २६, ९६८ सभासद आहेत. त्यांचे कामचलाऊ भांडवल १, ०३, २७, ७४३ रु. आहे, यांत सरकारची ७, २१, ७७१ रु. एवढीच रकम आहे. हें यश सात वर्षांत आलें आहे, असें इतरत्र कोठें आलें नाहीं. हें खरें कीं या कामांत सरकारी अधिकाऱ्यांनीं पुष्कळ मेहनत घेतली.

२ सहकारी परपेढ्या— पत वाढविण्या करितांच नफ्यानें माल विकत घेणें व देणें या करितां ही स्थापिता येतील. शतकें यश आलें ह्मणूनच कायदा सुधारण्याची आवश्यकता भासली. प्रथमतः पत वाढविण्याच्या हेतूनेंच या सहकारी पेढ्या स्थापाव्या असें ठरलें पण अतां सहकारी पेढ्या दुसऱ्याही हेतूनें स्थापण्याची आवश्यकता भासूं लागली आहे व अशा पेढ्या निघूं लागल्या आहेत तेव्हां नवीन बिलांत असें कलम घातलें आहे कीं पेढींतल्या सभासदांस कोणत्याही तऱ्हेनें-माल विकत घेऊन किंवा विकत देऊन सांपत्तिक लाभ मिळावा ह्मणून साहाय्य करण्याची हेतू असेल, ती पेढी सहकारीपेढी ह्मणून नोंदता येईल.

३. खेड्यांतल्या (रूरल) व गावांतल्या [टाऊन] पेढ्या हीं नांवें या पुढें राहणार नाहींत. पेढ्यांची जबाबदारी नियमित [लिमिटेड] कीं अमर्याद (अनलिमिटेड आहे,) येवढीच मुद्याची गोष्ट आहे, ह्मणून वस्तुस्थिति असेल त्या पेढीपुढें लिमिटेड नियमित किंवा अनलिमिटेड अमर्याद हे शब्द घातले ह्मणजे झाले. यामुळें खेड्यांतही लिमिटेड पेढ्या व गांवांत शहरांतही अनलिमिटेड पेढ्या स्थापण्याचा संभव आहे, तेथें स्थापितां येतील. उदाहरणार्थ खेड्यांत राहणाऱ्या शेतकऱ्यांना माल नेआण करण्याची पेढी नियमित जबाबदारीवर लिमिटेड पेढी स्थापितां येईल; व शहरांतील कोष्ट्यांना अमर्याद जबाबदारीवर पत वाढविण्याकरितां किंवा कच्चा माल विकत घेण्याकरितां अनलिमिटेड पेढी स्थापितां येईल.

४ खेड्यांतील पेढ्या-अनलिमिटेड पेढ्यांत जो नफा होईल, तो सरकारच्या परवानगीवांचून वाटूं नये, असें हल्लींच्या कायद्यांत कलम आहे गमाईत नफा वाटूं नये असा रोख कायद्याचा आहे, त्याचा उद्देश शेतकऱ्यांच्या डोक्यांवर हात फिरवणाराचा समावेश फारसा होऊं नये. पण ही सक्ती कांहीं प्रांतांत पेढ्या स्थापण्यास बाधक झाली तेव्हां नफा वाटण्याची सवड या खर्ड्यांत अधिक ठेविली आहे. अशी सवड सरकार सरसहा हुकूमानें किंवा विशेष हुकूमानें देईल. नवीन बिलांत नफ्यांतून धर्मार्थ कांहीं रकम देण्याची ही सवड ठेविली आहे.

९ सहकारी पेढ्यांना सहकारी पेढ्यांचा गट करण्याची सोय नवीन कायद्यांत होणार आहे. या सोयीचा मुख्य उद्देश हा आहे कीं, हल्लीं सरकारचे अधिकारी कायद्यानें या पेढ्या तपासण्याचें काम करितात. पण पेढ्या जसजशा वाढत चालल्या तसतसें हें काम वाढेल व यापुढें सरकारी कामगारांच्या आटोक्याबाहेर जाईल. तेव्हां सहकारी पतपेढ्यांचा एक गट केला म्हणजे निरनिराळ्या पेढ्यांतून तपासणीचें काम करण्यालायक सभासद निघतील. म्हणजे हें सर्व काम लोक आपल्या डोक्यावर घेऊन करतील अशी सरकारची उमेद आहे [सरकारी हिशोब तपासणाऱ्यां अधिकाऱ्याचें (ऑडिटरचें) काम आतांपर्यंत पेढ्यांना मोफत मिळत होतें, तें यापुढें मोफत मिळणार नाहीं, असा रंग दिसतो. याबद्दल बिल पास होते वेळीं वाद होईलच.] या सोयीचा दुसरा उद्देश हा आहे कीं, खेड्यांतील पेढ्यांना या गटाच्या योगानें खेड्याबाहेरील शहरांतील मोठ्या बाजाराशीं त्यांचा संबंध घडावा, म्हणजे त्यांना कर्ज हलक्या दरानें मिळेल, पण त्या बेतानेंच कर्ज देणाराचें वजन पेढ्यांवर पडेल अशा व्यवस्थेनें काम करण्याची रीत लागेल. अर्बन सेंट्रल बँक आकोला ही कांहीं दिवसांनीं म्हणजे सहकारी पेढ्यांची संख्या वाढत जाऊन त्यांतींत सामील होतील तेव्हां पतपेढ्यांचा गट होईल, मात्र ज्यांनीं केवळ पेढ्यांच्या हितार्थ व त्यांना मार्गी लावावें म्हणून अर्बन सेंट्रल बँकचे शेअर घेतले आहेत त्यांनीं या पतपेढ्यांस देण्यास तयार झालें पाहिजे. असा सुदीन येवो!

प्राथमिक शिक्षणाचा प्रश्न.

(व्यावहारिक दृष्ट्या विचार)

(लि. आ. म.)

वरिष्ठ कायदे कौंसिलच्या व त्याचप्रमाणें मुंबईच्या प्रांतिक कौंसिलाच्या गेल्या बैठकीच्या वेळीं अतिशय महत्वाचा असा एखादा विषय चर्चेसाठीं पुढें आला असेल तर तो शिक्षण हा होय. वरिष्ठ कौंसिलांत ना० मि० गोखले यांनीं प्राथमिक शिक्षण सक्तीचें व मोफत करण्याची ज्यांची इच्छा असेल अशा म्युनिसिपालिट्या व डिस्ट्रिक्ट बोर्डें यांना प्रांतिक सरकारच्या परवानगीनें आपल्या हद्दींत तसें करूं देण्याची परवानगी देण्यासंबंधाचें बिल मांडण्याबद्दलची परवानगी मिळावी; आणि मुंबईच्या कौंसिलांत ना० मि० जोशी यांनीं या वर्षी नव्या अडीचशें शाळा स्थापण्याचा जो सरकारचा विचार आहे त्यांत आणखी पांचशें शाळा स्थापण्याची तरतूद करावी अशी सूचना पुढें आणिली. दोन्हींचा मूळ उद्देश स्तुत्य व सर्वांना पसंत होता, व त्या मुळें सहेतु प्रेरित अशी पुष्कळ चर्चा झाली तरी तिचा रोख बिल किंवा सूचना म्हणून पाडणें हा नसून त्यांना व्यावहारिक स्वरूप देतां येईल किंवा नाहीं तें दाखविण्याकडे होता. सध्यां कोणतीही सुधारणा सुचविणें झाली तरी परकीय राष्ट्रांचा कित्ता अनुकरणार्थ पुढें मांडण्याची रीत पडून गेली आहे. शिक्षण सक्तीचें व फुकट करण्यासंबंधानें चीन पासून पेरूपर्यंत कोठें कोठें प्रयत्न चालले आहेत याचें निरीक्षण ना० मि. गोखले यांनीं केलें. फिलिपैन बेटाचें उदाहरण सुद्धां नामदारांनीं वगळलें नाहीं. शिक्षण विषयक कळकळ या गोष्टींची साक्ष यावरून पटते ही गोष्ट खरी; पण उदाहरणार्थ पुढें केलेल्या राष्ट्रांच्या सांपत्तिक, सामाजिक वगैरे स्थितींतली विषमता लक्षांत घ्यावयास नको काय? अमेरिकेनें किंवा जर्मनीनें एखादी गोष्ट केली म्हणून ती हिंदुस्थानांत ही तितक्याच जोरानें व्हावयास पाहिजे असें म्हणणें हें व्यवहारज्ञास न शोभणारें आहे तसेंच इकडच्या शाळा मास्तरांची, व शिक्षणविषयक कल्पनांची ज्यांना खरी माहिती आहे त्यांनीं एकदम सरसकट शिक्षण सक्तीचें व फुकट करण्याची सूचना पुढें आणणें हेंही गैर आहे. ना. मि० जोशी हे आंकडे शास्त्रांत प्रवीण आहेत. तसेंच व्यवहारशास्त्रांतही असते, तर त्यांनीं एकदम पांचशें शाळा उघडण्याची सूचना न करतां शाळा मास्तरांची स्थिति व प्राथमिक शिक्षणाचा दरजा वाढविण्याच्या व्यावहारिक सूचना अगोदर केल्या असत्या. आमच्या प्राथमिक शाळांतून कोणता विषय नीट शिकविला जातो हें कोणी प्रतिज्ञेनें सांगूं शकेल काय? शिशु वर्गांतल्या मुलांना शाळेंत जितकें ममतेनें वागवावयास पाहिजे तितकें वागविलें जातें काय? त्याच्या शिक्षणाचे ताम आरोग्य शास्त्राच्या नियमांनीं मर्यादित केलेले आहेत काय? लहान मुलांच्या शिक्षकांच्या अंगीं मानवी स्वभावाचें कितीसें ज्ञान असतें? व्याकरणाचे नियम मुलांकडून घोकून घेणारे, नकाशाच्या मदतीवांचून इतिहास भूगोल शिकविणारे, घोडा म्हणजे अश्व अशा प्रकारें शब्दांचे अर्थ सांगणारे, हातातल्या वेत्रदंडाचा प्रयोग मुलांच्या कोमल हस्ताग्रावर निर्दयपणें करणारे शिक्षक प्रत्येक शाळेंतून कोणी पाहिले नाहींत! मुलांना शेळ्या मेंढ्या सारखें शाळेच्या कोंडवाड्यांत पाच सहा ताम पर्यंत कोंडून ठेवल्यानें, ज्याचें दर्शन होतांच व गर्जना ऐकताच तिकडच्या अर्भकांचे हात पाय थरथर कांपूं लागतात अशा निर्दय मास्तरांच्या सान्निध्यांत दिवसभर ठेवल्यानें, व घोकंपट्टी करून घेतल्यानें लहान मुलांना लिहिण्यावाचण्याची गोडी लागेल, व अधिक शाळा उघड्या ठेवल्यानें अधिक शिक्षणप्रसार होईल ही कल्पना किती चुकीची आहे! हिंदुस्थानांत शिक्षणप्रसाराची अवश्यकता अतिशयच आहे. याविषयीं कोणाचा हि मतभेद नाहीं. मतभेद आहे तो फक्त एका गोष्टीबद्दल आहे आणि ती गोष्ट ही कीं शिक्षणावर जो खर्च करावयाचा तो मग तो ना. मि. गोखले म्हणतात त्या प्रमाणें नवा कर बसवून असो, किंवा हिंदुस्थान सरकार शिक्षणप्रीत्यर्थ अधिक ग्रांट देत आहे त्याच्या विनियोगाच्या रूपानें होवो—शिक्षकांची स्थिति व शिक्षणाची पद्धति हल्लींच्या शोचनीय दशेंत ठेवून भराभर नव्या शाळा उघडण्याकडे करावयाचा कीं शिक्षणप्रसाराचें पाऊल धिमेपणानें पडलें तरी हरकत नाहीं, पण जें पडावयाचें तें भक्कमपणें पडावें व त्याचा देशाला उत्तम उपयोग व्हावा अशा रीतीनें शिक्षणाचा दरजा वाढवून, चांगले शिक्षक तयार करून, शिक्षणाचें काम अधिक सशास्त्र आणि चित्तवेधक रीतीनें व्हावें याकडे करावयाचा हा प्रश्न आहे. ना. मि. गोखले व ना. मि जोशी हे जी घाई करीत आहेत त्यावरून शिकलेल्यांची संख्या केवळ फुगलेली पाहिल्यानें त्यांचा संतोष होईल खरा संतोष नव्हे. ज्या शिक्षणानें विद्याविषयींचा अभिरुचि मुलांचे ठायीं उत्पन्न होणार नाहीं, लिहिण्यावाचण्याची हौस त्यांना वाटणार नाहीं, व नीतीचे, सदाचाराचे व आरोग्याचे नियम मनावर बिंबणार नाहींत, आळसांत आयुष्य घालविण्याचा तिटकारा वाटून उद्योगधंद्यांत व धनोत्पादक श्रमांत आयुष्य खर्चण्याचें वळण मिळणार नाहीं असें निःसत्त्व, निर्जीव, शेळपट शिक्षण देशांत सार्वत्रिक होणें चांगलें कीं ज्याच्या योगानें थोड्यांनाच कां होईना पण उत्साही, आनंदी, राजनिष्ठ आशावंत, उद्योगी आणि कर्तृत्ववान् पुरुष निपजविणारें असें शिक्षण लहानपणा पासून मिळत राहणें हें एकंदरीनें देशाला अधिक हितावह होईल याचा विचार करावयास नको काय? ज्या शाळेंत दहा पंधरा मुलां विद्यार्थी येण्याची मारामार अशा शाळेंतर्टी दहा रुपये पगाराचा लल्या पंतोजी नेमून त्याला महिनाभर माशा मारीत तिष्ठत ठेवण्यापेक्षां ज्या शाळेंत विद्यार्थी पुष्कळ आहेत अशा ठिकाणीं त्या रकमेचा खर्च केला तर अधिक फायदा होणार नाहीं काय? शिक्षण प्रसारासंबंधानें हो तांना ही एक दृष्टि विचारांत घेण्यासारखी आहे, आणि ना. मि. शार्प यांनीं या दृष्टीनेंच विचार करून प्राथमिक शिक्षणाच्या प्रसारा विषयींची अपुर्वी नेमस्त प्रगतीची योजना कौंसिल पुढें मांडण्यांत निःसंशय व्यावहारिक उपयुक्तता अधिक दाखविली असें म्हणावें लागतें.

प्राथमिक शाळेतून दिले जाणाऱ्या शिक्षणाचें स्वरूप अधिक मोहक, उपयुक्त आणि उच्च करण्यास म्हणजे त्यांत सुधारणा करण्यास पुष्कळच जागा आहे. शिक्षकांची सांपत्तिक स्थिति सुधारल्याशिवाय कांहीं एक सुधारणा होणार नाहीं हें निश्चित आहे. पोटांतली आग विझल्याशिवाय कर्तव्याची खरी जाणीव शिक्षकाचे ठाईं उत्पन्न होणार नाहीं. यासाठीं त्यांचे पगार वाढवावयास पाहिजेत. शाळेच्या इमारती आरोग्यवर्धक तत्वावर बांधल्या पाहिजेत. प्रत्येक शाळेंतून मुलांच्या मनाची करमणूक करणारीं चित्रें, व खेळण्याच्या वस्तु पाहिजेत; निरनिराळ्या यंत्रांचे, मनुष्यदेहाच्या निरनिराळ्या भागांचे व अनेक उद्योगधंद्यांच्या उपकरणांचे नमुने पाहिजेत. घडोघडी दिसणाऱ्या सृष्टिचमत्काराविषयीं मुलें जे खुबीदार प्रश्न विचारित असतात त्यांचीं समाधानकारक उत्तरें शिक्षकांना देतां यावीं म्हणून आणि मुलांची जिज्ञासा व शोधकबुद्धि यांचा अंकुर खुरटून न जातां फोफावत जावा म्हणून शास्त्रीय ग्रंथांचा, चित्रांचा, व उपकरणांचा संग्रह पाहिजे. शिक्षकांना व विद्यार्थ्यांना शाळा म्हणजे घर व क्रिडास्थान वाटावें, आणि त्यावांचून चैन पडूं नये व खाजगी शिकवण्या घेण्याची अवश्यकता त्यांना पडूं नये, या व दुसऱ्या तजविजी करण्याकडे जो पैसा खर्च होईल त्याच्या प्रत्येक पैचा योग्य व भरपूर मोबदला देशाला मिळाल्यावांचून खास राहणार नाहीं. या सगळ्या तर राहोतच पण याच्या अर्ध्या इतक्या सुधारणा करण्यास सुद्धां दर इलाख्याच्या मागें लाखावधि रुपये सालोसाल खर्च करावे लागतील. पण अशा उत्तम रीतीनें चालविलेल्या पांचपन्नास शाळा पासून लोकशिक्षणाला जे साह्य हो-

सक्तीच्या व फुकट शिक्षणाच्या योजनेनें होईल किंवा नाहीं याची शंका आहे. सक्तीच्या व फुकट शिक्षणाच्या मार्गांत दुसऱ्याही अनेक अडचणी आमच्या देशांतल्या लोकांच्या विशेष प्रकारच्या राहणीमुळें आणि पूर्वापार चालत आलेल्या ग्रहामुळें उत्पन्न होण्याचा संभव आहे. त्या अडचणींचा विचार केल्याशिवाय पाश्चात्य देशाचें निवळ अनुकरण करण्याच्या, इच्छेनें इष्ट कार्य घडून येईल असें समजणें ही अदूरदृष्टी आहे. केवळ प्रयोगाखातरच देशाच्या तिजोरींतून मोठमोठ्या रकमा खर्च करणें असतील तर गोष्ट निराळी; पण उपयुक्ततेच्या मानानें पाहिलें तर ना. मि. गोखले व ना. मि. जोशी यांच्या योजनेपेक्षां ना. मि. शार्प यांची योजना अधिक फायदेशीर व यशस्कर होण्याचा संभव आहे असें आजपर्यंतच्या माझ्या शिक्षणविषयक अनुभवावरुन म्हणण्याचें मी धाडस करितों.

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान:— थंडी पालटून उन्हाळा सुरू झाल्याचीं चिन्हें अगदीं स्पष्ट आहेत. दिवसा ऊन कडक पडतें. आभाळ निरभ्र असतें. प्लेगाची रोगराई आपोआपच अस्तास जात चालली आहे

उमरावतीचे सबजज्ज रा. रा. रामराव माधव वाठेकर यांस जबलपुरास बदलून तेथील सबजज्ज रा. रा. बोर्ने आय. सी. एस यांस उमरावतीला बदललें

रा. रा. फैकोबाद एदलजी संजाना, एक्स्ट्रा आसि. कमिशनर, आकोला यांस पुढील महिन्यापासून ३७ दिवसाची हक्काची रजा देण्यांत आली.

आणि रा. रा. वामन रुस्तुमराव महल्लेई एक्स्ट्रा असि. कमि. हुशंगाबाद यांस आकोला येथें नेमण्यांत आलें.

रा. रा. महमद अब्दुल समत एक्स्ट्रा असि. कमि. बुलढाणा यांस यत्या २८ वे तारखेपासून २ महिन्याची रजा देऊन तेथें रा. रा. बुडकर्ड असि. कमि. यांस उमरावतीहून बदललें.

रा. रा. भगवती चरण दूबे असि. इंजिनिअर यास नरसिंगपुरहून आकोल्यास बदललें.

खानसुमारी— वऱ्हाडच्या लोक संख्येमध्यें कसकसा चढउतार झाला आहे हें खालील आंकडे सांगतील:—

जिल्हा	१९११	१९०१
अकोला	७,५४,८२४	७८७३५४
उमरावती.	८,७६,०९४	८,००,४९९
यवतमाळ	[illegible]	५,७५,९५७
बुल्ढाणा	[illegible]	६,१३,७५६

रा. रा. रुस्तुमजी फर्दुनजी डेप्युटी कमिशनर, स्पेशल ड्युटी– बुल्ढाणा जंगल यांस २९ मार्च पासून २ महिन्यांची हक्काची रजा मिळाली.

रा. रा. अमृत लक्ष्मण दिघे आडि. डिस्ट्रिक्ट जज्ज नं. २ उमरावती यांस मार्च १६ पासून १ महिन्याची रजा मिळून त्याऱ्या जागीं तेथील सबजज्ज रा. रा. रामचंद्र वासुदेव परांजपे यांस नेमण्यांत आलें

रा. रघुनाथ महादेव ढोई यांस उमरावतीस सबजज्ज नेमलें.

जेव्हां डाक्टर व वैद्य यांची
ही निराशा होते, तेव्हां मुद्दा
सुख संचारक कंपनी मथुरा यांच्या
सुधासिन्धु

पासून गुण येण्याची आशा राहते. कारण २० वर्षी पासून, लाखों मनुष्या कडून याची परिक्षा झाली आहे. बऱ्याच वर्तमान पत्रांच्या संपादकांना व डाक्टरांनी, या बद्दल सार्टीफिकिटें दिलीं आहेत. सरकारांतून ही या औषधाची रजिष्टरी झाली आहे. या औषधानें कफ, खोकला, दम, हींवताप, पटकी (काळरा) शूल, संग्रहणी, आंव, अतीसार, पोट दुखी, वांत्या, मळमळ, दांत पाय व कंबर दुखणें, लंघेशास लहान मुलांचे हिरवे पिवळे जुलाब, आणि आकळा सर्वांस गुण येतो किंमत ... लहान ... -॥- आणे. सर्व औषधें विकणारा जवळ मिळतें. बहुत करून प्रत्येक शहरांत आमचे एजंट आहेत च; प्रथम तेथें च शोध करावे जर न मिळेल तर आमचे कडून मागवावे. चालू ... ... लहान गांवांत ही एजंट पाहिजेत; नियम मागवून पहावे

मागविण्याचा पत्ताः—

क्षेमपाल शर्मा मालक
सुख संचारक कंपनी मथुरा

जाहिरात

ऑईल एंजीन. पंप, दळण्यांचीं यंत्रें, तेलाचे घाणे, कापूस वटवण्याचे रेचे ह्मणजे जिन, इत्यादि संबंधीं कोणतीही माहीती पाहिजे असल्यास खालील पत्त्यावर पत्रव्यवहार करावा.

दिवाकर यशवंत फाटक

मेसर्स डंकन स्ट्रेटन कंपनींतील ऑईल एंजिन एक्सपर्ट (फोरडींग),

नो. नं. ६ ८० अमरावती.

गुण न आल्यास पैसे परत !

ठिकठिकाणीं एजंट पाहिजेत ! !

इच्छितांनीं पत्रव्यवहार करावा.

॥ ॐनमो श्रीवीतरागाय ॥

स्वदेशी अमृताचा नवीन शोध.

जायफळार्कमधु.

प्राचीनकाळच्या एका जुन्या लेखावरून वरील औषधाचा शोध अत्यंत कष्टानें लागला आहे. कर्नाटक प्रांतांतील कपतगुड्ड नांवाच्या वनस्पतीप्रसिद्ध पर्वतांत कांहीं वैद्यमंडळीच्या शोधानें ही वनस्पती ह्मणजे झाडपाला क्वचित् क्वचित् मिळाली आहे या वनस्पतींच्या रसांत जायफळाचा रसार्क मिश्र करून हा "जायफळार्कमधु" यंत्र साह्यानें तयार केला आहे. हा मधु किंचित पातळ असून खाण्यास अमृतासमशी ... वल्गासिक आहे हा मधु खात ... प्रकार होणारे ... जुन्या ग्रंथांत लिहिले आहेत ते फार वेळ टिकणारा काम स्थिता अनुभवास येते. हा मधु खाय नतर एक दोन दिवसांतच गुणांस समजूं लागतो.

जननेंद्रियांतील गेलेली शक्ती ... यापेक्षा अंशमानानें अधिक वाढते. शरीरपिंड मजबूत आणि कांतीयुक्त होतो रेट्टे, गाल व शरीरावरचा मांसल होतात. क्षयानें अगर कोणत्याही रोगानें मनुष्याला अलेली प्रेतवत् कळा तीस दिवसांत जाऊन अंगावरील सर्व शिरा भरतात व मनुष्य रक्तमांसानें भर दिसण्यास सफ होऊन भूक चांगली कड कडून लागते हा दाखला पहिले दिवशींच पडतो. एका सप्ताकांतच शरिराचें वजन वाढूं लागतें. पर्मा व गर्मी यांनीं दूषित झालेलें शरीर निर्दोष होतें. मदोन्मत्तता येते या औषधास पथ्य नाहीं कामविकार द्विगुणित होतो. नवा रोग असल्यास १० दिवस पुरणाऱ्या एका बाटलीनें गुण येतो.

जुना रोग असल्यास २ बाटल्यांनीं गुण येतो १ बाटलीची किंमत १ रुपया. दोन बाटल्यांस ... १, तीन बाटल्यांस ... १ दोन अगर तीन बाटल्या एकाच पार्सलांत भरून पाठवूं ह्मणजे टपालखर्च जास्त पडणार नाहीं. टपाल खर्च वेगळा पडेल. कार्ड पाठवून ऑर्डर दिल्यास व्ही० पी० पाठवूं.

पत्ताः—सेक्रेटरी मेसर्स

एम्. जी. आर.

नो. नं ३९३ श्रीजिनेंद्रप्रासादिक कंपनी

हेड ऑफिस पोष्ट निपाणी. जि. बेळगांव

सूचना —कोणताही माल गुणकारी ठरला ह्मणजे जिकडे तिकडे त्याचा नक्कल सुरू होते. परंतु नावा प्रमाणें गुणास पात्र होत नाहीं. असेच येथें नकली औषधाचे कारखानेदार नुकतेच डोकें वर करूं लागले आहेत तरी आमच्या ग्राहकांनीं आमचा ट्रेडमार्क व सीलबंद तपासून घेणें.

अशी संधी पुन्हां येणार नाहीं.

टपालखर्च माफ

दर एकाची किंमत ३।

जर्मनचे इमेटेशन रास्कोप सिस्टिम.

खिशांत ठेवण्याचें घड्याळ ... आहे ... लोकांस ह्या घड्याळाचा ... मिळावा म्हणून मुद्दाम किंमत रुपये ३। ... आहे; पोस्टेज खर्च माफ. घड्याळा बरोबर कांच, कमान, पेटी, गोफ, इतकें सामान फुकट मिळेल. अशी अमुल्य संधी पुन्हां येणार नाहीं व्ही पी नें मागवा.

मिळण्याचा पत्ता — खोजा वलीभाई इस्माल

मुक्काम वर्धा. [मध्यप्रांत] WARDA.

नो. नं. ४

चिरकालचा खरा लाभ कोणता ?

पैसा व ज्ञान ज्या योगानें मिळेल तो !

महाराज ! ह्या दोन्ही गोष्टी

वार्षिक वर्गणी ट. ख. स ह रु. १॥) **कलाशिक्षण** (नमुना अंकास ६ आ

नांवाच्या विविध हुन्नर, शास्त्रीयज्ञान, व्यापार, शेतकी, व इतर शेंकडो विषयांची माहिती शिकविणाऱ्यास वर्गणीदार व्हा. मराठी भाषेंत हें असें एकच पुस्तक आहे. वर्गणी रु. १॥ खरी पण चालू मार्च अखेर आगाऊ देणारास रु. १। पडेल. कारागिरांस, विद्यार्थ्यांस तर हें पुस्तक अवश्य हवें शिवाय ग्राहकांस हिप्नॉटिझम [Hypno ism] उर्फ अमेरिकन वशीकरणविद्या—जिनें दुसऱ्यास निद्रा-मोहन, रोगहरण व धनप्राप्ति करतां येते; ती रु २५ फीची तूर्त रु. ११ त शिकवूं. पैकीं १ रु. प्रथम सही बरोबर पाठवावा. बाकीची व्ही. पी. येईल.

ह्या शिवाय नानाप्रकारच्या पोट भरण्याच्या युक्त्या, औषधी, मंत्रतंत्रक्रिया, जडी-बुटी, गुप्त प्रयोगाची माहिती वाजवी फी घेऊन शिकवूं. सर्व पत्रव्यवहार गुप्त राखला जातो.

व्यवस्थापक—— कलाशिक्षण, कार्यालय,

नो. नं. ९ बडोदें.

फिरेल फाळ तर
जाईल काळ.

हें आपलें शेत चांगलें पिकत नाहीं" असून ही आपली कुरकुर आहे ती शिरोभागीं दिलेल्या ह्मणी प्रमाणें केल्यास ह्मणजे पेरणीच्या वेळीं तुह्मी आपल्या शेतांत नांगर चालविल्यास तुमच्या शेतांत उत्तम प्रकारचें पीक येईल व त्यामुळें तुमच्या कुरकुरीस जागा राहणार नाहीं. जमीन नांगरावयाची ती आमच्या लोखंडी नांगरानेंच नांगरा; कारण लांकडी नांगरा पेक्षां त्यास बैल कमी लागून थोड्या वेळांत जास्त काम होतें, तासे रुंद व खोल पडतात. हराळी, कुंदा अगदीं साफ निघून जातो, वगैरे बरेच फायदे आहेत व ते वेळोवेळीं आह्मी तुमच्या निदर्शनास आणले आहेतच.

सध्या नांगरटीचा हंगाम चोहोंकडे जारीच सुरू असल्या मुळें आमचे लोखंडी नांगर मागविण्यास विलंब लावूं नका. नांगर मिळण्याचा पत्ता.

किर्लोस्कर बंधु, किर्लोस्करवाडी.)

पोष्ट कुंडल (जिल्हा सातारा

अगर आमचे मूळ अडते

रा० लक्ष्मण विनायक टेंबंकर सोलापूर.

नो. नं. ८७

विलक्षण नयन रुचकुठार.

विलक्षण नयन रुचकुठार – हा अप्रतिम औषधापासून डोळ्याचे साधारण विकार—खुपऱ्या, लाली, टणका, पाणी गळणें, कंडू, भूर, फुल इ० जोरदार व जुनाट रोग त्वरित बरे होतात. दृष्टी तीव्र होऊन शांत रहाते; शिवाय जागरणानें, उन्हांत फिरल्यानें अग्नितापानें, उपदंशाधिकारानें, अतिवाचनानें, कडकीनें इ. अनेक कारणांनीं डोळे बिघडतात त्यावरही हें अप्रतिम गुणकारी असून लहान मुलांसही हें अत्यंत उपयोगी आहे. हें डोळ्यांत घातल्यानें ठणका वगैरे न लागतां डोळ्यास थंडावा येऊन मस्तकासही शांतता येते. सदर औषधाचे सकाळीं पांच व सायंकाळीं पांच प्रमाणें थेंब घालणें. साधारण विकारास एक कुपी पुरेल. बरेच दिवसांचा विकार असल्यास तीन कुप्या लागतील; सोबत औषध घालणे करितां कांचेची नळी फुकट मिळेल, एक कुपीची किं. १ एक रुपया. तीन कुप्या एकदम घेणारास टपाल व व्ही. पी. खर्च माफ. एकदम १२ कुप्या घेणारास टपाल खर्च न पडतां दहा रुपयांत मिळतील.

जी. पी. कंपनीचीं उत्तम निळिकाळी शाई ८६ आण्याची घेणा स पुढील सालची डायरी बक्षीस मिळेल आमचेकडे शालोपयोगी मराठी व इंग्रजी पुस्तकें व हरएक प्रकारचा स्टेशनरी माल फारच माफक दरानें मिळेल. विशेष माहिती खालील पत्त्यावर,

जी. एन. घारपुरे. पोष्ट- आलिबाग. मुंबई.

नोटीस

विहार आनन्दका सागर रंगीन तसबीरो सहित चारो भाग तथा पांचों अंग सचित्र कोख शास्त्र.

असली हमसे मगावो. धोकेसे बचो स्त्री पुरुषोंके जात, भेद, लक्षण अनेक देशस्थ स्त्रीनायका, कुमारी प्रकृती, सत्व दुती, कुलटा, पातिव्रता, व्यभिचारणी आदिकी पहेचान, रजोधर्म लक्षण, ऋतुविहार समय सहवास स्थान क्रया, शैय्यातिथ, कामस्थान, सोलासिंगार, वतीसोअभूषण, बहुत आदिर्कमधान पुत्रकीकाम, नपुंसकविद्या, उपदंश प्रमेह आदि अनेक रोगोंकी चिकित्सा औषधे, पशु-भाषा जाननेकी रीति, मंत्रतंत्र, यंत्र, वशी-करण मुद्रा विद्या आदि अमुल्य विषयका भंडार किमत रु० १

पं० गंगाप्रसाद इंजीनियर शहापडा

नो. नं० ७७ अलीगड सिटी.

जाहिरात

वर्षफल—प्रत्येक महिन्याचे फलासह लाभालाभ सुखदुःख कळवूं फी ३ रुपये वर्ग २ चे २ रुपये. खर्च ८= जन्म-काल, जन्म अथवा चालू नांव कळवावें.

पत्ता— भा० गो० पंडित,

मु० व पो० लेणखेड प. खानदेश.

आर्यवनौषधी व मुर्डी.

व्हाईसराय व हिंदुस्थानचे गव्हर्नर जनरल यांकडील आनररी असिस्टंट सर्जन नामी अ. ए. डॉ. विश्राम रामजी घोले यांनीं आमचीं औषधें घारीत हल्लीं वर्तमानपत्रांतून ज्या कांहीं नव्या जुन्या जाहिराती प्रसिद्ध होत आहेत त्यांतून आमचीं औषधें त्या त्या रोगावर अत्यंत गुणकारी असल्याचें सर्टिफिकेट आह्मास दिलें आहे. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें.

आमच्या अत्यंत खपाच्या औषधांचा गुण शंभरांतून एक दोन रोग्यास कदाचित आला नाहीं तर पैसे परत देऊन त्यांचे आरोग्य आणखी एखादें औषध घ्यावें लागल्यास तें फुकटही देऊं परंतु निश्चय पूर्णपणें बरा करूं अशी प्रतिज्ञा आहे.

मदनामृत संजीवनी

धातुवर्धक, अत्यंत कामोत्तेजक, व पौष्टीक, वीर्यस्तंभक,

रक्तशोधक, मनोत्साहक कांति व बुद्धिवर्धक सुवर्ण माक्षीक

मौक्तिक वगैरे व अनेक वनस्पती मिश्र

अद्भुत गुटिका.

शारीरिक मुख्य राजा जी धातु ती शुद्ध असेल तरच शरीर निरोगी राहून सर्व सौख्य प्राप्त होतें ती दोषी असेल तर शरीरांत नाना प्रकारचे रोगरूपी शत्रू उत्पन्न होऊन शारीरिक सौख्याचा खरा लाभ मुळींच मिळणार नाहीं. करितां धातू शुद्ध व पुष्ठ होण्यास या गुटीका प्रत्येक वर्षी पाहिजे या दिवसांत एकदा तरी अवश्य सेवन केल्यानें शरीर रोगरहित होऊन सौख्य प्राप्त होतें. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें याच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वप्नदोष व इतर धातुगत उष्णतेमुळें इंद्रियशिथिलता, कडकी. गर्मी वगैरे मुरलेले विकोप मुत्रसंबंधी, धातुचा पातळपणा, स्त्रियांची धुपणी, छातीतील रोग, मळ पाय श्रम. व नेत्र यांचा दाह, क्षय, जुन्या मुदतीचा ताप, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य हस्तकंप, मुळव्याध. वातरोग, निद्रानाश पित्तविकार. नाकरोग, मधुमेह जुनाट परमा, मूढमैथूनानें आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें बरे होऊन शरीर निरोगी मजबूत व सतेज बनतें. पचनशक्ति व स्मरणशक्ति भरपूर वाढून धातु रक्त यांची शुद्ध वृद्धी, वीर्यस्तंभ व भरपूर कामोद्दिपक होत व मनास उत्साह देतात दुध व तडाख्यानें लागते त्यांत उपयुक्त वनस्पतींचें मिश्रण गुणकारक आहेत करितां गुणबद्दल अनेक सर्टिफिकेटें मिळाली आहेत आणि मिळतात. पथ्य सेवनाची मुळींच गरज नसून स्त्रिया, पुरुष, व मुलें यांस पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत गटिका रुपयाचे आंत मिळणार नाहींत एकदम ४ रुपयांच्यावर कितीही घेणारास टपालखर्च माफ आहे ४ रुपयांचे आंत वेगळा टपालखर्च ५ आणे पडेल अनुपानलेख सोबत दिला आहे. वी. पी. नें खालील पत्त्यावर मिळतील.

दर:-एकदम ३१ गो० १ रु०, ७१ गो० २ रु० ११९ गो० ३ रु० १२९ गो० ४ रु० २७९ गो० ६ रु० ५५० गो० ९ रु०

२ अपूर्व नेत्रांजन:-यानें वगैरे सारे, फुल, जाळा. बिंदु, कांच इत्यादि प्रमाणे सर्व विकार हरित बरे होऊन दृष्टी तीव्र व शेवटपर्यंत राहते. या रोगास अंजन खरें रामबाण आहे. २॥ तोळ्याच्या डबीस १ रु०

३ परम्यावर अपूर्व रसायन:--कोणताही नवा जुना परमा व अनुपान दहा तिडीक मुत्राची लाली, संकोच पुवाव, रक्तस्राव, इत्यादि विकार पहिल्या सात दिवसांत जाता तिडिक एका घटकेंत जाते असें रामबाण औषध कोठें दिसत नाहीं बा० किं० १ ॥ भार बाटलीस रु० २

४ दंतवर्धक पूड:-दंत विषयीं सर्व विकार उत्तम बरे होतात

५ विंचूचें विष:-औषध लावतांच उतरतें पुडी ३ तो० ८ आणे

६ गजकर्ण-खरुज, नायटे वगैरे सर्व विकार ३ दिवसांत जातात ह. ६ आणे

७ सर्व हिव तापावर-औषध घेतांच कशाहि प्रकारचे ज्वर असले तरी ते औषध घेतांच जाऊन पुनः उलटत नाहींत. १० पुड्या १ रु०

८ प्लेगावर रामबाण औषध:--आजपर्यंत आमचे औषधानें हजारो लोक बरे झाले आहेत करितां प्लेग सुरू होतांच सर्वांना मंग्रहीं तापावर गोळ्या, गांठीवर मलम, वात चढू नये म्हणून वातावर मात्रा ठेवून याच. एकवार अनुभव पहावा गुणाबद्दल खात्री पटेलच, परोपकारार्थ माफक किं० २ आणे ख० शि०

९ सापानाना मोठा कॅटलॉग मागवा तो फुकट पाठवू औषधांत अपाय कारक पदार्थ अगदीं नसून पूर्ण खात्रीचे असल्याबद्दल असंख्य सर्टिफिकेटें आहेत यांशिवाय मोठ्या रोगावर अनेक औषध ग्रंथोक्त रसायनें, भस्म चाटण, गुटिका, तेलें, वगैरे, सुगंधी अत्तरें माफक दरानें मिळतात. अनुपान खर्च सोबत टपाल खर्च वेगळा पडेल रोग्यांनें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं प्रकारचे मन कळविल्यास रोगाची निदान चिकित्सा कळवू.

अत्यंत आगत्याची सुचना.

हल्लीं वर्तमान पत्रांतून औषधांच्या अनेक जाहिराती सुरूं असून प्रत्येक आपला समाज निरुद्योगी आळशी बनल्यामुळें एकदा जो धंदा सुरू केला त्याचेंच अनुकरण हुबेहुब नक्कल करून वाटेल त्यानें करावी आमचे जाहिरातीस कोकण, वऱ्हाड, गुजराथ, महाराष्ट्र इ. प्रांतांत ऊत आला असून आमच्या आजिंठे वगैरे गावांतुन तो पुणःवस्थेत येऊन आणखीही नवीन जाहिराती सुरू होत आहेत. अशा जाहिराती किंवा ते लोक यांची आह्मास निंदा किंवा स्तुती मुळींच करणें नाहीं. इंग्रजी राज्यांत आपली थोरवी गाण्याचा ज्याचा तो स्वतंत्र आहे आह्मास ग्राहकांस सुचविणें हेंच कीं ज्यांचा कारखाना आज सतत १५।२० वर्षे अव्याहत सुरूं असून ज्यांच्या औषधास झाले डाक्टरांनीं सर्टिफिकीट दिलें, ज्यांच्या औषधीनें कित्येक ग्राहक रोग मुक्त झाले व नित्य होत आहेत त्यांचींच औषधीं नेहमीं उपयोगांत आणणें अत्यंत हितकारक आहे. यापुढें जरी हजारों जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या तरी आमची जाहिरात न बदलतां व कोणाचीही निंदा न करतां आमचा कारखाना कायम राहून हा सार्वजनिक व कल्याणकारी रीत असले तरच नवीन नवीन उपयुक्त सुधारणा करून उत्तमावस्थेस आणण्याची खटाटोप करूं. आज पर्यंत आमचे खटाटोपीं यशाहि बरेंच आलें आहे, करितां सकळ आर्यबंधुस व ग्राहकांस इतकीच प्रार्थना आहे कीं, रोगमुक्त होण्यास आमचींच औषधें अत्यंत गुणकारक आहेत. तींच सर्वांनीं वापरावी, एकवार अनुभवानेंच खात्री होईल इतर जाहिरातीशीं आमचा बिलकूल संबंध नाहीं, हें लक्षांत ठेऊन औषधें मागणें तीं खालील पत्त्यावर बिनचूक मागवावी ह्मणजे खरीं गुणकारक औषधें मिळून हटकून व त्वरित आरोग्य येईल- नं. १

नो. नं. २४

कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य

पत्ता:—मुर्डी ता. दापोली जि० रत्नागिरी.

ORIENTAL GOVERNMENT

LIFE ASSURANCE COMPANY

LIMITED

ESTABLISHED IN 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

Head—Quarters—Nagpur C. P.

FUNDS E CEED THRE CRORES
AND
FORTY SEVEN LAKHS

CLAIMS PAID FOR OVER TWO CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is, when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up treating heir clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and r sky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securitie and lodged with the Government Official Trusteo of Bombay and terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, rofessional men. Tradesmen and others employing portion of their annual income or profits in effecting life policies create fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may ave money yet if he dies early, before he had time to save much, but wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is not over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety o he step do not delay. There are numerous instances in the records of the Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended rovision.

Influential and energetic Agents wanted. For terms lease apply to the undersigned.

Prospectuses, forms, and any further information can be obtained on application—

M. DESOUZA.

CHIEF AGENT.

नो. नं. २६ Nagpur

हे पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं छापून प्रसिद्ध केलें.

जग जाहिर नोटीस

सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येतें कीं आजरोजीं मी बारसीटाकळीहून अकोल्यास बैलगाडीनें येत असतां माझे बरोबरचे दस्तऐवज रस्त्यांत गहाळ झाले तः-

१ खरेदीखत १ रुपये ४०० चें रामराव यानें लिहून दिलेलें.

२ खरेदीखत रुपये २०० चें मोतीलाल बनसीलालनें दिलेलें.

३ करारनामा तुळसीरामीण मजकूर लिहून घेतलेला.

४ गहाणखतें ३, मोतीलालचे ६०० चें, व किसनलालचे ५० चे व गंगलालचे ५००-चें यांस रुपये देऊन चित करून घेतलेले.

याप्रमाणें दस्तऐवज व आणखी इतर कांहीं उपयोगी कागद फडक्यांत बांधलेले ते सर्व गाडींतून पडून हरवले आहेत तरी सदर्हू कागद कोणास सांपडल्यास मला आणून द्यावे त्याबद्दल मी १० रुपये इनाम म्हणून देईन व सदर्हू कागद मला न देतां कोणी उपयोगांत आणील तर कायदा प्रमाणें तजवीज केली जाईल. कळावें. ता० ६-३-११ इ०

सही

महमद इब्राहीम वल्लद गुलमहमद
रा० बारसीटाकळी.

नो० नं० ९८

नोटीस

नोटीस वेशमी बाहेदखां वा। हाजीसरदारखां मुसल्मान राहणार मलकापूर पारपेठ ता० व प्रगणे मजकूर जिल्हा बुलढाणा यांसः—

खालीं सही करणार हाजीसरदारखां वा। महमदखां राहणार मलकापूर पारपेठ ता० मजकूर जिल्हा बुलढाणा यांजकडून अशी नोटीस देण्यांत येतें कीं तुम्ही माझ्या बद्दल जी नोटीस दिली आहे ती खोटी आहे. कारण मलकापूर व मौजे दुदलगांव येथील जी शेती वगैरे इस्टेट आहे. ती सर्व माझी पैदा केलेली इस्टेट [illegible] जवर तुमचा कांहींच हक्क नाहीं. मी १५-१६ वर्षांपूर्वी जें मृत्युपत्र लिहून दिलें होतें तें आतां रद्द करून टाकलें आहे. जरी तुला मलकापूरची सात ७ तीफन जमीन व मौजे दुदलगांवची दोन २ तीफन सर्वमीन वाहून खाण्यास दिली आहे. बाकी बिसे माझ्या इस्टेटीचे मालक माझे मुलगे युसफमिल्लाखां, अबदुल्लाखां, यासीनखां, व व भला माझ्या मुली जैतुनबी व कुबराबी, जी माझी बायको बजीरबी हे आहेत. व करून यांच्या नांवानें मृत्युपत्र करून खातेही किंवा दिलें आहेत. या इस्टेटीवर तुझा भ बाप्या तुझ्या संततीचा तसेंच तुझ्या मेलेल्या कारण [illegible] मुलांचा कांहींच हक्क नाहीं. मुसलमानी माझ्या समोर त्याचे बाप मेल्यावरून आहेत. [illegible] शास्त्रा प्रमाणें ते महरूमिलबिर्स बापकोशीं दुसरें तूं माझ्या मुलांशीं, मुलींशीं, नौकराशीं तसेंच माझ्या मुखत्याराशीं व मी तुला चांगल्या रीतीनें न वागला तर व मौजे दुबी मलकापूरची सात ७ तीफन जमीन वाहण्दुदलगांवची दोन २ तीफन मार्फत परत वास दिली आहे ती कोर्टे येथून [illegible] घेईन. तूं मौजे दुदलगांव तंबाखु हे जिन्नस अनमासें रुपये ६०० किंमतीचे मला न विचारतां घेऊन आलास. त्याची रकम रुपये सहाशें ६०० आठ दिवसांचे आंत आणून द्यावी. नाहीं तर कोर्ट मार्फत फिर्याद करून वसूल केले जातील. त्याच प्रमाणें तूं माझ्या जवळून जो १४ चवदा तोळे वजनाचा सोन्याचा कडा नेला आहे तोही आठ ८ दिवसांत आणून दे. नाहीं तर तो देखील कोर्ट मार्फत घेतला जाईल. मी गुलाम रसुलखां वा। अबदुल करीमखां यांस शंभर १०० रुपये सालानें कुलमुखत्यार नेमिलें आहे. तो मलकापूर व दुदलगांव वगैरे येथील शेती वगैरेचे सर्व कामाची देखरेख करील. आतां शेतांत, खेड्यांत व माझा कोणत्याच कामास जाऊं नये. तूं माझा लहान मुलगा बिसमिल्लाखां यांस मारलें होतें. त्याबद्दल नि० बेंच माजि० साहेब मलकापूर यांजकडे ३२३ प्रमाणें मुकदमा चालला होता. परंतु तूं माझ्या पाया पडल्यावरून मी राजीनामा देवविला. आतां जर तूं माझ्याशीं किंवा माझ्या मुलाशीं किंवा माझ्या मुखत्याराशीं तंटा केला तर तुझ्यावर फौजदारी केली जाईल. ही नोटीस दिली सही तारीख २४-९-१९११ इ०

सही

हाजी सरदारखां द० खु०

नो० नं० ९९

नोटीस

नोटीस वेशमी बळीराम वल्लद बाळाजी जात कुणबी धाट रा० लोनसर ता० मूर्तिजापूर जिल्हे आकोला यांस खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, मीं तुम्हांस खालीं लिहिलेले इसमांवर दावे करण्या बद्दल मुखत्यारपत्र दिलें होतें. तेः-

मारोती वल्लद सोनाजी होले राहणार थेलारी, मारोती वल्लद सोनाजी व घनु ऊर्फ करणाजी वल्लद सूर्यभानजी राहणार थेलारी.

या प्रमाणें दोन इसमांवर दावे करण्या बद्दल मुखत्यारपत्रें दिलें होतीं त्या प्रमाणें तुम्ही सदर्हू इसमांवर दावे करून हुकूमनामे मिळविले. व नंतर दरखास्ती वगैरे देऊन वारंटाचे तारखेवर हजर झाले नाहीं, सबब दरखास्तीचा खर्च बुडला व हल्लीं तुमचें लक्ष आमचे मुकदम्याकडे नाहीं ह्यामुळें माझें फार नुकसान होतें. याज करितां तुम्हांस नोटिसीनें कळविलें जातें कीं, तुम्ही नोटिस पावल्या पासून आमचे मुकदम्या संबंधीं कांहीं काम करूं नये. तुमचीं मुखत्यारपत्रें आम्हीं रद्द केलीं आहेत. आमचे वतीं कामें केल्यास तीं मला कबूल नाहीं. व मी जबाबदार नाहीं. आमचे कागदपत्रें नोटिस पावतांच आम्हांस समजून देणें. तसें न केल्यास रीती प्रमाणें तजवीज केली जाईल. ही नोटिस दिली सही तारिख ६।३।१९११ इ०

सही

पूर्णाजी सूर्यभानजी होले दस्तूर खुद्द
राहणार थिलेरी हल्लीं वस्ती लव्हेगांव.

नो० नं० १०१ [illegible] नो० नं० ११९

[illegible] गहाण. खरेदी. अगर बक्षीस वगैरे करून घेऊं नये, येत. जबाबदार मैताची इस्टेट [illegible] व या इस्टेटीचे वारसही [illegible]. व जो कोणी गहाण [illegible] करील त्यानेंही कांहीं घेऊं नये घेतल्यास विचार करून वगैरे असें समजून चालावें जाईल हा जाहीर कळवें ता १६ माहे मार्च इसवी.

सही

[illegible]राम वल्लद आ[illegible]जी माळी
नि०

[illegible]जी वल्लद लक्ष्मण माळी नि:

[illegible] ११३

नोटीस.

[illegible]. बाळकृष्ण नारायण भट [illegible] विठु बाळकृष्ण भट [illegible] व २ बळीराम नारायण [illegible]ड. हल्लीं नागपूर. केळीनाशास्त्री. धुंडीराज याचे त्रिंबक लक्ष्मण भट रा. आकोट. यासी खालीं [illegible]हून नोटीस देण्यांत [illegible] ता. २६।३।०२ इसवी [illegible]हून देऊन बुक न. ३ आ. न. २ सन १९०२ सब रजिस्टर कचेरींत नोंदून मृत्युपत्र नासमजुतीमुळें [illegible] आहे. माझे मरणा[illegible] बद्दल वारसा [illegible] [illegible]टिसीनें कळवितें आहे. ११.

दा। रामकृष्ण आपाजी
सही
[illegible]ने माऊभी इचे हातची
नि० बांगडी असे.

[illegible]४

[illegible]टीस

[illegible]ाळकृष्ण नारायण भट [illegible]त्र १ विठुल बाळकृष्ण [illegible]ळीराम नारायण भट्टजी [illegible]नागपुर केळीवागान-[illegible]डीराज याचे पुत्र [illegible]त्रंबक भट रा. [illegible] यासी खालीं सही [illegible]न दिली जाते कीं [illegible]।१।०२ इसवी रोजी [illegible]बुक न. ३ न.न १ [illegible] १९०२ इसवी [illegible]र कचेरीत नोंदून [illegible]समजुतीमुळें झालेलें माझे मरणानंतर [illegible] करूं नये [illegible] [illegible]के आहे. कळ[illegible]

[illegible]मकृष्ण अप्पाजी.

सही

[illegible] रायबाई [illegible]
[illegible]ईचे हातचा [illegible]

नोटिसीचें उत्तर

नोटीस बेशमी चांदबी मर्द हयादखां चुनेवाली जात मुसलमान राहणार कान्हेरी गवळी ता० बाळापूर जि० आकोला इजला खालीं सही करणार यांजकडून जबाब देण्यांत येतो कीं, तुम्ही ता० १६।२।१९११ रोजीं जी नोटीस आम्हांस दिली आहे तींतील मजकूर सर्वस्वी खोटा आहे. मौजे कान्हेरी गवळी ता० बाळापूर जि० आकोला येथील शेत सर्वे नंबर ४९ एकर ३० गुंठे ३४ आकार रु० ३७ हें शेत आम्हां दोघा भावांच्या खुद्द मालकीचें आहे. आणि तुम्ही नोटिशींत आम्हाला कळविल्या प्रमाणें सदर्हू शेत तुमच्या मुला पासून अथवा दुसऱ्या कोणा पासून ही आम्हाला खरेदी घेण्याची मुळींच अवश्यकता नाहीं. कारण सदर्हू शेत आम्हीं १२।१३ वर्षांपूर्वीं खरेदी घेतलें आहे. व तेव्हांपासून ताबा आमचा आहे. सदर्हू शेत आम्हीं तुमच्या पासून बटाईनें केव्हांही घेतलें नाहीं. तसेंच शेतांतील $\frac{1}{2}$ अर्धे पीक देण्या संबंधीं अथवा दुसऱ्या कोणत्याही बाबतींत आम्ही तुम्हांस जबाबदार नाहीं. सदर्हू शेतावर तुम्ही जर रखवालदार ठेवाल अथवा शेतांत दुसऱ्या कोणत्याही रीतीनें ढवळाढवळ कराल तर तुम्हावर कायदेशीर रीतीनें दिवाणी अथवा फौजदारी आमचे मर्जी प्रमाणें केली जाईल. शेतावर रखवालदार ठेवण्याचा अथवा दुसऱ्या कोणत्याही रीतीनें आड काठी करण्याचा तुम्हांस बिलकूल हक्क नाहीं. सदर्हू शेत साल गुदस्ता मेहरबान सरंजामे साहेब सब डिव्हिजनल ऑफिसर ता० बाळापूर यांनीं आमच्या ताब्यांत देऊन तुम्हांस सदर्हू शेतां संबंधीं कोणत्याही तऱ्हेनें ढवळाढवळ करण्याचा मनाईचा हुकूम दिलेला आहे. ह्या उपर जर तुम्ही बेकायदेशीर रीतीनें सदर्हू हुकूमा विरुद्ध वर्तन कराल तर मेहरबान सरंजामे साहेब यांचे कोर्टांत आम्ही वर्दी देवू. व सरकारी हुकूम तोडल्या बद्दल तुम्ही इंडियन पिनल कोड कलम प्रमाणें गुन्ह्यास पात्र व्हाल. ही नोटीस दिली सही ता० ६।३।१९११ ई.

सह्या

१ नि० हाजी शेक हुसेन वल्द शेक शहाबुद्दीन रा० मलकापूर जि० बुलढाणे यांचे हस्ताक्षरी [illegible] (मद्दो उर्दू) असे.

२ शेख आजद वल्द शेख शाबुद्दीन चुनेवाला

नो० नं० १०२.

नोटीस.

नोटीस बेशमी १ नामदेव वल्द तुकाराम, २ पंढरी वल्द तुकाराम व ३ पांडू वल्द तुकाराम उभयता अज्ञान पा. करणार नामदेव वल्द तुकाराम कुणबी राहणार पारस ता. बाळापूर यांस

गणू वल्द नारायण पाटील राहणार कडूस ता. बाळापूर याजकडून नोटीस [illegible] बाळापूर येथील शेत सर्वे नंबर ९६ एकर गुंठे २०८३४ आकार रु. १९ हें शेत तुम्ही मजला संभू वल्द पुंजाजी माळी वगैरे इसम रा. मोरगांव यांचे समक्ष रक्कम रु. १७०० यास खरेदी व नांवें लावून देण्याचें कबूल करून ता. ५।२।११ रोजीं इसारा बद्दल ५० रुपये घेऊन आपले सहीची पावती लिहून दिली. व त्यामध्यें एक महिन्यानें बाकीचे राहिलेले रुपये १६५० देण्याचें ठरलें त्यास आतां एक महिना झाला आहे. मी तुमचे येथें २।३ वेळां रुपये घेऊन आलों असतां तुम्ही रुपये घेण्याचें नाकारिलें व शेत खरेदी व खातें नांवें करून देण्याचें नाकारिलें. तरी ही नोटीस पावल्यापासून एक महिन्याचे आंत तुमचे राहिलेले रुपये १६५० घेऊन सदर्हू शेताचें खरेदीखत व खातें माझे नांवें करून द्यावें. वर दिलेले मुदतींत तुम्ही खरेदीखत व खातें नांवें करून न दिल्यास तुमचेवर रीतिप्रमाणें दिवाणींत दावा करून शेत कबज्यांत घेतलें जाईल. कळावें ता. ३।३।११ इ.

सही

गणू वल्द नारायण पाटील राहणार कडूस

लि. खुद्द

नो० नं० १०३

नोटीस.

विद्यमान म्युनिसिपाल कमेटी आकोट यांचे कडून सर्वत्र आकोट शहरवासी लोक यांस:---

सदर्हू नोटीसी द्वारें कळविण्यांत येतें कीं, आकोट म्युनिसिपाल कमेटीनें म्युनिसिपाल हद्दींत सर्व घरांवर आणि जमिनींवर मु० का० कलम ४१ पोटकलम (अ) प्रमाणें घरपट्टया व जमिनीपट्टया वार्षिक अंदाज घरभाड्यावर ता. १।३।१९११ इ० रोजीं स्पेशल जनरल मिटींग भरल्यावेळीं ठराव नंबर १ यांत शेकडा ५ रुपये प्रमाणें घरपट्टी बसविल्याचें ठरविलें आहे, त्यांतील कलमें येणें प्रमाणें:—

१ ज्या घराचें अथवा जमिनीचें वार्षिक अंदाज भाडें २ रुपयांपेक्षां जास्त येणार नाहीं त्या घराला अथवा जमिनीवर हा कर बसविला जाणार नाहीं.

२ ह्या करासंबंधीं बसवितांना आठ आण्यावरील एक रुपयाचा कोणताही भाग झाल्यास त्याजबद्दल एक रुपया धरला जाईल.

३ असल्या प्रकारच्या घरपट्टया अथवा जमिनीच्या मालकाकडून हा कर दर वर्षातील एप्रिल महिन्याच्या १ पाहिल्या तारखेस अगाऊ घेतला जाईल.

वर प्रमाणें ज्याला हा कर कबूल नसल्यास त्यानें ३० दिवसांचे आंत कमेटीकडेस लेखी कळवावें म्हणजे एक महीना संपल्या नंतर कमेटी त्याजबद्दल विचार करील. त्यापुढें कोणाची तक्रार ऐकली जाणार नाहीं. कळावें. ता. १।३।११

सही

D. H. Hingwe.

से० मु० कमिटी, आकोट.

नो० नं० १०६

[...]चे केला.

लोक अग्निपूजक म्हणतात [...] नाहीं, त[...]

सीताराम [...] प्रेमराम विठोबा माधोजी [...] बापू आप्पा

	वर्गणीदाराचें नांव	रहण्याचें ठि[काण]	[...]पारशी	[...]ना कारि[...]
	आत्माराम संगनदास	व नेरगं	२००	३
	माहादजी रामजी	”	२००	२
	गनाराम कुंडलसींग	”	५०	१
	त्रिंबक गोविंद	”	१००	५
	विठोबा लालजी देशमुख	”	१००	५
	अनंतराव चंद्रभान	”	५०	५
	सदाशीव सुर्यभान	”	५०	५
	विठोबा शिवराम	”	४५	५
	आत्माराम उदभान	भामोद	५०	१
	गनुलाल श्रीराम	”	५०	१
	प्रेमसुक मावतराम	पिंपळोद	[illegible]	१
	मारोती बापुजी	”	५०	१
	गोमाजी भिवाजी	”	४९	१
	बळीराम उदेभान	”	२८	२
	नारायण लक्ष्मण	नचोना	१००	१
	रावजी माधोजी	”	१००	१
	नथु चंद्रभान			
	कासीराव इरभान	जैनपूर	४००	५
	नामदेव चंद्रभान			
	आत्माराम चंद्रभान	”	५०	१
	झामा कवडाजी	”	७३	२
	खुशाल राजमल	कापुसतळणी	१००	१
	हरसुक रामसुक	”	१५०	३
	समशेरखान फत्तेखान	अडुळा	१५०	२
	नारायण रामजी	”	१००	२
८२	किसन चंद्रभान	काळगव्हाण	५०	१
८३	मंगखान आलमखान	काळगव्हाण	१००	१
८४	तुकाराम कवडाजी.	खीराड.	२००	३
८५	भुजंगा गोविंद.	चोपाळ.	२५०	५
८६	चंद्रभान गोंडाजी.	कसबे गव्हाण	५०	१
८७	मारुती काळुजी.	गावंडगांव.	५०	१
	लक्ष्मण सुर्यभान.	”	१००	३
	अनंदराव कृष्णा.	”	७५	२
	अमृत रामताजी.	हिंगणी.	१[illegible]०	५
	बळीराम रामताजी	”	१००	३
	रामचंद्र तुकाराम.	घुडकी.	५०	१
	दिनकरराव संपतराव.	सातेगांव.	२५०	५
	दवलतराव कृष्णाराव.	”	१००	२
	मल्हारराव मघोराव	”	५०	१
	बकाराम हंबीर.	”	२५०	५
	श्रीराम नागराज.	”	१००	१
	छोगालाल तुगनीराम.	”	१००	१
	रहुमीया मानसीया	बिहीगांव	५०	१
	बुरहानुद्दीन बदरुदीन.	”	४०	१
	सीताराम सोनाजी.	”	५०	१
	रामचंद्र बालाजी.	”	७५	
१०	भगवंत बापुजी.	”		
	सीताराम गोरमल	रसदलपूर.	[illegible]५	
	सुर्यभान नारायण	”	३५	
	पुंडलीक श्रावण.	बनोस.	३५	
	[illegible] [illegible]राम.	दहीगांव.	५०	
	गोविंदराव रघुपतराव	अंजनगांव.	३००	
	त्रिंबक धन्नालाल.	”	६५	
	शीवराम बापुजी.	”	७५	
	कृष्णराव प्रल्हादराव	”	२००	
	यशवंत नारायण	अंजनगांव	१००	
	तुकाराम नरोदा	”	२००	
	अवधीत रावजी	कमालपूर	५०	
	सदाशीव कडताजी	कान्होळी	७५	
	किसन नारायण	”	५०	
	शिवराम नारायण	”	५०	

नोटीस.

ती० रा० सखाराम वल्द रामजी निशे राहणार भास्तने ता० खामगांव यांसी संपत वल्द सखाराम राहणार भास्तेन ता० खामगांव यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं मी तुमचे लग्नाचे कुटुंबाचा मुलगा असून ती माझी आई मयत झाल्यानंतर तुम्ही हल्लीं गंधर्वाची बायको करून प्रपंच करीत आहांत. तिजला संतती नसून हल्लीं जी स्थावर जंगम इस्टेट आहे ती वडिलोपार्जीत असल्यामुळें शिवाय मी तुमचा साक्षात मुलगा असल्यामुळें माझा हक्कसंबंध प्रथम असून तुम्ही माझे बाप असल्यामुळें तुम्ही आपले हयातीपर्यंत निर्वाह आणि वस्त्र प्रावरणाकडे इस्टेटीचे उत्पन्नांतून उपयोग करावा येथेत राहील तें उत्पन्न आणि स्थावर जंगम डाग डागीनें देवघेव वगैरे इस्टेटीचे तुम्हास विक्री करण्याचा अधिकार कोणतेही प्रकारे तिचा गैरशिस्त विल्हेवाट वगैरे करण्याची मुखत्यार नाहीं केल्यास तो व्यवहार निरर्थक आहे अगर जो कोणी घेईल त्याचा तो व्यवहार बेकायदेशीर समजला जाईल हें तुम्हास कळवें. तारीख १७।३।११ इ०

सही

संपत सखाराम नि० खुद.

नो० नं० १११.

जाहिर नोटीस.

सर्व शेट साहू वगैरे लोकांत कळवें कीं मौजे भास्तन ता० खामगांव येथील सखाराम रामजी मारोरे हे वय वृद्ध असून त्याचा मी साक्षात मुलगा आहे तुम्ही त्यास कोणी कर्ज वगैरे देऊन स्थावर जंगम इस्टेटीचे गाहाण, खरेदी वगैरे करून घेऊं नये कोणतेही प्रकारे कोणी त्यांचेशी व्यवहार केल्यास त्याचा मी जबाबदार नसून तो व्यवहार निरर्थक समजला जाईल ही विनंती सर्वांस कळवें. तारीख १७।३।११ इ०

सही

संपत सखाराम निशाणी खुद.

नो० नं० ११२.

जाहिरात.

सर्वत्र शेट साहुकार व इतर गांवकरी लोक वगैरे यांस —

खालीं सह्या करणार उभयतां रा० मौजे उमरी प्र० बाळापुर ता. आकोला यांजकडून

जाहीर रीतीनें कळविण्यांत येतें कीं गंगाई मर्द चंद्रभान माळी नावांकार रा. उमरखेड उमरी प्र० ता० आकोला ही मैताची इस्टेट अफरातफर करण्याचे इरादानें दुसऱ्या लोकाचे अनुमतानें कोणतेंही प्रकारें लेख लिहून देण्यास उत्सुक झाली आहे व हल्लीं इचें वय १७।१८ वर्षांचें असून ही दुसरा घरठाव करण्याचे बेतांत असल्यावरून इचेमागे इचे आप्तवर्ग इस्टेटीची नासाडी करण्यास लागले आहेत सदरहू बाई ही फक्त अन्नवस्त्राची मालकीण आहे इतर कोणाचें कर्ज नसून कर्ज काढण्याची जरूरीही नाहीं, वरून कळविलें जातें कीं इजशा-

पून कोणी गाहाण, खरेदी, अगर बक्षीस किंवा पट्टा, वगैरे करून घेऊं नये, बेतल्यास त्याचा जबाबदार मैताची इस्टेट राहणार नाहीं व या इस्टेटीचे वारसही जबाबदार नाहीं. व जर कोणी गंगाई इजला मोहतीरानें कर्ज त्यांनेंही कांहीं लेख करून घेऊं नये घेतल्यास विचार घातानीं लेख करून वगैरा असें समजून त्यानंतर काम चालवलें जाईल हा जाहीर नोटीस दिली. कळवें ता १६ माहे मार्च सन १९११ इसवी.

सही

१ परशराम वल्द आनंदजी माळी नि०

१ रावजी वल्द लक्ष्मण माळी नि:

नो० नं० ११३

नोटीस.

नोटीस देशमी. बाळकृष्ण नारायण भट मयत वारस पुत्र विठुल बाळकृष्ण भट रा. हीवरखेड. व २ बळीराम नारायण भट. रा हीवरखेड. हल्लीं नागपूर. केळीबागानजीक. नानाशास्त्री. धुंडीराज यांचे घराजवळ. व त्रिंबक लक्ष्मण भट रा. हीवरखेड. ता. आकोट. यांसी खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, मी तुम्हास ता. २६।१।०२ इसवी रोजीं मृत्युपत्र लिहून देऊन बुक न. ३ भाग १ पान ५४ आ. न. २ सन १९०२ इसवी रोजीं तेल्हारा सब रजिस्टर कचेरींत नोंदून दिलें आहे. तें मृत्युपत्र नासमजुतीमुळें झालेलें मी रद्द केलें आहे. माझे मरणानंतर तुम्ही पदरहु बद्दल वारसा करूं नये असा हा नोटीसेने कळविलें आहे. कळावें ता. ७।२।११.

दा॥ रामकृष्ण आपाजी

सही

जानाई जवजे माळण इचे हातची

नि० डांगडी असे.

नो. नं. ११४

नोटीस

नोटीस देशमी बाळकृष्ण नारायण भट जोशी मयत वारस पुत्र १ विठुल बाळकृष्ण रा. हीवरखेड व बळीराम नारायण भटजी रा. हीवरखेड हल्लीं नागपुर केळीबागानजीक नानाशास्त्री धुंडीराज यांचे घराजवळ व त्रिंबक लक्ष्मण भट रा. हीवरखेड ता. आकोट यांसी खालीं सही करणार इजकडून नोटीस दिली जाते कीं मी तुम्हास ता. २६।१।०२ इसवी रोजीं मृत्युपत्र लिहून देऊन बुक न. ३ भाग १ आ. न. २ सन १९०२ इसवी रोजीं तेल्हारे सबरजीस्टर कचेरींत नोंदून दिलें. तें मृत्युपत्र नासमजुतीमुळें झालेलें मी रद्द केलें आहे माझे मरणानंतर तुम्ही सदरहू बद्दल वारसा करूं नये म्हणून हा नोटिसानें कळविलें आहे. कळावें. ता. ७।२।११ इ. दस्तुर रामकृष्ण आप्पाजी.

सही

१ सहीची नि॥ रायबाई जवजे रामकृष्ण भटईचे हातची डांगडी

नो० नं० ११५

...ar.

...ल सन १९११ इ० [अंक

वर्गणीदाराचें नांव	राहण्याचें ठि[काण]	बाबुळें पारशी म[...]	ना कारितां
...मागम संगनादाम	व नेरगं	२००	३
...हादजी रामजी	,,	२००	२
...नागम कुंडलसींग	,,	९०	१
...कक गोविंद	,,	१००	९
...ठोबा लालजी देशमुख	,,	१००	९
...ंदरव चंद्रभान	,,	९०	९
...ाशीव सुर्यभान	,,	९०	९
...ोबा शिवरम	,,	४५	९
...माराम उदभान	भामोद	९०	१
...लाल श्रीराम	,,	९०	१
...ुक मावतरम	पिंपळोद	[illegible]०	१
...र्ती बापुजी	,	९०	१
...जी भिवाजी	,,	४९	१
...ाम उदेभान	,,	२८	२
...ाण लक्ष्मण	न चोना	१००	१
... माधोजी	,,	१००	१
...द्रभान			
...ाव इरभान	जैनपूर	४००	९
... चंद्रभान			
...ाम चंद्रभन			
... कवडाजी	,,	९०	१
... राजमल	,,	७३	२
...ामसुक	कापुसतळणी	१००	१
...खान खानखान	,,	१५०	३
...ग रामजी	अडुळा	१५०	२
... चंद्रभान	,,	१००	२
...खान आलमखान	काळगव्हाण	९०	१
...म कवडाजी.	काळगव्हाण	१००	१
... गोविंद.	खीराड	२००	३
...न गोंडाजी.	चोपाळ	२५०	९
... कळर्जी	कसबे गव्हाण	९०	१
... सुर्यभान.	गावंडगांव.	९०	१
...ाव कृष्णा.	,,	१००	३
... मताजी.	,,	७५	२
...म गमताजी	हिंगणी.	१[illegible]०	९
...द तुकाराम.	,,	१००	३
...रराव संपतराव.	घुडकी.	९०	१
...राव कृष्णराव.	सातेगांव.	२५०	९
...राव मधोराव	,,	१००	२
...म हंबीर.	,,	९[illegible]	१
... नागराज.	,,	२५०	९
...ाल छगनीराम.	,,	१००	१
...या मानसीया	,,	१००	१
...र्दन बद्रदान.	विहीगांव	९०	१
...म सोनाजी.	,,	४०	१
...द बालाजी.	,,	९०	१
... बापुजी.	,,	७५	१
...म गोरमल	,,		
...न नारायण	समदलपूर.	[illegible]५	१
...क श्रावण.	,,	३५	•
...राम.	बनोज.	३५	१
...राव रघुपतराव	दहीगांव.	९०	१
... धन्नालाल.	अंजनगांव.	३००	९
...न बापुजी.	,,	६५	१
...ण्णराव प्रल्हादराव	,,	७५	२
...शवंत नारायण	,,	२००	९
...तुकाराम नरोदा	अंजनगांव	१००	२
...अवधीत रावजी	,,	२००	९
...	कमापुर	९०	[illegible]

...े. खे पुरुषांची सम...
...देखविलें आहे.
...त्व नाहीं. ज्यांनी दे...
परत केला त्याचा ए...
...चें केला.
लोक आत्मीपूजक
: ह्मणतात
नाहीं,
विठोबा प्रेमराम माधोजी बाबापा

...दुसऱ्यांची सम... ...आहे. ...नाहीं. ज्यांनीं दोन... ...करून केला त्यांचा... ...च केला. ...लोक आग्निपूजक ...म्हणतात की ...नाहीं, त...

दर्यापूर तालुक्यांतील ज्या लोकांनीं "किंग एडवर्ड मेमोरीअल फंडाकरितां" वर्गणी दिली त्या लोकांचीं नांवें. १९११.

अ. नं	वर्गणीदाराचें नांव	राहण्याचें ठिकाण	रक्कम: मी. पी. व वऱ्हाड सर्व करितां	रक्कम: हिंदुस्थाना करितां	शेरा
[illegible]	रावबहादूर म. वंतराव	दर्यापूर	५००	५	
[illegible]	बाळकिसन मोहनसींग	”	५००	५	
[illegible]	हनवंतराव रामराव	”	३००	५	
४	दवलतसींग नारायणसींग	”	३००	५	
५	नारायण लक्ष्मण मगोरकार	”	२५०	५	
६	विश्वंभर गोपाळ	”	१००	२	
७	नारायण बळीराम	”	१००	२	
८	त्रिंबक गणेश	”	१५०	२	
९	अबुमीया वल्लद सरदार	”	१५०	२	
१०	बी. आर. खोत वकील	”	२५०	५	
११	गंगाधर नारायण [illegible]ळे वकील	”	१५०	५	
१२	सुंदर नीळकंठ मांडे वकील	”	१००	२	
१३	जी. के. पर्वते वकील	”	१००	२	
१४	महंमद मुजात सेख महेबूब	”	१००	२	
१५	यादो पुरुषोत्तम	”	१००	५	
१६	मुरलीधर गणेशलाल	”	२५	२	
१७	वलभदास चुनीलाल	बानोसा	२५०	५	
१८	हरनेंद्राम मुरलमल	”	२५	[illegible]	
१९	कॉरोनेशन जीनींग फ्याकटरी	”	१००	[illegible]	
२०	एच. के. बाना	”	४२	१	
[illegible]	[illegible]मल रामप्रताप	”	२००	५	
२२	धी. जमशतजी न्यु प्रेस फ्याकटरी	”	१००	३	
२३	गोपाळराव वामनराव	रामतीर्थ	२५०	५	
२४	बलदेव गनुलाल	”	५०	१	
२५	अमृत खंडूजी	”	५०	१	
२६	[illegible]बक व भिकन वल्लद बळीराम	शीवर	१००	२	
२७	हरिश्चंद्र ज्ञानराव	”	१००	१	
२८	सखाराम जैराम	”	१००	१	
२९	बळवंत सखाराम.	बाभळी	२५०	३	
३०	बलदेव गनुलाल.	”	२००	[illegible]	
३१	बनसीलाल परशराम.	”	१५०	[illegible]	
३२	महमद हातम वाला.	”	१००	२	
३३	गु[illegible] महमद मुजात.	”	७५	१	
३४	कनयालाल मयंदव.	”	१००	५	
३५	[illegible]शव [illegible]रायण रामराव.	”	२५०	३	
३६	नथमल रामचंद / जमनादास रामचंद	”	१५०	५	
३७	देवर[illegible] कृष्णा	सांगळूद	२५०	५	
३८	सदा[illegible]व सेंगजी	”	५०	१	
[illegible]	कुन्न[illegible] [illegible]बुलाल	खुरमनपूर	१५०	३	
[illegible]	[illegible]रायण काशीबा	”	१००	२	
४[illegible]	[illegible]पाळ वजुलाल	येवदा	३००	५	
४२	शिवनारायण सदाशिव	”	२००	३	
४३	यशवंत भिकाजी	”	२५०	५	
४४	सदाशिव सोनाजी	”	२५०	५	
४५	दर्याव[illegible]ग मदनसींग	”	१५०	२	
४६	बळीराम [illegible]भाजी	”	१००	१	
४७	पुरुषोत्तम गंगाराम	”	१००	[illegible]	
४८	कौसीराम [illegible]	”	३०	१	
४९	रघुनाथ दुलीचंद	”	५५	५	
[illegible]	जगुलाल तुरसीराम	”	३३	२	
[illegible]	[illegible]राम दवलत	”	२४	[illegible]	
[illegible]	मनुलाल गेंगा[illegible]	”	२४	१	
[illegible]	हयातखान अनुखान	”	२४	१	
[illegible]४	दवलतसींग काशीराम	”	१४	१	
[illegible]	[illegible]शराव गलाबराव	[illegible]	[illegible]	[illegible]	

अ. नं	वर्गणीदाराचें नांव	राहण्याचें ठिकाण	तालुकें पारशीं	रक्कम: मी. पी. व वऱ्हाड करितां	रक्कम: हिंदुस्थाना करितां
५७	आसाराम संगनादास	व नेरगांव		३००	३
५८	महादजी रामजी	”		२००	२
५९	गनाराम कुंडलसींग	”		५०	१
६०	त्रिंबक गोविंद	”		१००	५
६१	विठोबा लालजी देशमुख	”		१००	५
६२	अनंदराव चंद्रभान	”		५०	५
६३	[illegible]दाशीव सुर्यभान	”		५०	५
६४	विठोबा शिवराम	”		४५	५
६५	आत्माराम उदभान	भामोद		५०	१
६६	गनुलाल श्रीराम	”		५०	१
६७	प्रेमसुक मावतराम	पिंपळोद		५०	१
६८	मारोती बापुजी	”		५०	१
६९	गोमाजी भिवाजी	”		४९	१
७०	बळीराम उदेभान	”		२८	२
७१	नारायण लक्ष्मण	न चोना		१००	१
७२	रावजी माधोजी	”		१००	१
७३	नथु चंद्रभान				
७४	कासीराव इरभान	जैनपूर		४००	५
७५	नामदेव चंद्रभान				
७६	आत्माराम चंद्रभान	”		५०	१
७७	झामा कवडाजी	”		७३	२
७८	खुशाल राजमल	कापुसतळणी		१००	१
७९	हरसुक रामसुक	”		१५०	३
८०	समशेरखान [illegible]खान	अडुला		१५०	२
८१	नारायण रामजी	”		१००	२
८२	कि[illegible]न चंद्रभान	काळगव्हाण		५०	१
८३	म[illegible]गखान आ[illegible]मखान	काळगव्हाण		१००	१
८४	तुकाराम कवडाजी.	खीराड		२००	३
८५	भुजंगा गोविंद.	[illegible]पाळ		२५०	५
८६	चंद्रभान गोंडाजी.	कसबे गव्हाण		५०	१
८७	मारुती काळूजी	गावंडगांव.		५०	१
८८	लक्ष्मण सुर्यभान.	”		१००	३
८९	अनंदराव कृष्णा.	”		७५	२
९०	अमृत [illegible]मताजी	हिंगणी.		११०	५
९१	बळीराम [illegible]मताजी	”		१००	३
९२	रामचंद्र तुकाराम.	धुडकी.		५०	१
९३	दिनकरराव गणपतराव.	सातेगांव.		२५०	५
९४	दवलतराव कृष्णाराव.	”		१००	२
९५	मल्हारराव म[illegible]धोराव	”		५०	१
९६	बळीराम हंबीर.	”		२५०	५
९७	श्रीराम नागराज.	”		१००	१
९८	छोगालाल तुगनीराम.	”		१००	१
९९	रलुमीया मान[illegible]मीया	विहीगांव		५०	१
१००	बुरहानुद्दीन बद्रदीन.	”		४०	१
१०१	सीताराम सोनाजी.	”		५०	१
१०२	रामचंद्र बालाजी.	”		७५	१
१०३	भगवंत बापुजी.	”			
१०४	[illegible]ताराम गीरमल	रामदलपूर.		२५	१
१०५	[illegible]भान नारायण	”		३५	[illegible]
१०६	पुंडलीक श्रावण.	बनोज.		३५	१
१०७	[illegible]णपत [illegible]राम.	दहीगांव.		५०	१
१०८	गोविंदराव गणपतराव	अंजनगांव.		३००	५
१०९	त्रिंबक धन्नालाल.	”		६५	१
११०	शीवराम बापुजी.	”		७५	२
१११	कृष्णराव प्रल्हादराव	”		२००	५
११२	यशवंत नारायण	अंजनगांव		१००	२
११३	तुकाराम नरोबा	”		२००	५
११४	अवधीत रावजी	कमालपूर		५०	१
११५	सदाशीव कडताजी	कन्होळी		७५	१
११६	[illegible]				

	…दाराचें नांव.	राहण्याचे ठिकाण.	सी. पी. व वऱ्हाड करितां	सर्व हिंदुस्था नाकरितां.	शेरा.
	[illegible] बुद	कोटोगांव	५०	१	
१२०	[illegible] व	"	२५	१	
१२१	स[illegible]	"	२५	१	
१२२	शीवल[illegible]	"	१२५	२	
१२३	दिनाजी	कोळंबी	७५	१	
१२४	बापुआपा गृ[illegible]	कोकर्डी	१५०	२	
१२५	लहानाआपा पांडुरंग शुद्र ४	"	५०	२	
१२६	हरलाल सिवराम	"	४००	५	
१२७	बाळाआपा पांडुआपा	"	७५	२	
१२८	बाळाजी रोडाजी	गायवाडी	१००	१	
१२९	खंडु अवधुत	"	३०	१	
१३०	नारायणसींग बदनाजी	चंद्रपूर	१५०	२	
१३१	जयवंतराव यादोजी	लखनवाडी	१००	१	
१३२	शालीग्राम रामदीन	खेंडकापूर	१००	१	
१३३	कृष्णाजी व बळीराम वल्लद विठोबा	माहुळी	५०	१	
१३४	शामराव परशराम	"	५०	१	
१३५	मोतीराम धनाजी	अवळखु०	२५	१	
१३६	विठोबा भगाजी	नांदुरा	५०	१	
१३७	मदनगोपाळ गणेशदास	रामगांव	१००	१	
१३८	भन्याजी सखाराम	येलोरी	५०	१	
१३९	पांडु संभाजी	"	२५	१	
१४०	सुर्यभान सोनाजी	येलोरी	३५	१	
१४१	रामचंद्र झांझीराम	खल्लार	२००	१	
१४२	गंगाराम माधोजी	सिंगनापूर	१००	५	
१४३	माधोजी शिवराम	सासनरामापूर	२४	१	
१४४	धनाजी पुंजाजी	"	२४	१	
१४५	सखाराम बरवाजी	"	१९	१	
१४६	धनाजी सोनाजी	"	२४	१	
१४७	परशराम नरसाजी	गणेशपूर	१४	१	

ज्या लोकांनीं आपआपले गांवांतील शाळेला वर्गणी दिली यांचीं नांवें.

१	मोती संगाई	अंजनगांव	५००		
२	येसू संगई	"	३००		
३	गणेशदास ठाकूरदास	"	३००		
४	पांडोबा राजोबा	"	२००		
५	रामुलाल	"	१००		
६	मारोती सीताराम	धौसाळा	२५०		

E. M. Kiernander, -Divisional Officer.

बे. बाळा वल्लद लिंबाजी दशकुळ साळी मु. देऊळगांवराजा तालुका चिखली यांस देण्यांत येतें कीं, मी तुझे लग्नाची बायको असून लग्न झाल्यास ४।५ वर्षें झालीं व मला वयांत येऊन ६ महिने झाले तरी माझे असें अनुभवास आलें कीं, तुझे जवळ कांहीं संसारसुख नाहीं. फक्त तूं लग्न जें करतोस तें नांवा करितांच करतोस. व त्या मुळेंच तुझे पाहिले बायकोनें तुझे जवळून फारकत घेऊन दुसरा घरठाव केला. असा प्रकार आहे म्हणून मला तुझ जवळ राहण्यास मार्ग नाहीं करितां मी माझे भावाचे घरीं आज पांच महिन्यां पासून आहे, लोकांचें कर्ज काढून खाते तें कर्ज २५ रुपये झालें आहे तरी तें कर्ज देऊन मला फारकत द्यावी व मोकळे करावें.

नाहीं पेक्षां ८ दिवसांनतर ही नोटीस च फार्कत समजून मी दुसरा नवरा करीन मग मी तुझी कोणतेही प्रकारें बांधलेली राहणार नाहीं.

आज ता० २७।२।१९११ इ०.

सही.

सही जयवंती मर्द बाळा दसकुळ साळी राहणार देऊळगांवराज दस्तुर किसन वल्लद शंकर साळी.

नो० नं० १२१.

हरळी व कुंदा साफ निघतो.

रा. किर्लोस्कर बंधु किर्लोस्कर वाडी यांस.

सप्रेम वि. वि. आपले दोन लोखंडी नांगर आमचे गांवीं आले आहेत. ते फारच सुरेख चालतात. कुंदा व हरळी साफ निघते. कामही लांकडी नांगरा पेक्षां जास्त होतें, व बैलास मुळींच जाचत नाहीं सबब आणखी एक लोखंडी नांगर ही चिठी घेऊन येणाऱ्या इसमा बरोबर पाठवून देण्याची मेहरबानी करावी.

किंमती बद्दल आडतीस रुपये देऊन पाठविले आहेत.

सदाशिव (सही) खोंडदेव खाडीलकर. } बोरगांव (सातारा) ता. ९।२।१९११ ई०.

नोटीस

नोटिस बेशमी विठोबा वल्लद खंडु काळे राहणार मौजे कल्याण प्रगणे व तालुका मेहेकर जिल्हा बुलडाणा यासी नोटीस देणार झिपरी मर्द विठोबा काळे राहणार मौजे कल्याण तालुका मेहकर जिल्हा बुलढाणें इजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, मी तुमची लग्नाची बायको असून तुमचा व माझा हिंदू धर्मशास्त्रा प्रमाणें विवाहसंबंध झाला त्यास सुमारें १५ वर्षें झालें आहेत. त्या दिवसा पासून तुम्ही मजला आपले घरीं नेऊन जनरीती प्रमाणें संसारसुखाचा उपभोग दिला नाहीं, व मजला माझे आईबापाचे घरून तुम्ही आपले घरीं नेलें नाहीं आणि मी वरील काळांत फक्त २।३ महिने आपले घरीं संसारसुखाचा अनुभव घेण्यास आलें असतां तुम्ही मजला [illegible]ती प्रमाणें संसारसुखाचा अनुभव नाहीं. त्यामुळें मी आपले आईबापा घरीं राहत आहे. व मी आपले आईबापाचे घरीं राहत असल्यामुळें त्यामला माझे खाण्यापिण्याचे खर्चा बद्दल दरसाल रुपये ५० प्रमाणें रुपये ७५० आक्षरीं सातशें पन्नास खर्च लागला आहे. त्या प्रमाणें माझे आईबापाचे पंधरा वर्षीचे खर्च झालेले रुपये ७५० माझे आईबापास तुम्ही देऊन मजला घरीं घेऊन जावें. म्हणून मी यापूर्वी आपणास सूचाविलें असतां तुम्ही त्या प्रमाणें कांहींएक अंमलबजावणी केली नाहीं तरी मी स्वतां तुम्हांस पुन्हां या नोटीसीनें कळविते कीं, माझे आईबापाचे माझे खाण्या बद्दल एकंदर रुपये ७५० खर्च झाले ते रुपये तुम्ही सदरहू नोटीस पावल्या दिवसापासून एक १ महिन्याचे आंत माझे आईबापास विनतकरार देऊन मजला आपले घरीं घेऊन जाऊन जनरीती प्रमाणें संसारसुखाचा अनुभव द्यावा. यावरील मुदतींत तुमचे कडून तसें वर्तन घडून न आल्यास मी आपला दुसरा घरठाव हिच फारकती आहे असें वरील मुदतीनंतर समजूनी करीन, आणि तुमचा मजवर कोणताही प्रकारें जनरीती प्रमाणें नवराबायकोचा हक्कसंबंध राहणार नाहीं. व सदरहू बद्दल माझे आईबापावर कोणत्याही प्रकारचा दावा कोणत्याही कोर्टांत आणता येणार नाहीं कळावें ता०. २९।३।१९११ इ०. दस्तुर बाजीराव गोविंद देशपांडे राहणार बुलडाणें.

सही.

झिपरी मर्द विठोबा काळे राहणार कल्याण ता. मेहेकर जिल्हा बुलडाणें निशाणी बांगडी.

नो० नं० १२३.

नोटीस

बाळकृष्णसा परशरामसा दुकानचा मालक त्रिंबकसा व विष्णुसा कसबे मलकापूर तालुके मजकूर जिल्हा बुलडाणा यांसः--

आम्ही खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं मौजे विवर तालुका मलकापूर येथील

शेत सर्वे नंबर	एकर	आकार
१६	२३-३७	१९
२८	१४-३०	१४
२९	३५-६	३४

ह्या जमिनीचीं शेतें तुम्ही सिताराम वल्लद शंकर पाटील रा० विवर ता० मलकापूर याजपासून १५०० रुपयांस खरेदी घेतलें आहे. या जमिनी संबंधानें माझा कांहीं लेख असल्यास तो दाखवावा. नाहीं तर दिवाणी कोर्टांत नोटिसीचे खर्चा सुद्धां फिर्याद केली जाईल. ही नोटीस पावल्यापासून ८ दिवसांचे आंत वर प्रमाणें न केल्यास रितीप्रमाणें तजवीज केली जाईल.

तारीख २७।३।११.

मु० नांद्र.

दस्तुर मार्तंड शामराव रा० नारखेड.

सही

१ मारुती भिवसन अडनांव कुर्हाटे रा विवर ता. मलकापूर नि० हातची.

१ गोविंदा मानाजी कुर्हाटे रा. टिकलं नि॥

दस्तुर मार्तंड शामराव रा. नारखेड

नो० नं० १२७.

वऱ्हाडसमाचार

चैत्र शुद्ध ४ शके १८३३

सरकारचें धोरण.

गेल्या आठवड्यांत व्हाइसराय साहेबांच्या कायदे कौन्सिलांत राजद्रोही सभा भरविण्यास मनाई करणारें बिल, व दुसरें कारखान्या संबंधाचें अशीं दोन्हीं बिलें मंजूर होऊन त्यांना कायद्याचें स्वरूप प्राप्त झालें. त्या कौन्सिलांतल्या बिनसरकारी सभासदांनीं एखाद्या प्रश्नाविषयीं कितीही युक्तिवाद केला तरी सरकारच्या बाजूनें बहुमत खात्रीनें ठेवलेलें असावयाचें अशी तजवीज अगोदरच कायद्यानें करून ठेवलेली आहे व शिवाय आपल्यावर उपकार करणाराचें वचनास मान देण्यासाठीं वेळेस स्वतःच्या खऱ्या मताला ही बाजूस ठेवण्यास हरकत नाहीं– किंबहुना तें पवित्र कर्तव्य आहे. अशी स्तुत्य कृतज्ञता ही सरकारच्या कृपेच्या बळावर योग्यतेस चढलेल्या कित्येक सरकारनियुक्त सभासदांच्या वर्गांतूनही वेळों वेळीं सरकारी अधिकाऱ्यांना जोराचा पाठिंबा मिळत असतो. सारांश, आपल्या बाजूचें बहुमत होण्याची खात्री असतां ही सरकारी अधिकारी अल्पसंख्याक सभासदांच्या टीकेला मान देऊन बिलाचें स्वरूप निश्चित करतांना 'अर्धं त्यजति पंडित.' या तत्वाचा स्वीकार कसा करतात हें पाहणें असेल तर गेल्या आठवड्यांत पास झालेलीं सभाबंदीचें व कारखान्या संबंधाचें अशीं मूळचीं बिलें व सिलेक्ट कमिटींतून बाहेर पडल्यानंतर त्यांचें राहिलेलें स्वरूप यांचें बारकाईनें परीक्षण करावें, लॉर्ड मिंटो यांचे कारकीर्दींत अमलांत असलेला सभाबंदीचा कायदा या नव्या कायद्याचे मानानें पाहतां अत्यंत सक्त होता. त्या कायद्यानें हलक्या दर्जाच्या पोलिसांच्या हातात एक भयंकर शस्त्र दिलें होतें, व त्या शस्त्राचा उपयोग करण्याचा हुकूम देण्याचें प्रांतिक अधिकार त्यांचे हातात ठेविलें होतें. याचा परिणाम काय झाला, व कायदेशीर रीतीनें राजनिष्ठापूर्वक काम करूं इच्छिणाऱ्या सभांना ही कशी मनाई कित्येक प्रांतांतून करण्यांत आली तें सर्वांना श्रुत आहेच. पूर्वीच्या कायद्यांतले हे व इतर दोष नव्या कायद्यातून सरकारी अधिकाऱ्यांनीं अजीबात काढून टाकून त्याला बरेंच नरम स्वरूप दिलें आहे. त्याच प्रमाणें कारखान्या संबंधाच्या बिलालाही बिनसरकारी सभासदांकडून जे जे आक्षेप घेण्यात आले होते, त्यांचा विचार करून त्यांच्या टीकेचा प्राधांश सरकारानें मान्य केला व बिलाचें स्वरूप बदलून तें कौन्सिलापुढें मांडलें. या दोन्ही गोष्टी हिंदुस्थान सरकारच्या राजकीय धोरणाचा बारकाईनें अभ्यास करणारांनीं विचार करण्यासारख्या आहेत. अद्याप देशांत अत्याचाराचा पूर्ण नायनाट झालेला नसला तरी रुपयांत चौदा आणे इतकी तरी शांतता नांदूं लागली आहे हें उघड दिसत असतां आणि ऐन धामधुमीच्या प्रसंगीं सुद्धां नेमस्तपक्षांतल्या लोकांनीं आपल्या मनाची बिलकुल चलबिचल न होऊं देतां सरकाराला पूर्ण पाठिंबा दिला ही गोष्ट लॉर्ड मिंटो यांनीं बिलवरील आपल्या भाषणांत जाहिर रीतीनें सांगितली असतां सभाबंदीसारखा कायदा कायमचा करून सरकारानें प्रजे विषयींचा बेभरंवशाचा छाप सरसकट सर्वांवर मारणें ह्मणजे हिंदुस्थान देशाला कायमचें लांछन लावण्यासारखें आहे अशी योग्य टीका अनेक लोकनियुक्त सभासदांनीं केली ती वस्तुतः सरकारानें विचारांत घेण्यासारखीं होती. निदान हिंदी प्रजेविषयीं ज्याची पूर्ण सहानुभूति व त्या प्रजेचेंहि ज्याचेवर अत्यंतिक प्रेम असा बादशहा पांचव्या जार्जच्या राज्यारोहणाचें हें वर्ष असल्यानें त्या शुभ समारंभाचा अनुभव घेऊन ज्याच्या योगानें राजनिष्ठ प्रजेचीं मुखकमलें म्लान होतील असा बेभरंवशाचा कलंक सरकारनें यंदाचे सालीं तरी लावूं नये, लाविल्यास निदान तो कायमचा होऊन बसेल असें तरी करूं नये, अशी देशी सभासदांना नाना प्रकारें विनवणी केली असतांही तिचा कांहीं उपयोग झाला नाहीं ही अत्यंत खेदाची गोष्ट आहे. युक्तिवाद ऐकून घेऊन 'त्वयार्धं मयार्धं' च्या तत्वावर वागण्यास कबूल झालेल्या सरकारनें या बाबतींत निष्कारण येवढा आग्रह धरलेला पाहून आमच्या सारख्या कोट्यावधि राजनिष्ठ प्रजाजनाना सखेदाश्चर्य वाटणें साहजिक आहे. सभाबंदी कायद्याच्या येवढ्या भागापुरती तरी मंजुरी स्टेट्सेक्रेटरी साहेबांनीं देऊं नये व हा कायदा ना. मि. गोखले यांच्या ह्मणण्याप्रमाणें कायमचा न करतां तीन अथवा पांच वर्षांचा करावा अशी हिंदी प्रजेची लॉर्ड मोर्ले साहेबांस आग्रहाची विनंति आहे.

आमचे पारशी बंधु.

शिक्षणप्रसार, उद्योगधंदे, धनप्राप्ति, दानशूरता, सामाजिक सुधारणा, इ. गुणांत सर्वांत श्रेष्ठ अशी एखादी जात हिंदुस्थानांत असेल तर ती पारशांची होय. हे पारशी मूळचे हिंदुस्थानचे राहवासी नव्हते. हे पारस्य देश ह्मणजे इराण येथील राहणारे ह्मणून त्यांना पारशी नांव पडलें. पारस्य देश मुसलमानांनीं जिंकला तेव्हां त्यांच्या त्रासाला व छळाला भिऊन कांहीं लोक तो देश सोडून हिंदुस्थानांत नवसरी येथें एका हिंदुराजाच्या आश्रयाला येऊन राहिले. असें सांगतात कीं, स्वदेशी पेहराव करणें व गोहत्याप्रतिबंध या शर्तींवर त्या हिंदुराजानें त्यांना आपल्या राज्यात राहूं दिलें आलेल्या थोड्याशा लोकांची स्वधर्मनिष्ठा बेताबाताचीच असल्यामुळें व इकडे येण्याच्या धांदलींत पुष्कळसे धर्मग्रंथ त्यांना मागें टाकावे लागल्यामुळें इकडे आल्यानंतर त्यांनीं हळूं हळूं हिंदुधर्म व रीतिरिवाज उचलले. पुढें गुजराथेंत मुसलमानांचें राज्य झालें तेव्हां त्यांच्या पोशाख ही ते वापरूं लागले व मुसलमानी नांवेंहि ते ठेवूं लागले. त्यांच्या हातःचा धर्म व रीतिरिवाजांपैकीं दोन गोष्टी मात्र त्यांनीं कायम ठेविल्या होत्या. एक एकेश्वरीमत, व दुसरी एकपत्नीत्व. ते रोज आपल्या धर्मग्रंथावरून रोज प्रार्थना करीत, पण त्या ग्रंथाची भाषा कळेल तर शपथ. एकोणीसाव्या शतकाच्या प्रारंभापर्यंत ही स्थिति होती.

ब्रिटिश अमदानी सुरू झाली तेव्हांपासून मात्र पारशी पुढें सरसावले. त्यांनीं आपली फारशी भाषा टाकून गुजराथी भाषाच मातृभाषा केली होती. त्या भाषेंत ते आतां ग्रंथरचना करू लागले, व इंग्रजी शिकूं लागले. इंग्रजी शिकल्यावर ख्रिस्ती मिशनरींशीं संबंध येऊन दोघे पारशी ख्रिस्ती झाले. त्याबरोबर पारशी समाजांत एकच चळवळ उडाली. पारशी धर्माची महती गाणारें व ख्रिस्ती मताचें खंडन करणारें वर्तमानपत्र त्यांनीं काढलें. स्वधर्माविषयींची अज्ञान कसें बाधक होतें हें आतां पारशांना कळून त्यांतल्या शहाण्यांनीं स्वतःच्या धर्माविषयींची एक प्रश्नोत्तरपत्रिका तयार केली. तिजवरून पारशी धर्ममताचा थोडासा बोध होतो तो असाः– पारशी आपल्या धर्माला जरथोस्ति धर्म ह्मणतात. ईश्वर एक आहे. त्यानेंच एकंदर सृष्टि निर्माण केली. त्या ईश्वरावर आपण निष्ठा ठेवून त्याची पूजा व आराधना करावी. इतर देवता मानूं नयेत हा नियम मोडणारा नरकांत जाईल. ईश्वर सर्वशक्तिमान आहे, तरी स्वतःसारखा दुसरा ईश्वर निर्माण करण्याचें सामर्थ्य त्याचे ठायीं नाहीं. पारशी ईश्वराला हरमज्द (परमात्मा), दादार (न्यायकर्ता), परवरदिगार (विधाता), परवरदार (रक्षणकर्ता) वगैरे नांवें देतात. ईश्वराची पूजा करणें हाच धर्म. ईश्वरानें सत्यज्ञानप्रसारार्थ आपला प्रचारक जरथोस्त अस्फंतमान अनोशिर्वान याला पाठविलें. ईश्वराच्या पूजेचे वेळीं पूर्वेकडे तोंड करावें; सूर्य, अग्नि, जल, वगैरे तेजःपुंज वस्तु ईश्वराच्या महिम्याचें स्मरण देणाऱ्या आहेत; व ईश्वराच्या तेजाचा अंश त्याचे ठायीं आहे. जरथोस्त येण्याचे पूर्वीं पारशी लोक मूर्तिपूजक होते. अवेस्ता हा पारशांचा धर्मग्रंथ आहे. दिवसांतून पांच वेळा प्रार्थना सांगितली आहे. मृत्यूनंतर चवथ्या दिवशीं पापपुण्याचा हिशोब होऊन मनुष्य स्वर्गाला किंवा नरकाला जातो. केव्हां तरी सृष्टीचा प्रळय व्हावयाचा आहे. येशू ख्रिस्ताप्रमाणें जरथोस्त दुसऱ्यानें पाप स्वतःवर घेत नाहीं. ज्यानें त्यानें आपल्या कर्माचीं फळें भोगावीं असें तो सांगतो. धर्मकार्य, दया, दान, शुद्ध अंतःकरण, ज्ञानचर्चा सत्यवादित्व, आत्मसंयमन इ. गोष्टींनीं मनुष्याचें कल्याण होतें, व असत्य, चौर्य, द्यूत, स्त्रीलोकाविषयीं पापदृष्टि, अन्याय, इ. गोष्टींनीं त्याचा नाश होतो. अशीं त्यांचीं धर्ममतें आहेत.

इ. स. १८४९ पासून पारशी जातींत स्त्रीशिक्षणाला प्रारंभ झाला. मि. दादाभाई नवरोजी सारखे गृहस्थ स्वयंशिक्षक होऊन मुलींच्या शाळेंत शिकवूं लागले. ज्ञानप्रसारक मंडळी स्थापन झाली. ही मंडळी अद्याप आहे. १८५१ मध्यें रास्तगोफ्तार वर्तमानपत्र सुरू झालें व त्याच वर्षीं रहनुमाई मज़्दियस्ना (उपासकमंडळी) स्थापन झाली. यांनीं हिंदु व मुसलमान धर्ममताचें व रीतिरिवाजांचें पारशी चालीरीतींशीं जें मिश्रण झालें होतें त्याची परीक्षा करून शुद्ध पारशी चाली कायम ठरण्याचें मनात आणिलें. मार्गांत पुष्कळ अडचणी असतां ही हें कार्य तडीस गेलें. याचें कारण सुशिक्षित स्त्रियांचें साह्य हें होय. या वेळीं पारशांनीं आपल्या स्त्रियांना स्वातंत्र्य दिलें यामुळें त्यांच्या समाजांत सपाट्यानें सुधारणा होत गेली. कारण सभांना जाणें, पुरुषांच्या बरोबरीनें कामें करूं लागणें, त्यांच्या बरोबरीनें समाजांत वावरणें वगैरे गोष्टींमुळें ज्ञानसंपादनाचे व व्यवहार जाणण्याचे सगळे मार्ग त्यांना खुले झाले. स्त्रीपुरुषांची सम... जरथोस्ती धर्मानेंच प्रतिपादिलें आहे.

पारशांत बहुपत्नीत्व नाहीं. ज्यांनीं दे... क्रिया करण्याचा यत्न केला त्यांचा स... जानें पूर्ण निषेधच केला.

पारशांना लोक अग्निपूजक ह्मणतात; प... पारशी स्वतः ह्मणतात कीं आह्मी अग्नि... पूजा करीत नाहीं, तर अग्नीचे ठायीं ईश्व... तेज असल्यामुळें त्याचा सन्मान करत... इतकेंच. पारशांच्या देवमंदिरांत कोणत्याह... देवतेची मूर्ति नसते. फक्त अग्नि ठेवलेल... असतो. यावरून त्यांना अग्निपूजक ह्मणतात.

थोड्या दिवसांपूर्वी पर्यंत पारशांचीं धर्म... मतें अशा प्रकारचीं होतीं. अलीकडे झें... भाषेंतल्या अवेस्ताग्रंथांचें अध्ययन तरुण... पारशी विचारपूर्वक करूं लागले आहेत... व रहनुमाय सभेमार्फत धार्मिक विषयांचे... सूक्ष्म परीक्षण होत आहे. तेव्हांपासून त्यांना... असें आढळून येऊं लागलें आहे कीं... आजपर्यंत धर्मग्रंथ ह्मणून पूज्य मानिलेल्या... ग्रंथांत कित्येक प्रमाणभूत मानण्यासारखे... नाहींत. जरथोस्ताचा अवतार होण्यापूर्वी... पारशांत मूर्तिपूजा होती, व ती त्या धर्म... गुरूच्या उपदेशानें नष्ट झाली असें आतां... ठाम सिद्ध झालें आहे. ही गोष्ट सिद्ध झाल्यापासून पुरोहितांचें बंड बरेंच कमी झालें आहे. कारण, ही गोष्ट सिद्ध होईपर्यंत अनेक देव व देवता यांच्या नांवाखालीं भाविक पारशांकडून ते लोक दानें घेत असत. सुशिक्षित पारशांनीं आपल्या धर्माचें हें केलेलें परिशोधन अत्यंत महत्त्वाचें आहे. आणि आश्चर्याची गोष्ट ही कीं जुन्या मताच्या पारशी गृहस्थांनीं ही या धर्मसुधारणेला संमति व उत्तेजन दिलेलें आहे. पारशी समाजाच्या सुधारणेच्या मुळाशीं ही धर्मसुधारणा आहे व या धर्मसुधारणेच्या मुळाशीं मुख्यतः ज्ञानप्रसार व स्त्रीस्वातंत्र्य या गोष्टी आहेत हें विसरतां कामा नये.

पारशी लोक या प्रमाणें शिक्षणाची कास धरून सुधारणेच्या शिडीवर झपाट्यानें पाऊल टाकीत आहेत. त्यांना हवा तो धंदा करण्याला व हव्या त्या मुलखांत जाण्याला कोणाची आडकाठी नाहीं. यामुळें व्यापाराच्या कामांत धाडस दाखवून द्रव्यलाभ करण्याची अपूर्व संधि ते कधीं घालवीत नाहींत. मनाचा संकोच ही त्यांचे ठायीं नाहीं. ओळख नसली तरी पुढें होऊन व दुसऱ्याच्या पोटांत शिरून आपलें काम कसें साधावें त्याची विद्या पारशांपाशीं शिकावी. पारशी लोक आळशांना उत्तेजन देत नाहींत. तर उद्योग धंदा करणाऱ्या पारशांना ते द्रव्यसाह्य करून पोटापाण्याला लावतात. शिक्षणाचें खरें महत्व जाणणारा वर्ग हिंदुस्थानांत पारशांचाच आहे. शिक्षणाची कोणती ही बाजू त्यांनीं उचलावयाची ठेविली नाहीं, तसा कोणताही धंदा करण्याचा ठेविला नाहीं. अमूप द्रव्य प्रयत्नांनीं मिळवावें व सढळ हातानें तें खर्च करावें हें त्यांच्या जीवनाचें सारभूत तत्व आहे. पारशांत मद्यपान निषिद्ध आहे. तथापि ते तें करतात, पण विडी, चिरूट, सिगारेट यांचा फार अतिशयच थोडा आहे. कारण पवित्र अग्नीला अपवित्र ओठाचा स्पर्श करणें हें त्यांच्या दृष्टीनें पाप आहे. तथापि धर्मश्रद्धाहीन पारशी आतां खुशाल धूम्रपान करूं लागले आहेत.

नोटीस

मोटीम शेख चांद वल्द महमद रा० नरसिंर ता० आकोट यांस —

खाली सही करणार इब्राहिमखा वल्द या निखा मुसलमान पठाण रा० मौजे कळंत्र हल्ली मुक्काम पंचगव्हाण ता० आकोट जिल्हा आकोलें मुमार सन १३२० फसली नोटीस देतो कीं मौजे नेर ता० आकोट येथील शेत सर्वे नं० १३३ एकर २३-१३ आकार रुपये ४९ यांतील हिस्सा आर्धा तुमच्या मालकीचा तुमचे बहिनीस असलेली जमीन तुम्हापासून खरेदी रुपये १५०० किंमत ठरवून विकत घेतली व त्याचे इसार बद्दल रुपये एक ११ दिले व पंचराशा पैकीं बाकीचे रुपये पांच किस्तीने देणें ठरले त्याप्रमाणें पहिले रुपये पांचशें ५०० देणें व बाकीचे रुपये एक हजार चार सालांत अदा करावे असे ठराव झाला. त्या प्रमाणें मी तुम्हास पांचशें रुपयां पैकीं तीनशें दिले, त्या वेळीं तुम्ही मजला सांगितलें कीं पेरणी मांडी आहे व माझे इतके आहे आहेत जरा आराम वाटल्या बरोबर खरेदीखत करून देतों तुम्ही शेताची किस्तकारी करावी व शेत असमस्य. ताब्यात दिलें व तुमचा आमचा ठराव आठ दिवसांत खरेदीखत करण्याचा ठरला त्याप्रमाणें दिवस झाले तुम्ही खरेदीखत करून देत नाहीं. करितां या जाहिर नोटिसीनें कळविण्यांत येतें कीं नोटीस पोंचल्यापासून चार दिवसांत खरेदीखत करून द्यावें व रुपये देतो घ्यावे नाहीं तर रीतीप्रमाणें कोर्ट मार्फत काम करावें लागेल. त्याचा खर्च आणि या नोटिसीचा खर्च तुम्हापासून घेतला जाईल. तुम्ही आमच्या ताब्यास हरकत करून विनाकारण फिसाद कराल तर आम्ही जबाबदार नाहीं. कळावें ता० २४-३-११

नो० नं. १२४ — सही 'उर्दूत' इब्राहिमखा वा यासीनखा द० खु

जाहिर नोटीस

खाली सही करणार रा० भटोरी ता० मूर्तिजापूर यांजकडून

सर्वत्र शेट, साहू वगैरे लोकांस कळविण्यांत येत आहे कीं माझा मुलगा नामें गुलाबा ऊर्फ गणपती मार कुणबी राहणार भटोरी हा माझ्या विरुद्ध हेका करून दारूच्या नादात लागून माझे मालकीची शेती व घर वगैरेची विक्री करण्याचे काळजीत आहे. सबब सर्व लोकांस कळविण्यांत येत आहे कीं मौजे भटोरी येथील शेती अगर घर पुंजाजी बा गणपती पासून कोणी खरेदी अगर गहाण अगर गहाण वगैरे घेऊन कर्ज वगैरे दिले तर त्याला मी जबाबदार नाहीं तरीही पुंजाजी हा माझ्याशी तंटा करून वेगळा आहे सबब या जाहिर नोटिसीनें सर्वांस कळविलें आहे तारीख २७-३-११

दस्तुर आहमदखा पि. रा. आकोला

सही

गणपती बा सूर्याजी कुणबी का बे राहणार भटोरी तालुका

नो. नं १२५ मूर्तिजापूर नि. खु.

नोटीस

सिताराम वल्द नरहर कोळे राहणार वेदर ज. इ. . . . मलकापूर जिल्हा बुलडाणा

आम्ही खाली सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं मौजे विवर ता० मलकापूर येथील

शेत स. नं	एकर	आकार
१६	२३-३७	१९
२८	१४-३०	१४
२९	३९-४६	२४

ह्य जमीनाचीं शेतें तुम्ही मलकापूरास पर शामला दुकानचा मालक त्रिंबक व विष्णु या साहु दुकान मलकापूर यांना १५०० रुपयास खरेदी दिली आहेत तरी या संबंधानें हे शेत अपण कोणाकडून खरेदी घाशी याचा केला अस्त्यास ते मला द्यावा. तस न केल्यास रितीप्रमाणें कोर्टात दावा करून नोटिसीचा खर्च व कोर्ट खर्च लागेल तो अते तुम्हापासून घ्यावा. न केल्यास वर प्रमाणें व्यवस्था केली जाईल कळावें तारीख २७-३-११ इ

मुक्काम नांद्र

दस्तुर मोहंम आबा गजानन नाईक

सही

१ महादेवा वल्द भिवसन अडगांव कुर्हाट राहणार विवर ता मलकापूर

२ गोविंदा मानाजी कुर्हाटे राहणार

नो नं १२६ टाकळ निशाणी खुद हातची.

आह्माला विचारूं नका,

तर आमचे खुद्द शहरातील लोखंडी नगार ज्यांनी वापरले त्यांना विचारा म्हणजे आमचे लोखंडी नांगर चांगले असल्या बद्दल खात्री होईल. नेवाअर्ने हा तुमचे शेतांत होत नसल्यास आपण स्वतः आमच्या कारखान्यास या म्हणजे—खात्री नांगर चालवून आपली खात्री करून देतों. नंबर दहाच्या नांगराची किंमत अठरा रुपये आहे पाहिजे तर आमचे कडून मागवा अगर आमचे कुल अजंट रा. लक्ष्मण विनायक टिळेकर सोलापूर, यांजकडून मागणी करा.

ता० १७-३-११

किर्लोस्कर बंधु,

किर्लोस्करवाडी

नो. नं १२८ पोष्ट कुंडल (सातारा)

नोटीस.

मि॰ सबजज सो॰ बहादुर कोर्ट अकोला यांचें कोर्ट

किरकोळ मुकदमा नंबर ३ सन १९११

सक्सेशन सर्टिफिकेट मिळण्याबद्दल अर्ज.

जनाबाई नवरे गोपाळराव अर्जदार

सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येतें कीं अर्जदार यांनें सक्सेशन सर्टिफिकेट मिळण्या बद्दल दिलेला अर्ज आमचे कोर्टात ता. २४-४-११ रोजीं नेमिला आहे या ताखेस ज्यांची काहीं तक्रार असेल त्यानें सकाळीं १० वाजता आमचे कोर्टांत हजर व्हावें. तसें न केल्यास पुढें कोणाचीच तक्रारी ऐकली जाणार नाहीं

कळावें ता० ३-४-११

M. C. Tiwary,

नो. नं० १२९ सबजज, आकोला.

WANTED.

A Toll Inspector for the Akola Municipality, pay Rs. 20/ P. M. with cycle allowance Rs. 7-8-0 P. M. the allowance being payable only when the Toll Collections reach the minimum

cial year. The candidate must know English, be of good character, active and energetic; Applications with testimonials must reach the undersigned before the 15th of April 1911.

R. V. Mahajani.

Dated Akola Vice Chairman,

30-3-1911 Municipal Committee Akola

नो० नं० १३०

NOTICE.

D. Y. Phatak oil-engine expert for Fielding oil engines (as supplied by Messrs. Duncan Stratton and Co. of Bombay) can be consulted as to the purchase condition and value of new and second-hand oil-engines, pumps, oil mills, grinding machines and cotton gins.

Address:- C/o N. G. Ketkar Esq Pleader

No. N. 3 Amraoti

THE CAROMANDEL LIFE ASSURANCE CO. LIMITED OF MILIPATAN.

WANTED.---

Smart and Influential Sub Agents in Berar. Liberal Commission For terms apply to:-

M. Kamruddin

Sole agent

Tajnapeth Akola

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक

या बँकेत खाली दिलेल्या शर्तीवर ठेवी घेतल्या जातात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ डिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

हाच दोन अथवा अधिक इसमांच्या नावावर ठेवता येतील आणि तो पैसा त्या पैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर त्यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढता येईल.

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपये याप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी दरेक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच रुपयांवरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेत अर्ज केल्या असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक G. A. Phillips

आकोला ३-१०-०९ एजंट

नं १

मुंबई बँकेचें सोनें

मुंबई बँकेचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या लगडी मुंबई बँकेच्या आकोले व अमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. अधिक माहितीकरितां जास्त माहिती करितां बँकेत तपास करावा.

एक तिबेट वजन ५१ तोळे असते भाव रोज वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक G. A. PHILLIPS.

आकोला २१-९-१० एजंट

नो० नं० २

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया

बाहेरगांवीं ट. हा. ....२ रुपये

वर्गणी आगाऊ घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे

नोटिशींचे दर

दर ओळीस दीड आणा.

हेडिंगचा दोन ओळी धरल्या जातील.

नोटीस मुद्राच्य असली पाहिजे.

सुचनाः— गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटिसा त्याच आठवड्यांत येतील जातील राहुं देणाऱ्या नोटिसांस स्पेशल चार्ज पडेल

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान—अवर सुकाळ, उन्हाळी झळ व उष्मा हीं क्रमाक्रमानें वाढू लागली आहेत. हवा निरोगी होत चालली असूनहीं त्या मानानें यवतमाळ, उमरावती, आकोला व बुलडाणा या चार जिल्ह्यांतील प्लेगाचे मृत्यु अद्याप नामशेष झाले नाहींत

अकोल्यांचा प्लेग मरत चालला असून काहीं काहीं स्थळीं दररोज एकदोन मृत होतात तथापि उन्हाळ्यापुढें त्याची वस्ती पुन्हां लवकरच गजबजूं लागेल असा अंदाज दिसतो.

रा. रा. फैजाबाद एदलजी सजाना एकस्ट्रा असि. कमिशनर आकोला यास हुशंगाबाद येथें बदलण्यांत आलें.

रा. रा. रामजी पेंडसे मेधा हे वर्ध्याहून परत येईल म्हणून काम वगैरे नजाबाद करीत गेले होते आणि रा. रा. विनायक मोरे चार वर्षें पूर्वीचे येथें बजाबजत होते.

रा. रा. गोपाळ हणुमंतराव पेठे हे जनरेटर यास डिप्युटी सुपरिटेंडेंट नेमून यास सध्या नागपुरास बदलण्यांत आलें.

रा. रा. ए. ड. नेल्सन असि. कमिशनर यास उमरावतीस नेमून त्यांचेकडे तेथील डाक्याचें जेलखान्याचें काम देण्यांत अलें आहे.

आनररी लेफ. रा. रटसन सिव्हील सर्जन यवतमाळ यांस १५ एप्रिल पासून ३ महिन्याची रजा देण्यांत आली.

रा. रा. सखाराम गणेश पराजपे आसिस्टंट सर्जन यास बुलढाण्याहून यवतमाळ येथे बदलण्यांत अलें.

नक्षत्र पतन— गेल्या मंगळवारीं रात्रीं ८। वाजता दक्षिण आकाशात आर्द्र्राच्या जवळून एक तेजस्वी तारा पश्चिमेस कडून पूर्वेकडे पडत पडत गेला. त्यानें तेज व तांबडा रंगानें तांबूस ज्योती हीं अंतरिक्ष व भूमीवर दिसली त्याच्या प्रकाशानें सुमारें ५ सेकंदाचा काल लागला.

नामदार रा. रा. गोपाळ कृष्ण गोखले हीं अय इ व राव बहादुर रं. म. मुधोळकर हे उमरावती, यवतमाळ यापासून गेल्या गुरुवारीं परत आले. नामदार गोखले यांच्या दर्शनासाठी येथील मंडळी स्टेशनावर जमली होती मुद्दाम स्टेशनावर आले होते व सर्वांनी त्यांचा हेतु समजून पुष्पहार घेतला आणि स्टेशनावर त्यांनीं सर्वांचा निरोप घेतला.

जेव्हां डाक्टर व वैद्य यांची हीनिराशाहोत, तेव्हां सुद्धा सुख संचारक कंपनी मथुरा यांच्या

सुधासिंधु

पासून गुण येण्याची आशा राहतेच. कारण २० वर्षी पासून, लाखों मनुष्यांनी याची परिक्षा केली आहे. वगैरे वर्तमान पत्रांच्या संपादकांनी व डाक्टरांनी, या बद्दल सर्टिफिकिटे दिलीं आहेत. सरकारांतूनही या औषधाची रजिष्टरी झाली आहे. या औषधाने कफ, खोकला, दम, हीवताप, पटकी (कॉलरा) शूळ, संग्रहणी, आंव, अतीसार, पोट दुखी, वात्या, मळमळ, हात पाय व कंबर दुखणे, संधिवात लहान मुलांचे हिरवे पिवळे जुलाब, आणि खोकला वगैरेंस गुण येतो. किंमत प्रत्येक बाटली ॥- आणे. सर्व औषधें विकणारा जवळ मिळतें. बहुत करून प्रत्येक शहरांत आमचे एजंट आहेत व; प्रथम तेथें च शोध करावे जर न मिळेल तर आमचे कडून मागवावे. चालू वर्षाचे पंचांग सर्वांस फुकट मिळेल लहान गावात ही एजंट पाहिजेत. लिहून मागवून पहावे

मागविण्याचा पत्ता:—

क्षेत्रपाल शर्मा मालक

सुख संचारक कंपनी मथुरा

अशी संधी पुन्हां येणार नाहीं.

जन्टलमन इमीटेशन रास्कोप लिव्हर.

नांवचे खिशांत ठेवण्याचें घड्याळ दिसण्यांत फार सुरेख आहे. सर्व लोकांस हा घड्याळाचा लाभ मिळावा म्हणून मुद्दाम किंमत रुपये ३। ठेविली आहे; पोस्टेज खर्च माफ. घड्याळा सोबत चावी, कमान, पेटी, गोफ, इतके सामान फुकट मिळेल. अशी अमुल्य संधी पुन्हां येणार नाहीं. व्ही. पी. नें मागवा.

मिळण्याचा पत्ता — खोजा वली भाई इस्माल मुक्काम वर्धा. [मध्यप्रांत] WARDA. नो. नं. ४

सध्या नांगरटीचा हंगाम चोहोंकडे जारीने सुरू असल्यामुळें आमचेचे लोखंडी नांगर मागविण्यास विलंब लावू नका नांगर मिळण्याचा पत्ता.

किर्लोस्कर बंधु, किर्लोस्करवाडी.) पोष्ट कुंडल (जिल्हा सातारा) अगर आमचे कूल आडते रा० लक्ष्मण विनायक टेंकेकर सोलापूर. नो. नं. ८७

विलक्षण नयन रुक्कुठार.

विलक्षण नयन रुक्कुठार — हा अप्रतिम औषधापासून डोळ्याचे साधारण विकार— खुपऱ्या, लाली, ठणका, पाणी गळणें, कंडू, भूर, फुल इ० जोरदार व जुनाट रोग त्वरित बरे होतात. दृष्टी तीव्र होऊन शांत रहाते; शिवाय जागरणानें, उन्हांत फिरल्यानें, अग्नितापानें, उपदंशविकारानें, अतिवाचनानें, कडकीनें इ. अनेक कारणांनीं डोळे बिघडतात त्यावरही हें अप्रतिम गुणकारी असून लहान मुलांसही हें अत्यंत उपयोगी आहे. हें डोळ्यांत घातल्यानें ठणका वगैरे न लागतां डोळ्यास थंडावा येऊन मस्तकासही शांतता येते. सदर औषधाचे सकाळीं पांच व सायंकाळीं पांच प्रमाणें थेंब घालणें. साधारण विकारास एक कुपी पुरेल. बरेच दिवसांचा विकार असल्यास तीन कुप्या लागतील; सोबत औषध घालणें करितां कांचेची नळी फुकट मिळेल, एक कुपीची किं. १ एक रुपया. तीन कुप्या एकदम घेणारास टपाल व व्ही. पी. खर्च माफ. एकदम १२ कुप्या घेणारास टपाल खर्च न पडतां दहा रुपयांत मिळतील.

व्ही. पी. कंपनीची उत्तम निळिकाळी शाई ९६ अण्याची घेणारास पुढील सालची डायरी बक्षीस मिळेल. आमचेकडे शालेपयोगी मराठी व इंग्रजी पुस्तकें व हरएक प्रकारचा स्टेशनरी माल फारच माफक दरानें मिळेल. विशेष माहिती खालील पत्यावर,

व्ही. एन. घारपुरे. पोष्ट- अलिबाग. मुंबई.

चिरकालचा खरा लाभ कोणता? पैसा व ज्ञान ज्या योगानें मिळेल तो! महाराज! ह्या दोन्ही गोष्टी

वार्षिक वर्गणी रु. १॥ (कलाशिक्षण) मासिक पुस्तक

धंदाच्या विविध हुन्नर, शास्त्रीयज्ञान, व्यापार, शेतकी, व इतर शेंकडो विषयांची माहिती शिकविणाऱ्यास वर्गणीदार व्हा. मराठी भाषेंत हें असें एकच पुस्तक आहे. वर्गणी रु. १॥ खरी पण चालू मार्च अखेर आश्रय देणारास रु. १। पडेल कारागिरांस, विद्यार्थ्यांस तर हें पुस्तक अवश्य हवें शिवाय ग्राहकांस हिप्नॉटिझम [Hypnotism] उर्फ अमेरिकन वशीकरणविद्या—जिनें दुसऱ्यास निद्रा मोहन, रोगहरण व धनप्राप्ति करतां येते; ती रु २९ फीची तूर्त रु. ११ त शिकवूं. पैकीं १ रु. प्रथम सही बरोबर पाठवावा. बाकीचे व्ही. पी. येईल.

हा शिवाय नानाप्रकारच्या पोट भरण्याच्या युक्त्या, औषधी, मंत्रतंत्रक्रिया, जडीबुटी, गुप्त प्रयोगाची माहिती वाजवी फी घेऊन शिकवूं सर्व पत्रव्यवहार गुप्त राखला जातो.

व्यवस्थापक—कलाशिक्षण, कार्यालय, नो. नं. ९ बडोदें.

जाहिरात

ऑईल एंजीन. पंप, दळण्यांची येंत्रें, शेतांचे यंत्रे, कापूस वटवण्याचे रेचे म्हणजे जिन, इत्यादि संबंधीं कोणतीही माहीती पाहिजे असल्यास खालील पत्त्यावर पत्रव्यवहार करावा.

दिवाकर यशवंत फाटक

मेसर्स डंकन स्टेटन कंपनींतील ऑईल एंजिन एक्सपर्ट (फील्डींग),

नो. नं. ८८० अमरावती.

गुण न आल्यास पैसे परत!

ठिकठिकाणीं एजंट पाहिजेत!!

इच्छितांनीं पत्रव्यवहार करावा.

॥ ॐनमो श्रीवीतरागाय ॥

स्वदेशी अमृताचा नवीन शोध.

जायफळार्कमधु.

प्राचीनकाळच्या एका जुन्या लेखावरून वरील औषधाचा शोध अत्यंत कष्टानें लागला आहे. कर्नाटक प्रांतांतील कल्पतगुड नांवाच्या वनस्पतीप्रसिद्ध पर्वतांत कांहीं वैदमंडळींच्या शोधानें ही वनस्पती म्हणजे झाडपाल क्वचित् क्वचित् मिळाली आहे या वनस्पतींच्या रसांत जायफळाचा रसार्क मिश्र करून हा ''जायफळार्कमधु'' यंत्र सामानें तयार केला आहे. हा मधु किंचित् पातळ असून खाण्यास अमृतप्रमाणें गोड स्वभाविक आहे. हा मधु खात गेल्यास प्राप्त होणारे गुण खरोखर जुन्या ग्रंथांत लिहिले आहेत ते फार वेळ टिकणारी कामस्थिती अनुभवास येते. हा मधु खाल्या नंतर एक दोन दिवसातच गुणांश समजूं लागतो.

ज्ञानेंद्रियांतील गेलेली शक्ती पहिल्यापेक्ष अंशमानानें अधिक वाढते. शरीरपिंड मजबूत आणि कांतीयुक्त होतो रोडे, गाल व शरीरावयव मांसल होतात. क्षयानें अगर कोणत्याही रोगानें मनुष्यास आलेली प्रेतवत् कळा तीस दिवसांत जाऊन अंगावरील सर्व शिरा भरतात व मनुष्य रक्तमांसानें भरदार होतो. शौचास साफ होऊन भूक चांगली कडकडून लागते हा दाखला पहिले दिवशींच पडतो. एका मासांतच शरिराचें वजन वाढूं लागतें. पर्मा व गर्मी यांनीं दूषित झालेलें शरीर निर्दोष होतें. मदोन्मत्तता येते या औषधास पथ्य नाहीं कामविकार द्विगुणित होतो. नवा रोग असल्यास १० दिवस पुरणाऱ्या एका बाटलीनें गुण येतो. जुना रोग असल्यास ३ बाटल्यांनीं गुण येतो १ बाटलीची किंमत १ रुपया. दोन बाटल्यांस १॥१४, तीन बाटल्यांस २॥१० दोन अगर तीन बाटल्या एकाच पार्सलांत भरून पाठवूं. म्हणजे टपालखर्च जास्त पडणार नाहीं. टपाल खर्च वेगळा पडेल. कार्ड पाठवून आर्डर दिल्यास व्ही० पी०नें पाठवूं.

पत्ताः—सेक्रेटरी मेसर्स

एम्. जी. आर.

नो नं. ८९३. श्रीजिनेंद्रप्रासादिक कंपनी हेड ऑफिस पोष्ट निपाणी. जि. बेळगांव

सूचना — कोणताही माल गुणकारी ठरला म्हणजे जिकडे तिकडे त्याची नक्कल सुरू होते. परंतु नावाप्रमाणें गुणास पात्र होत नाहीं. आमचे येथें नकली औषधाचे कारखानेदार नुकतेच डोकें वर काढूं लागले आहेत तरी आमच्या ग्राहकांनीं आमचा ट्रेडमार्क व सीलबंद तपासून घेणें.

फिरेल फाळ तर

जाईल काळ.

हल्लीं आपलें शेत चांगलें पिकत नाहीं'' म्हणून जी आपली कुरकुर आहे ती शिरोभागीं दिलेल्या म्हणी प्रमाणें केल्यास म्हणजे वेळच्या वेळीं तुम्ही आपल्या शेतांत नांगर चालविल्यास तुमच्या शेतांत उत्तम प्रकारचें पीक येईल व त्यामुळें तुमच्या कुरकुरीस जागा राहणार नाहीं. जमीन नांगरावयाची ती आमच्या लोखंडी नांगरानेंच नांगरा; कारण लांकडी नांगरा पेक्षां त्यांस बैल कमी लागून थोड्या वेळांत जास्त काम होतें, तासे रुंद व खोल पडतात. हल्लीं, कुंदा अगदीं साफ निघून जातो, वगैरे बरेच फायदे आहेत व ते वेळोवेळीं आम्ही तुमच्या निदर्शनास आणले आहेत.

नोटीस

विहार आनन्दका सागर रंगीन तसवीरें सहित चार भाग तथा पांचों अंग सचित्र कोक शास्त्र.

अगली हमसे मंगवो धंवैसे इसी स्त्री पुरुषोंके जाति, भेद, लक्षण, अनेक देशस्थ स्त्रीनायका, कुमारी प्रकृति, सत्व दूती, कुलटा, पतिव्रता, व्यभिचारणी आदिकी पहिचान, स्त्रीधर्म लक्षण, ऋतुविहार समय सहवास स्थान क्रम, शय्यातय, कामदान, सोलासिंगार, बत्तीसआभूषण, वशीकरण पुत्रप्राप्ति, नपुंसकविद्या, उपदंश प्रमेह आदि अनेक रोगोंकी चिकित्सा औषधि, पशुभाषा जाननेकी रीति, मंत्रतंत्र, यंत्र, वशीकरण मुद्रा विद्या आदि अमुल्य विषयका भंडार किमत रु० १

पं० गंगाप्रसाद इंजीनियर शहापदा नो० नं० ७७ अलीगड सिटी.

जाहिरात

वर्षफल—प्रत्येक महिन्याचे फलाफल लाभालाभ सुखदुःख कळवूं. फी. १ रुपये वर्ग २ चे २ रुपये. खर्च ८० जन्मकाल, जन्म अथवा चालू नांव कळवावें.

पत्ता— भा० गो० पंडित, मु० व पो० लोणखेड प. खानदेश.

आर्यवनौषधालय मुर्डी.

व्हाईसराय व हिंदुस्थानचे गव्हर्नर जनरल यांचेकडील आनररी असिस्टंट सर्जन राजा अ. स. डॉ. विश्राम रामजी घोले यांनीं आमचीं औषधे बारिक हल्लीं वर्तमानपत्रांतून ज्या काहीं नव्या जुन्या जाहिराती प्रसिद्ध होत आहेत त्यांहून आमचीं औषधें रोग त्या रोगावर अत्यंत गुणकारी असल्याचें सर्टिफिकेट आम्हास दिलें आहे. हे अवश्य लक्षांत ठेवावें.

आमच्या अत्यंत खात्रीच्या औषधांचा गुण शास्त्रांतून एक दोन रोग्यास कदाचित आला नाहीं तर पैसे परत देऊनही त्यांचे आरोग्यार्थ आणखी दुसरें औषध घ्यावें लागल्यास तें फुकटही देऊं परंतु रोग्यास पूर्णतेनें बरा करू अशी प्रतिज्ञा आहे.

मदनामृत संजीवनी

पौष्टिक, अत्यंत कामोत्तेजक, व पौष्टिक, वीर्यस्तंभक,
रक्तशोधक, मनोल्हादक कांति व बुद्धिवर्धक सुवर्ण माक्षिक
मौक्तिक कस्तुरी व अनेक वनस्पती मिश्र

अद्भुत गुटिका.

शारीरिक मुख्य राजा जो धातु तो शुद्ध असेल तरच शरीर निरोगी राहून सर्व सौख्य प्राप्त होतें तो दोषी असेल तर शरीरांत नाना प्रकारचे रोगरूपी शत्रू उत्पन्न होऊन शारीरिक सौख्याचा खरा लाभ मुळींच मिळणार नाहीं. करितां धातू शुद्ध व पुष्ट होण्यास या गुटीका प्रत्येक वर्षी पाहिजे या दिवसांत एकदा तरी अवश्य सेवन केल्यानें शरीर रोगरहित होऊन सौख्य प्राप्त होतें. हें अवश्य लक्षांत ठेवावें याच्या सेवनानें नपुंसकत्व, स्वप्नजन्य इतर धातुपात उन्हाळे इंद्रियशिथिलता, कडकी. गर्मी वगैरे मुरलेले विकार मुत्रसंकोच, धातुचा पातळपणा, स्त्रियांची धुपणी, छातींतील रोग, सर्व पायांचे अंग. व नेत्र यांचा दाह, क्षय, पंडूरोग मुलांची खर, जीर्णज्वर, अग्निमांद्य मस्तकशूळ, मुळव्याधी. वातरोग, निद्रानाश पित्तविकार. बाळंतरोग, मधुमेह जुनाट परमा, मुष्टिमैथुनानें आलेली कृशता इत्यादि अनेक विकार खात्रीनें बरे होऊन शरीर निरोगी मजबूत व सतेज बनतें. पचनशक्ती व स्मरणशक्ती भरपूर वाढून धातु रक्त यांची शुद्ध वृद्धि, वीर्यस्तंभ व भरपूर कामोद्दिपक होते व मनास उत्साह देतात. दुध व जडान्न पचूं लागते त्यांत उपयुक्त वनस्पतींचें मिश्रण गुणकारक आहेत करितां गुणाबद्दल असंख्य सर्टिफिकेटें मिळालीं आहेत आणि मिळतात. पथ्य सेवनाची मुळींच गरज नसून स्त्रिया, पुरुष, व मुलें यास पाहिजे त्या दिवसांत घेण्यास अत्यंत उपयोगी आहेत गुटिका रुपयाचे आंत मिळणार नाहींत एकदम ४ रुपयांच्यावर कितीही घेणारास टपालखर्च माफ आहे ४ रुपयांचे आंत वेगळा टपालखर्च ५ आणे पडेल अनूपानखर्डे सोबत दिलें व्ही. पी. नें खालील पत्त्यावर मिळतील.

दर:—एकदम ३१ गो० १ रु०, ७१ गो० २ रु० ११९ गो० ३ रु० १३१ गो० ४ रु० २७१ गो० ६ रु० ११० गो० ९ रु०

२ अपूर्व नेत्रांजन:-यानें वडस. साहर, फुल, खुपऱ्या. बिंदु, कांच इत्यादि डोळ्यांचे सर्व विकार त्वरित बरे होऊन दृष्टी तीव्र व थंडगार राहते. या रोगांस अंजन खरें रामबाण आहे. १॥ तोळ्याच्या डबीस १ रु०

३ परम्यावर अपूर्व मिश्रण:-कोणताही नवा जुना परमा व अनुपम दहा तिडीक मुत्राची लाली, संकोच पुखाव, रक्तस्राव, इत्यादि विकार पथ्य नसतां सात दिवसांत जातात तिडिक एका घटकेंत जाते असें रामबाण औषध कोठें दिसत नाहीं. बा० किं० १ ।। भार बाटलीस रु० २

४ दंतवज्रवर्धक पूड:—दंत संबंधी सर्व विकार उत्तम बरे होतात.

५ विंचूचें विष:—औषध लावतांच उतरतें मुळ्या ३ तो० ८ आणे

६ गजकर्ण.—खरूज, नायटे वगैरे सर्व विकार ३ दिवसांत जातात ड. ६ आणे

७ सर्व हिवज्वर:—औषध घेतांच कशाहि प्रकारचे ज्वर असले तरी ते औषध घेतांच जाऊन पुनः उलटत नाहींत. १० पुड्या १ रु०

८ प्लेगावर रामबाण औषध:—आजपर्यंत आमचे औषधांनें हजारो लोक बरे झाले आहेत करितां प्लेग सुरू होतांच सर्वांनीं संग्रहीं तापावर गोळ्या, गाठीस मलम, वात चढू नये म्हणून वातावर मात्रा ठेवून याचा एकवार अनुभव पहावा गुणाबद्दल खात्री पटेलच, परोपकारार्थ माफक किं० २ आणे ख० शि०

९ सामानाचा मोठा कॅटलाग मागवा तो फुकट पाठवूं. औषधांत अपाय कारक पदार्थ अगदीं नसून पूर्ण खात्रीचे असल्याबद्दल असंख्य सर्टिफिकेटें आहेत. याशिवाय मोठमोठ्या रोगांवर अनेक औषध ग्रंथोक्त रसायनें, भस्म चाटण, गुटीका, आसवे, तेलें, सुगंधी अत्तरें माफक दरानें मिळतात. अनुपान खर्डे सोबत टपाल खर्च वेगळा पडेल. रोखीनें किंवा व्ही. पी. नें पाठवूं प्रकृतीचें मान कळविल्यास रोगाची निदान चिकित्सा कळवूं.

अत्यंत आगत्याची सुचना.

हल्लीं वर्तमान पत्रांतून औषधांच्या अनेक जाहिराती सुरू असून प्रत्येक जाहिरात सुशोभित करून जो तो पुढे येऊं पाहात आहे.

आपला समाज निरुद्योगी आळशी बनल्यामुळें एकदा जो धंदा सुरू केला त्याचेंच अनुकरण हुबेहुब नक्कल करून वाटेल त्यानें करावी आमचे जाहिरातीस कोकण, वऱ्हाड, गुजराथ, महाराष्ट्र इ. प्रांतांत ऊत आला असून आमच्या आजिले वगैरे गावांतून तो पुर्णावस्थेंत येऊन आणखीही नवीन जाहिराती सुरू होत आहेत. अशा जाहिराती किंवा ते लोक यांची आम्हास निंदा किंवा स्तुती मुळींच करणें नाहीं. इंग्रजी राज्यांत आपली थोरवी गाण्याचा ज्याचा तो स्वतंत्र आहे आम्हास ग्राहकांस सुचविणें हेच कीं ज्यांचा कारखाना आज सतत १५।२० वर्षे अव्याहत सुरू असून ज्यांच्या औषधास झाले डाक्टरांनीं सर्टिफिकीट दिलें, ज्यांच्या औषधीनें कित्येक वर्षी ग्राहक रोग मुक्त झाले व नित्य होत आहेत त्यांचींच औषधीं नेहमीं उपयोगांत आणणें अत्यंत हितकारक आहे. यापुढें जरी हजारों जाहिराती प्रसिद्ध झाल्या तरी आमची जाहिरात न बदलतां व कोणाचीही निंदा न करता अशीच सुरू कायम राहून हा सार्वजनिक व कल्याणकारीत असलेला व्यवसाय नवीन नवीन उपयुक्त सुधारणा करून उर्जितावस्थेस आणण्याची खटपट करूं. आज पर्यंत आमचे खटपटीस यशहि बरेच आलें आहे, करितां सकल आरोग्येच्छुक व ग्राहकांस इतकीच प्रार्थना आहे कीं, रोगमुक्त होण्यास आमचींच औषधें अत्यंत गुणकारक आहेत. तींच सर्वांनीं वापरावीं, एकवार अनुभवानेंच खात्री होईल इतर जाहिरातीशीं आमचा मुळींच संबंध नाहीं, हें लक्षांत ठेऊन औषधें मागणें तीं खालील पत्त्यावर बिनचूक मागवावी म्हणजे खरीं गुणकारक औषधें मिळून हटकून व त्वरित आरोग्य येईल- नं. १

नो. नं. २४

कृष्णशास्त्री पेंडसे वैद्य

पत्ता:—मुर्डी ता. दापोली जि० रत्नागिरी.

ORIENTAL GOVERNMENT

LIFE ASSURANCE COMPANY

LIMITED

ESTABLISHED IN 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH

Head—Quarters—Nagpur C. P.

FUNDS EXCEED THREE CRORES AND FORTY SEVEN LAKHS

CLAIMS PAID FOR OVER TWO CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is, when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up treating heir clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Government Official Trustee of Bombay and terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising, through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, professional men, Tradesmen and others employing portion of their annual income or profits in effecting life policies create fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet if he dies early, before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is not over., Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety of the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the 'Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

Influential and energetic Agents wanted. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms, and any further information can be obtained on application—

M. DESOUZA.

CHIEF AGENT,

नो. नं. २९

Nagpur

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या व्हऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनी छापून प्रसिद्ध केलें.